

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' בא • כד טבת - ג שבט

תשפ"ג • שנה כ"ג • גליון טו (תתשס"ז)

בריאותו ועל התקדמות הטיפול וכו', וזה ממש החיה אותנו וגרם לו קורת רוח.

אמסור פריסת שלום מהקהילה בביתר, א שיינע קהילה ב"ה... אמרתי לאחרונה שיחה בישיבת צאנו בחיפה. המנה"ר שם הרה"ג ר' צבי אלימלך לייפער שליט"א הוא אחייני...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: הוא מצליח שם מאד ב"ה...

האדמו"ר מדינוב: אבי זצ"ל החזיק קשר עם מרן זי"ע בהיותו נכד הבני יששכר זי"ע, גם על ידי בנו הרה"ק רבי שמואל זי"ע.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: בנו של רבי שמואל, הרה"ק רבי מאיר משולם זי"ע, היה חותנו של זקני הרה"ק מרודניק זי"ע בזיוו"ש.

האדמו"ר מדינוב: אבי זצ"ל סיפר פעם על הרה"ק רבי משה מראזוודוב זי"ע שהיה מגיע לשבתות לצאנו אל מרן הדברי חיים, ואחר כך היה נשאר כמה ימים...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: הוא נסע הרבה לצאנו, וידוע שהוא קיבל ממרן הדברי חיים את הסוד של ל"ג בעומר^א.

האדמו"ר מדינוב: הוא היה מגיע לצאנו עם כמה מחסידיו, ופעם ישב בחדר החיצון שם ואחד ממשמשיו הגיש לו קוויטל עם פדיון ששלח איזה אדם. ובדיוק עבר שם הרה"ק מגארליץ זי"ע וחרה לו הדבר, ושאלו, כאן בבית מדרשו של אבי... ענה לו הרה"ק מראזוודוב, שהקוויטל רק מזכיר לו שהוא חוטא ובגינתו סובלים בני אדם, ולכן הוא צריך לעשות

יום שני פר' וארא כ"ג טבת

בערב קיבל מרן שליט"א, בין הנכנסים היה הרב פנחס סגל מביתר עילית, והגיש בקו"פ ספר מלכים א' עם פירוש 'שימה בפייה', שיו"ל על ידו. מרן שליט"א האציל עליו מברכות קדשו להגדיל תורה ולהאדירה.

יום שלישי פר' וארא כ"ד טבת

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לבן הר"ר משה המרמן מפעיה"ק (ב"ר חיים מפעיה"ק, וחה"ג נפתלי צבי מרמורשטיין מפעיה"ק).

בערב קיבל מרן שליט"א קהל. באמצע נערך שמחת הווארט של החתן אברהם שמואל נ"י בן הרה"ח ר' ליפא איצקוביץ מפעיה"ק, ע"ב הרה"ח ר' ישעי' שור מאשדוד. ושל החתן דוד שאול נ"י בן הר"ר ישעיה רוטנברג מב"ב (ב"ר פרץ מפעיה"ק, וח"ר גרשון הרשקוביץ מפעיה"ק), ע"ב הרה"ח ר' שמשון ליבער מלונדון (ב"ר משה זאב מלונדון).

באמצע הגיע לביקור בקו"פ **כ"ק האדמו"ר מדינוב שליט"א מביתר**, לרגל שמחת נישואי בתו תחי', וזהו תוכן השיחה:

האדמו"ר מדינוב: זכורני כאשר כ"ק אבי זצ"ל היה מאושפז כאן בבית החולים, והייתי עמו, וד"ר גלבר סיפר לנו שמרן שליט"א מתעניין תדיר על מצב

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

וראה עוד מה שסיפר הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל אב"ד באבוב באנטוורפן (בצילא דמהימנותא, בחוקתי תשע"ב): שמעתי מכ"ק האדמו"ר רבי יענקל' מפשעווארסק זצ"ל שפעם היה הרה"ק מראזוודוב זי"ע בצאנו, והיה זה בל"ג בעומר, קודם כניסת מרן הדברי חיים זי"ע לעריכת השוה"ט הסתגר עמו בחדרו ומסר לו סוד ל"ג בעומר, וכיון שנתאחרה השעה וכבר הגיע הזמן לכניסה לשוה"ט, רצו לפתוח הדלת ולהכנס אל מרן הד"ח זי"ע לראות מדוע מתעכב מלצאת, וכיון שלא רצה הרה"ק מראזוודוב זי"ע להפסיד מלשמוע את דברי מרן הד"ח, אחז בפנים בידו את דית הדלת שלא יוכלו לפתוח הדלת...

^א ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"א, פרשת בלק): ולא רק בארץ ישראל ששם ל"ג בעומר הוא יום שמחה גדול, אלא אפילו בעירות הקטנות בפולין מלפנים בישראל היה המנהג להרבות בשמחה, ובפרט בגלילותינו הסמוכים לראזוודוב, שכידוע אצל הרה"ק רבי משה מראזוודוב זי"ע, חתנו של ק בעל ייטב לב זי"ע, היה ל"ג בעומר יום גדול ונורא, ממש כמו ראש השנה ויום הקדוש, והיו עורכים סעודות גדולות לכל העם, וממנו נמשך לכל הסביבה לעשות אותו יום שמחה והילולא ויום טוב. ובעוד מקומות האריך מרן זי"ע בתיאור יום ל"ג בעומר בראזוודוב.

ידעו שמי שהרה"ק מגארליץ מדבר עליו, הוא גברא רבא... והיה מחזיק אותם בחיים על ידי דיבוריו. הרה"ק מציע שינוב זצ"ל היה חסיד גארליץ, וסיפר אימתי נהיה חסיד גארליץ, שפעם נסע עם הרה"ק מגארליץ במסילת הברזל והביאו לפניו "קול קורא" שיצא אז בחתימת ידיהם של הרבה מגדולי ישראל מאותו הדור, והרה"ק מגארליץ החל לקרוא את כל נוסח המודעה, וכשהגיע לשמות הרבנים החתומים עליה, התחיל לומר על כל אחד ואחד ביטויים וכינויים שהיו נראים כדברי זלזול. וסיים הרה"ק מציע שינוב: כשהבטתי בו והבנתי את עומק דיבוריו ותנועותיו וראיתי את גודל מדרגתו, אז דבקתי בו בידועי שהוא צדיק הדור... הוא היה 'מבין'... ידוע שהרה"ק מגארליץ היה מדבר על הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל, ואחותו הרבנית נחמה'לע ע"ה בקשה ממנו שיפסיק, והרה"ק מגארליץ אמר לה: וכי אינך יודעת מה שהעולם אומרים, שהדיבורים שלי הם סגולה לאריכות ימים?... בכל זאת ביקשה ממנו אחותו שאל לו לדאוג לאריכות ימיו של הרב מבאבוב אשר אינו זקן כל כך, והפצירה בו שיפסיק לדבר עליו. אמר לה הרה"ק מגארליץ, אם את מבקשת כל כך, אפסיק לדבר עליו. אלא שלא עברה תקופה ארוכה והרה"ק מבאבוב נסתלק מן העולם. כל הנהגתו של הרה"ק מגארליץ היתה הסתר בתוך הסתר. הוא היה אומר הרבה ווערטלעך, אבל הוא

תשובה. ואמר לו הרה"ק מגארליץ, זה תירוץ הגון על הקוויטל, אבל מה עם הפדיון, הרי נמצא חוטא נשכר... מרן שליט"א: הם היו גיסיים, חתני הייטב לב זי"ע... האדמו"ר מדינוב: אבי זצ"ל למד מהעובדא, שהצדיקים לקחו קוויטל מתוך שברון לב שהם החוטאים... מרן שליט"א: ידוע מהרבי ר' אלימלך זי"ע, דכשבאו אליו אנשים עם קוויטלעך ותינו בפניו את צרותיהם, היה אומר בענוות קדשו: מדוע העולם באים אלי בפתקאות ובקשות, אין זאת אלא לפי שאני בחטאי גרמתי להם את צרותיהם, שכן אמרו חז"ל (קידושין מ, ב) "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה", והם באים אלי בטענה ואומרים לי, מיילעך ראה מה שגרמת לי עניות וחולי, למה אינך חוזר בתשובה?... הרה"ק מגארליץ היה מכנה את גיסו הרה"ק מראזוודוב: דער שווארצער דארער... ועוד כמה כינויים כידוע דרכו בקודש. וסיפר מרן אדמו"ר זי"ע שכאשר דיבר פעם זקה"ק מגארליץ על גיסו רבי משה'לע, פתח בנו זקה"ק מרודניק זי"ע בדברי זכות להליץ בעדו, וגער בו אביו, וכי מה אתה רוצה להגיד לי, שהוא צדיק, אני יודע זאת ובכל זאת אני רוצה לדבר עליו. וכששמע זקה"ק מגארליץ על הסתלקותו של רבי משה'לע, התעלף, והאיש שבא לבשר זאת לא הוציא שנתו...

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א ששמע מחותנו הגה"צ הרב מלאנצהוט זצ"ל, שהרה"ק מגארליץ אמר פעם: כל הרבי"ס שעורכים הקפות, אינם יודעים מה הם עושים, רק גיסי 'דער שווארצער' יודע, אולם כמדומני שגנב זאת מאוהעל... (הוא עוד ישב תקופה קצרה אחר חתונתו קעסט אצל זקינו הישמח משה). ע"כ.

וראה עוד בגליון בצילא דמהימנותא (שמיני תשס"ח) מה שסיפר כ"ק האדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפ"ש מארה"ב, שגם הרה"ק הצבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל היה מכנה את חותנו הרה"ק מראזוודוב בכינוי זה, דער שווארצער: הרה"ק מבלאזוב זי"ע היה מדבר בלשון חכמתא, בנוסח ראפשיץ, והיה מכנה לחותנו 'דער לאנגער, דער שווארצער, דער דארער'. פעם נסע לטייל עם תלמידו הרה"ק ר' אהרל'ע בעל השומר אמונים זצ"ל והיה שעת רצון, אמר לו הרה"ק מבלאזוב: כעת אנו שווים והנך יכול לשאול כל מה שברצונך. תמה לפניו ר' אהרל'ע שהעולם תמהים אמאי מכנה כך את חותנו. נשתנה צורתו של הרה"ק מבלאזוב זי"ע ונהיה חוור כסיד ואמר: מי שלא ראה את ה'דארער לאנגער' כשהוא מפיל את עצמו על הקאנעפ"ע ונהיה 'שחור כפחם' מפחד מיראת השם, לא ראה פחד ה' מימיו... לכן היה מכנהו דער שווארצער...

וכן בגליון בצילא דמהימנותא (קרח תשע"ח) מה שסיפר הגר"ב רייך שליט"א: פעם נפגש הרה"ק מגארליץ זי"ע עם הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, ובתוך הדברים אמר כמה כינוי גנאי על גיסו הרה"ק מראזוודוב, ואמר לו הרה"ק מבעלזא, הרי אומרים עליו שהוא ערליכער איד, וענה הרה"ק מגארליץ, אם הוא לא היה ירא שמים וכי הייתי מדבר עליו...

¹ ראה להרה"ק מהרי"א מקאמארנא זי"ע בספר נוצר חסד (אבות ה, ד"ה עקביא): שמעתי אני השפל משם רבינו אלימלך שאמר, מה שכל העולם צועקים לפניו, זה מבקש שיחיה בנו, וזה צועק לפניו על הפרנסה, וזה על החיים, ואמר על ידי שחטאתי והכרעתי את העולם לכף חובה, צועקים לפני תן לי בני חיי ומזוני שנלקח ממני עבורך. ודברים אלו בוערים כלפידים. וכן לבנו הרה"ק מהרא"צ מקאמארנא זצ"ל בספר בן ביתי על תהלים (כג, א): כמו ששמעתי בשם ריבנו מרן רבי אלימלך זלה"ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקדושים, ידעתם למה נוסעין לאלימלך כמה אלפים ישראל להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז"ל (קידושין מ, ב) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף זכות ואם עושה עבירה אחת אז מכריע את כל העולם לכף חוב. זהו הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפי ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות והכריע את כל העולם לכף חוב, עבור זה חסר להם, לזה מזונות ולזה בנים ולזה חיים רפואה, כי אם הייתי עושה רק מצות השי"ת בלי שום עבירות, אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות, ולא ה' חסר להם שום דבר, אבל עתה על ידי עבירות שעשיתי היה הכרעה לישראל לכף חוב, לזה חסר להם כל בקשתם הנ"ל, לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים, אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו כי אתה מחוייב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור לא היה חסר לנו שום דבר, לפי שהכרעת אותנו לכף חוב על ידי עבירות שלך, לזה באנו אצלך להחזיר לנו מה שנחסר לנו.

² ראה בגליון בצילא דמהימנותא (בחקתי תשס"ח) בשם כ"ק

בין האורחים, ורמז מרן הד"ח באצבעו שעדיין לא יקראו לו. אחר כמה עליות הזכירו שוב וגם עתה כבתחילה השיב בשלילה, ואח"כ כשהגיעו לקרוא פרשת ערי מקלט, אז רמז מרן הד"ח באצבעו שעתה יקראו לו, ומרן הד"ח היה בעצמו הבעל קורא, ואחר שקרא כמה פסוקים, סיים בפסוק מכה איש וגו' וסיים בתיבות "רוצח הוא" בקול גדול מאד עד שנחרדו כל השומעים. והאיש ההוא שהיה בער וסכל חשב בדעתו שבוודאי הלשינו עליו בני עירו, כי מנין ידע הרבי מה שהוא עושה בביתו, ולא רצה לדבר יותר עם החסידים שנסעו איתו כי חשד בהם... עד שהסבירו לו את הרוח הקודש של מרן הדברי חיים ומאותו יום נתהפך לאיש אחר ממש.

האדמו"ר מדינוב: אבי זצ"ל סיפר, שמרן הדברי חיים כשהיה צעיר לימים רצה פעם לנסוע ועצר עגלה, והבעל עגלה ראה לפניו אדם צעיר וגבה ממנו מחיר גבוה, ומרן הדברי חיים אמר לו היתכן שאתה לוקח מחיר כזה, והשיב הבעל עגלה, אתה גנב שרוצה לגנוב אותי? ואמר הדברי חיים אמר לו, אתה צולע על רגלך? והבעל עגלה השיב, אני רואה שאתה צולע. אמר לו מרן הדברי חיים אתה אמרת עלי מה שאתה בעצמך, גנב, לכן אמרתי עליך מה שאני...

אנו נכדי הגה"צ רבי יעקב צבי וואלדמאן זצ"ל הרב מבארשא, שהוא ומשפחתו היו חסידי צאנז. פעם בשהותו בצאנז שאלו מרן הדברי חיים אם הוא לומד, והשיב בהן. שאל מרן הדברי חיים, תמיד הנך לומד? והשיב שלא, ושאלו מרן הדברי חיים מתי אינו לומד, והשיב: כשבא לפני איש מר לבב והוא זקוק לטובה אז אני סוגר הגמרא ואני מסייע בעדו... אמר לו מרן הדברי חיים: אכן, זאת מה שרציתי לידע, אם יש לך דעת לסגור הגמרא בעת שצריכים לעזור למר נפש, הן במעשה והן בדיבור, עכ"פ לעודדו ולהחיות נפשו... הגה"צ הרב מקטמון זצ"ל בספרו בית הלחמי (פר' וירא) מביא סיפור זה, ומפרש הכתוב (בראשית יח, ח) אצל אברהם אבינו "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו", שאברהם אבינו היה תמיד במדרגת 'הולך' אבל כשנכנסו אורחים והיו צריכים לעשות להם טובה היה במצב של 'עומד'...

מרן שליט"א: מסופר שאיזה תקופה לאחר שעלה הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לכהן כרבה של קראקא, פגש אותו מרן הדברי חיים והתעניין אצלו אודות רבנותו בעיר בעריכת דיני תורה וכו', והוא ענה שעוד קודם בואו לעיר היה שם איזה ב"ד, והם ערכו דיני תורה, והוא לא רצה להוציא זאת מידם, ע"כ עורכים הם את הדיני תורה גם כיום. שאל אותו מרן הדברי חיים, כיצד הוא מנהל את עניני מקוואות ועירובין ושחיטה וכו', ועל כל דבר ענה רבי שמעון סופר שעוד קודם בואו לעיר היו כאלו שעסקו בזה, והוא אינו רוצה להוציאם מידם. שאל אותו מרן הדברי חיים, אם כן, במה הינכם רב?... והקשה לו רבי שמעון בחזרה: צאנזער רב, תאמרו לי עם מה אהיה רב... נתהרהר מרן הדברי חיים זמן מה

העיד על עצמו שעה קלה לפני הסתלקותו, סהדי במרומים שמעולם לא אמרתי 'א גלייך ווערטל'.
האדמו"ר מדינוב: כ"ק האדמו"ר רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל סיפר ששמע מהרה"ק מצעשינוב זי"ע ששמע מאביו הרה"ק משינאווא זי"ע אמר שאביו מרן הדברי חיים התבטא פעם על הרבי ר' אלימלך זי"ע: אם היה בזמן האמוראים היה אמורא, אם היה בזמן התנאים היה תנא, אם היה בזמן הנביאים היה נביא, ואם היה בזמן האבות היה אחד מהאבות והיו אומרים אלקי אברהם וכו' ואלקי אלימלך...
מרן שליט"א: אין לנו השגה בשגב קדושתו... למעלה מהשגתנו...

האדמו"ר מדינוב: מסופר על הרה"ק משינאווא זי"ע, שפעם שמע שישנו יהודי זקן וישיש שעוד זכה לראות את הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, והחליט לנסוע אליו ולשמוע ממנו מה שזוכר. נסע לשם, וכשהגיע נוכח שהוא יהודי פשוט מאד, והלה סיפר שהוא שימש כבעל עגלה והיה מסיע חסידים לליזענסק. פעם כשהיה שם בליזענסק נגנב ממנו העגלה והסוסים, והוא לא ידע מה לעשות, כי הלא זה היה כל פרנסתו, ויעצו לו החסידים להיכנס אל הרבי ר' אלימלך שברוח קדשו בוודאי יוכל לומר מי גנב את העגלה והיכן זה מונח וכו'. הוא שמע לעצתם ונכנס אל הרבי ר' אלימלך וסיפר לו את צרתו, והרבי ר' אלימלך אמר לו שילך ליער שבקצה העיר, וילך למקום פלוני וימצא שם את העגלה והסוסים. וכן הוה, שהלך למקום ההוא ומצא שם את האבידה. השתומם הרה"ק משינאווא לשמוע סיפור מפי בעל העובדא על רוח הקודש גלויה כזו, אבל ראה שהבעל עגלה אינו מתרשם כלל, ושאלו למה אינו בא לידי התפעלות. והשיב הבעל עגלה, וכי מה יש להתפעל, מסתמא היה הוא הגנב ולכן ידע היכן העגלה... וכשגער בו הרה"ק משינאווא על דבריו, אמר, אולי לא הוא היה הגנב בעצמו, אבל בוודאי היה לו יד בגניבה, דאם לא כן מהיכן ידע היכן מונחת העגלה... ורואים מעובדא זו שכל אחד רואה מה שרואה... אנו רואים את הצדיק הקדוש הרבי ר' אלימלך עם הרוח הקודש, והלה ראה גנב...

מרן שליט"א: זהו גם לימוד שלצדיקים היה הכח להסתיר עצמם...

מרן אדמו"ר זי"ע סיפר ששמע מהגה"ק הרב מנאסויד זצ"ל, שפעם כשנסעו חבורת חסידים לצאנז היה ביניהם איש פשוט וקל שבקלים שהיה משתכר הרבה ומכה את אשתו ומיצר לה תמיד, ולקחווהו החסידים לעגלון שידריך הסוסים מאחר שלא היה בכל הסביבה איש שפל כמוהו. לאחר נסיעה ארוכה ומיגעת הגיעו לצאנז בעש"ק פר' מסעי, והמנהג הי' בצאנז שמרן הד"ח היה אומר את מי שיקראו לעלות לתורה בש"ק, וכשהיו אורחים הי' הגבאי ר' משה יהושע מזכיר את האורחים שעדיין לא עלו לתורה. באותה שבת הזכיר הגבאי גם את האורח האיש הנ"ל

בשרעפי קודש, ואח"כ אמר: אתם תהיו רב בכדי להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים...

האדמו"ר מדינוב: ידוע מה שאמר מרן הדברי חיים, שאינו פוחד ממלאכים ושרפים, אבל הוא מפחד מאנחה של בעל לב נשבר.

מרן שליט"א: 'לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה' (תהלים נא, יט).

האדמו"ר מדינוב: הדפיסו לאחרונה תשובות מהגאון רבי יעקב צבי זצ"ל הרב מבארשא. הגה"צ רבי ישראל חיים מנשה פרידמאן זצ"ל ראב"ד סאטמאר בארה"ב גם היה מצאצאיו.

באותה תקופה החלו לבנות מרפסות ששמשו כל השנה כחדר ובסוכות היו יכולים לסכך ושיהיה כשר לסוכה, ורבי יעקב צבי שאל על כך את מרן הדברי חיים, והוא השיב, לוקחים דפנות ובונים סוכה... שלא מצא חן בעיניו הסוכות האלו שהיו אז דבר חדש.

מרן שליט"א: שחסר הטירדא והטירחא של מצוה... **האדמו"ר מדינוב:** כשאני מדבר בפני בחורים אני מעורר שזה לא בשבילם ללמוד בגמרות מבוארות, שחסר בזה היגיעה וההתעמקות... מותר להיעזר בזה לפעמים בשעת הדחק אבל לא ללמוד בזה.

מרן שליט"א: אמרתי כבר כמה פעמים, שבגמרות הללו יש תועלת גדולה מאד עבור בעה"ב ועבור אותם שאין תורתם אומנותם, ורואים אכן שגמרות אלו הוסיפו הרבה לומדי תורה ושיעורי תורה, גם אצל אנשים שבלא זה לא היו לומדים כלל, אבל לגבי בני תורה, הן בישיבות והן בכוללים, יש בזה חסרון גדול, שעל ידי שמרגילים עצמם ללמוד בגמרא כזו שהכל מבואר ומפורש לעיניהם, הם מאבדים ושוכחים את היכולת ללמוד ולהבין גמרא בכח עצמם, ולעולם לא יוכלו להתייגע על דברי תוס', ואם יהיו במקום שאין שם הגמרות הללו, לא יוכלו ללמוד. **האדמו"ר מדינוב:** וממילא מאבדים ושוכחים זאת מהר, כי זה דבר שבא בלי יגיעה...

מרן שליט"א: אפילו החלשים צרכים להתייגע, ואם אינם יודעים, הם צריכים לשאול.

*

האדמו"ר מדינוב הגיש הזמנה לנישואי בתו למזל טוב: המחותנים הם נכדי טאלאטשווא...

מרן שליט"א: גם נכדי צאנז... **האדמו"ר מדינוב:** ראיתי שיש איזה קבלה בבעלזא, שהאבות שיורדים לחופה יורדים לפי סדר התולדות, מתחילה הדור הראשון ואחר כך הדור למעלה מהם, וכן הלאה. ואם החתן נקרא על שמו של אחד מהאבות, הוא בא ראשון.

צדיקים הפליגו בחשיבות הענין של ירידת האבות הק' לחופה.

מרן שליט"א: המקור הוא בזה"ק (פרשת פנחס). יש עובדא עם הרבנית אדל ע"ה נכדת הבעש"ט הק', שמסרה אז קוויטל לבעש"ט...

האדמו"ר מדינוב: היה איזה מעשה גם בנישואי הרה"ק רבי שמואל זי"ע בנו של הבני יששכר זי"ע, עם נכדת העטרת צבי זי"ע...

מרן שליט"א: שמעתי זאת ממרן אדמו"ר זי"ע, שבשעת החתונה של רבי שמואל זצ"ל, נתווכח הבני יששכר עם העטרת צבי, למתי יפקדו הזוג בבנים, שהבני יששכר אמר שיפקדו לאחר איזה שנים, והעטרת צבי אמר זמן מוקדם, והוסיף ואמר שאם יהא כדבריו 'וועל איך נאך זיין אויפ'ן ברית'. ובהגיע הזמן שקבע העטרת צבי נולד להם בן, אך כבר לא היה בחיים חיותו. ופנה רבי שמואל לאביו הבני יששכר ושאלו מה עם זה שאמר העטרת צבי שעוד יהיה על הברית מילה, נענה הבני יששכר, וכי אינך רואה אותו, הרי הוא נמצא כאן...

האדמו"ר מדינוב: מסופר על הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, לאחר החופה בנישואיו בזיוו"ש, שאל את הרבנית למה לא סיפרה מתחילה שהיא נכדת הרה"ק רבי דוד לייקעס זי"ע, כי ראה אותו בחופה...

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע אמר לי לפני החתונה: האבות הקדושים יורדים מעולם העליון כפי שמקובל, אבל אין כתוב כמה זמן הם נשארים, וזה תלוי בחתן, שאם הוא מוצא חן בעיני אבותיו הקדושים, הם נשארים יותר זמן, אבל אם לא, הם חוזרים מיד... זה היה המוסר שאמר לי לפני החופה...

האדמו"ר מדינוב: נהגו כאן שהחתן הולך לבאדעק"ן? **מרן שליט"א:** מקובל אצלנו שהקפידו בצאנז על כך שהחתן ילך^ה. מרן אדמו"ר זי"ע היה מספר מהחתונה שלו, שהגה"ק מנאסויד זי"ע סידר את כל

ואגב יצויין מהמסופר בגליון 'בצילא דמהימנותא' (שלח תש"ע) מה שסיפר כ"ק האדמו"ר מגארליץ שליט"א: שמעתי מאבי (הרה"צ רבי ברוך הלברשטאם מגארליץ ב"ב) זצ"ל שהיה מקובל במשפחתם, שהרבנית אדל ע"ה בתו של הבעש"ט הק' זי"ע בעת שמחת צאצאיה היתה מחכה עד שהיתה רואה את אביה הבעש"ט הק' זי"ע שהגיע ממרומים. פעם היה באחד משמחת צאצאיה שנתאחרה השעה ולא יצאה מחדרה לילך לחופה עד לפנות בוקר שרק אז יצאה, וסיפרה אח"כ שאביה הבעש"ט הק' אמר לה: הנה בכל שמחת צאצאי אני מביט בהמחותנים האין לקשר עצמי אליהם, ובשידוך הזה שלא היה יחסנים אלא געלט-שידוך, היה קשה לי מאוד להתקשר למחותנים עד אחרי חיפוש שמצאתי אותם, לכן אני מבקש שיותר לא תעשו כאלו שידוכים...

^ה ראה שיעור חורש"י פרשת חיי תשל"ד: ובזה נראה ג"כ טעם המנהג שהרב וחשובי העיר הולכים לכסות פני הכלה בצעיף,

^א ראה גליון 'בצילא דמהימנותא' (במדבר תשס"א) מה שסיפר הגה"ח רבי סנדר פריינד זצ"ל: שמעתי העובדא מכמה אנשים בירושלים שעדיין הכירו את הרבנית פייגלע ע"ה, שהיתה בתו של הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע, ובסוף ימיה חייתה כאן בירושלים, שהרוזניער זי"ע השתדך פעם עם נכד הבעש"ט זי"ע והחתונה היה על הגבול, לפי שלא יכל הרה"ק מרוזין לעבור את הגבול של אסטרייך כידוע, והיתה שם גם הרבנית אדל בתו של הרה"ק ר' ברוך ממעזבז זי"ע נכדת הבעש"ט, והיא היתה זקנה מאוד, והילדה הנ"ל פייגלעלע היא היתה השומרת שלה שלא ידחקו את הסבתא, וכשהרוזניער עבר שם נתנה לו הרבנית קוויטל ואמרה לו היות ובודאי שזקינה הבעש"ט יגיע לחופה מבקשת ממנו שימסור לו הקוויטל, ובדרך חזרה אמר לה שמסר הקוויטלע להבעש"ט זי"ע. שמעתי זאת מחותני זצ"ל ומעוד הרבה אנשים ששמעו העובדא מפיה.

יהודי או שמא מין או גוי שאז דינו להיגזז או להישרף (יור"ד סימן רפא), והציעו השאלה לפני הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע, והשיב דמנהג ישראל תורה שאת השורות האחרונות בספר תורה נותנים לכמה אנשים לכתוב, לכבוד התורה, ובהכרח שאין הכתב של אחד דומה להשני, ולכן אם נכתב הספר תורה על ידי יהודי בוודאי היה עושה כמנהג ישראל ואז יכולים לראות בסוף הספר סוגי כתיבה שונים, אבל אם אינו כן אלא כל הכתב שוה, הרי זה סימן שלא נכתב על ידי יהודי.

הגר"ש זקס: בכל הכנסת ספר תורה רואים שמחה גדולה אצל המשתתפים שמזמרים ומשוררים, וכאילו שזהו הפעם הראשונה שמכניסים ספר תורה.

מרן שליט"א: יש בזה הרבה ענינים, ובפשטות כי כל אדם רוצה להתחדש תמיד, כי האדם עץ השדה וכן התורה היא עץ חיים, והתורה מביאה התחדשות. בכל יום יהיו בעיניך כחדשים.

הגר"ש זקס: וגם כי בכל הכנסת ספר תורה שם האדם על לבו שגם לו יש אות בתורה, וזה מכניס בו חיות ושמחה.

הגר"ש זקס: הזכיר לרפואה את הגאון רבי משה הלל בן מינדל שליט"א ראש ישיבת סלבודקא, ואמר שהוא עדיין אומר שיעורים כלליים בישיבה וכו'.

מרן שליט"א: 'רפאות היא לשריך ושקוי לעצמותיך'.

הגר"ש זקס: רבים צריכים לו... בישיבה יש לו עול גדול.

מרן שליט"א: וקווי ה' יחליפו כוח.

כן האציל מרן שליט"א מברכות קדשו לכל תומכי הישיבה ונדבני הספר תורה. בסיום נפרד ליווהו מרן שליט"א ונפרדו לשלום.

לפנה"צ הגיע מרן שליט"א לביקור אצל כ"ק האדמו"ר מזלאטשוב שליט"א בנתניה לרגל יום ההילולא של אביו זצוק"ל שהתגורר והזריח מאורו

ובמקום אחר באגרא דכלה (פרשת ראה, ד"ה לא תעשון) כתב עוד בשם צדיקי הדור, וזל"ק, דהנה יש בני אדם אשר חוק קבוע להם כמה ילמדו וכמה יאמרו תהלים וכיוצא, ואכלו את חוקם אשר ניתן להם ובדעתם שכבר נתנו להבורא המגיע לו, ויתר היום הולכים בטל, ומבקשים שכר כפנחס. והנה המשכיל על דבר, אין לך יום דומה לחבירו, ועת לפזר ועת לכנס, לפעמים המעשה כזאת ביום זה הוא מצוה כגון שעושה הדבר בהצנע עבור כבוד שמו, ולמחר אותו הדבר בעצמו הוא עבירה כגון שיגיע הדבר להתפארות וכיוצא, ואי אפשר לפרש הדבר כי המשכיל יבין מעצמו. וזה באה אזהרת תורתנו (דברים יב, ד) לא תעשון כן לי"י אלקיכם, ר"ל כדמיון הזה ממש אותו ההנהגה, כי באפשר היום המנהג הזה טוב ולמחרתו הוא בהיפך והבן, עכלה"ק.

^א ראה בספה"ק 'זכרון זאת', בהנהגות מהרה"ק מלובלין זי"ע, ובתוך הדברים נכתב: על כל אשר שם אמר הרב שיחיה, שלהם יש ענפים עד אין קץ ואין תכלית, וכל הנ"ל 'לפעמים צריך להפך להתנהג', כמו שאמר שלמה המלך עליו השלום, עכ"ל.

ובספר 'זהב שבא' להגאון המהרש"ג זצ"ל (פרשת בשלח, ד"ה ונראה לבאר יותר) כתב: שמעתי מהגאון רבי יצחק אייזיק וייס ממונקאטש בעהמ"ח ספר בית יצחק על מס' מגילה זצ"ל, שהגאון הקדוש בעל עטרת צבי מוידויטשוב זצ"ל בימי נעוריו חילק כל הכ"ד שעות של היום, וכתב על הנייר שבזמן זה ילמוד בכל יום ענין זה, ובזמן אחר ענין אחר, ואז לא ידבר שום דבר וכדומה הנהגות שלו. ואחר כך בא עם הנייר שכתב בו הנהגות שלו לפני רבו מלובלין זי"ע לראות אם יישר הדברים גם בעיני רבו, ויישרו בעיניו, רק שכתב על כל הנהגה והנהגה בזה"ל, ולפעמים להיפך.

עניני החופה וכו', ואמר לו שגם הוא ילך בעצמו לבאדעקן. והגה"ק מנאסויד היה כל כולו 'צאנז', וכידוע כמה הרעיש אם שינו במשהו ממנהגי צאנז... בבאבוב מקובל שהחתן לא הלך. ובאמת שבצאנז לא היה קביעות במנהגים... היו צריכים להיות הרבה שנים בצאנז בכדי לידע מהו בגדר 'מנהג'...

האדמו"ר מדינוב: אצל צדיקים לא היה תמיד מנהגים קבועים...

באגרא דכלה (פרשת שופטים) בפסוק (דברים טז, כב) לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך, מבאר 'מצבה' לשון קביעות בלי כל שינוי, והורה הכתוב דזאת שנה ה' אלקיך לעבוד את ה' באופן כזה, אלא ידע דבדברים שבקדושה אין בהם קביעות וכל פעם משתנה הדבר לפי המקום והזמן'.

כן ידוע הענין עם 'ולפעמים להיפוך'...

מרן שליט"א: מהרה"ק מלובלין זי"ע'...

האדמו"ר מדינוב הגיש קונטרס משיחותיו, ואחלו מרן שליט"א מברכות קדשו, ונפרדו לשלום.

יום רביעי פר' וארא כ"ה טבת

אחר תפילת שחרית נכנס מרן שליט"א לקליינע זאל שבביתו נאוה קודש, לסיום כתיבת אותיות, שנכתב ע"י בוגרי ותומכי ישיבת סלבודקה מארה"ב, לזכות רבותיהם הרבנים הגאונים הגדולים רבי דוב לנדא שליט"א ורבי משה הלל הירש שליט"א.

מרן שליט"א כתב אות ע' מתיבת 'אשר ידעו ה', ושוחח ממושכות עם הגאון רבי שמואל זקס שליט"א מראשי ישיבת סלבודקה, ונביא כאן מתוכן השיחה:

מרן שליט"א: מנהג ישראל שמכבדים בני אדם לכתוב אותיות האחרונות בספר תורה.

ידוע שפעם מצאו ספר תורה בשדה ולא ידעו אם כתבו

ויש חילוקי מנהגים בזה גם החתן הולך עמהם, וזה תלי בהשיטה אם פריסת הסודר היינו חופה, ומנהג צאנז שהחתן גם כן הולך ואכמ"ל בזה.

^א וזל"ק, יש לדקדק למה ליה למימר אשר שנה וכו', בודאי כיון שמזוהר על זה בודאי זה תועבת י"י אשר שנה וכו', והרי לא אמר כן בכל הלאוין. והנראה לפרש ברמז לעבודתו ית"ש, דהנה יש בני אדם שיש להם חוק קבוע ומעמד ומצב, ככה יעשו כל ימיהם וככה יתנהגו לכל יזיו ממנהגם. ויש לנו בקבלה מצדיקים שאין יום דומה לחבירו ואין שעה דומה לחבירתה, והבן מ"ש בזה"ק (עי' תיקון"ז, תיקון כב, דף סה, א) לבושין דהוא לבש בצפרא לא לביש ברמשא, ממילא בכל שעה יש עבודה אחרת, ויצטרך האדם שיהיו כל מעשיו לשם שמים בכל שעה לפי המצטרך באמת לעבודתו ית', אין מן הצורך להאריך המשכיל יתבונן דבר מתוך דבר.

והנה איתא בזו"ח (פרשת יתרו, ח"ב דף מט, א) כאשר נתן י"י ית' תורתו לעמו ישראל נתפשטה המ"ם סתומה דאלקיים ונעשה אלקיים"ך, על כן אמר אנכי י"י אלקיים"ך. והכוונה עפ"י דרך הנ"ל לאמירתו ית' אנכי הוי"ה אלקיך, דייקא בפרטות לכל אחד בפני עצמו, שאני אלקיך מיוחד לך בפני עצמך להויה חדשה שאני מהוה אותך בכל עת, ואני בעל היכולת שלך בכל עת ורגע, ובדרך זה תהיה עבודתך לי בכל פעם לפי ההויה החדשה והזמן המצטרך, והבן. וז"ש ברמז, ולא תקים לך מצבה, היינו מעמד ומצב שזאת תהיה עבודתך בתמידות בלי שינוי, ואמר בטעם, אשר שנה י"י אלקיך, כי בשביל זה אמר הוי"ה אלקיים"ך, ואם תעשה עבודתך במשפט אחד תמיד, זהו אשר שנה י"י אלקיים"ך, והבן כי אי אפשר לפרש הכל בכתב והמ"ם, עכל"ק.

בנתניה רבות בשנים, ושוחחו בארוכה בסיפורי צדיקים ועובדות והנהגות (תוכן השיחה יבוא א"ה).

בערב קיבל מרן שליט"א קהל.

אח"כ הגיע לביקור בקו"פ כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א, ששהה למנוחה בנתניה סמוך לקרית צאנז, וזהו תוכן השיחה:

האדמו"ר מויזניץ: בצאנז הניחו הבחורים תפילין בחוה"מ? **מרן שליט"א:** מרן הדברי חיים הורה לבחורים שיניחו תפילין מחמת מעשה שהיה, כשראה פעם בחורים שלא התנהגו כהוגן באחד מימי חוה"מ ונענה לאמר 'בוודאי, הן לא הניחו תפילין היום, וע"כ אין להם היום יראת שמים', והורה שיניחו תפילין בחוה"מ באומרו שבחורים אין להם לעסוק בחסידות (ועי' שו"ת דברי יציב, אורח חיים, סי' י-יד)^ה.

האדמו"ר מויזניץ: הניחו בצינעה או בבית המדרש?

מרן שליט"א: בבית המדרש.

האדמו"ר מויזניץ: כל התפילה?

מרן שליט"א: עד הלל.

האדמו"ר מויזניץ: גם לחתנים?

מרן שליט"א: עד החתונה.

האדמו"ר מויזניץ: אצל אביכם מרן זי"ע גם נהגו כן?

מרן שליט"א: רק בחוץ לארץ.

אחר הבר מצוה שלי דן מרן אדמו"ר זי"ע בזה, וגם הוא סבר מתחילה דהגם שכאן הוא אתרא דמר הבית יוסף אבל כמו שאין בני אשכנז מקבלים את שאר

פסקיו אלא כהרמ"א, למה בזה יעשו כהבית יוסף, אבל אח"כ מצא שיש כבר בספרים קדמונים שלא להניח תפילין בחוה"מ בארץ ישראל מקדמת דנא **האדמו"ר מויזניץ:** נוהגים כאן לומר 'ברוך יאמרו?' **מרן שליט"א:** בכל התפילות.

האדמו"ר מויזניץ: איך הניחו תפילין, ספרד או אשכנז? **מרן שליט"א:** מרן הדברי חיים הניח אשכנז, כלפי פנים, וגם בניו, אבל לציבור לא אמר מרן אדמו"ר זי"ע לנהוג כן.

האדמו"ר מויזניץ: אבל בני ונכדי צאנז כן הניחו אשכנז... **מרן שליט"א:** כן.

מרן אדמו"ר זי"ע סיפר, כי קודם הבר מצוה שלו היה יושב ודן לפני אביו הרה"ק מרודניק, כיצד יעשה בקשירת תפילין של יד, אם לכרוך את הרצועות מצד החיצוני כלפי הגוף פנימה, כפי שנהגו בצאנז, או לכרוך מצד גופו כלפי חוץ, כדרך שנהגו ברוב מקהלות החסידים. השיבו אביו שיעשה כמנהג רוב החסידים. והיה זה לפלא בעיני מרן אדמו"ר זי"ע ושאל את אביו למה לא יתנהג כמו אביו ובנוסח צאנז, והשיבו שכאשר כורכים הרצועות לצד פנים, עלול הדבר ושכיח שקשר היו"ד יפרד ויתרחק כלשהו מן ה'בית', ובהיות שאינו רגיל עדיין בהנחת תפילין, עדיף שיניח בינתיים בנוסח ספרד שכן באופן זה קל יותר להיזהר בזה. ושאלו מרן אדמו"ר זי"ע מתי וכיצד ידע שכבר הגיע זמנו לקשור התפילין כמנהג צאנז, וענהו שכאשר יבוא המועד ידע מעצמו...

הקדוש משינאווע לא הניח לבניו שיניחו. והוא [ר' חיים הנ"ל] נעשה בר מצוה בחול המועד, ושאל לדודו הקדוש משינאווע, כדת מה יעשה, והשיב לו, אם שמן הדין שתניחם, יען שאביך הניחם בעת בחרותו, מכל מקום יען שאתה נעשה בר מצוה בחוה"מ, ולהתחיל להניחם פעם ראשונה בלא ברכה אין לו שום פירוש, ולהקדים להניחם ערב יום טוב בפעם ראשונה בברכה, אי אפשר, שאביו הד"ח הקפיד מאד שלא להניחם קודם שנעשה בר מצוה, ועל כן אין לו להניחם עד אחר חול המועד, וממילא שוב לא יניחם לעולם בחול המועד, עכ"ל.

וראה בגליון בצילא דמהימנותא (מטו"מ תשפ"א) מה שסיפר הגרמ"י היילפרין שליט"א אב"ד בית שמואל לונדון: בשנת תשמ"ג למדתי ביוניאן סיטי, ולקראת חג הפסח חשבתי להישאר על ליל הסדר אצל מרן זי"ע, ולחול המועד לנסוע אל אבי זצ"ל בלונדון, ונכנסתי אל מרן זי"ע לשאול את רשותו. ובתוך הדברים שאלני אם אני מניח תפילין בחול המועד, ואמרתי שלא, ואמר לי בתמיהה, הרי הנך צאנזער אייניקל... והוסיף לאמר, אפילו הקדושת יו"ט זצ"ל שלא היה מגזע צאנז, מכל מקום כיון שנסע לצאנז הנהיג אצל בניו על פי הוראת הדברי חיים שהבחורים יניחו תפילין בחול המועד, ואתה בוודאי צריך להניח...

וכתבתי מכתב לאבי זצ"ל על זה, והוא השיב לי במכתב ובו ניסה למצוא טעם לכך שלא אניח, והביא עובדא ששמע מהרה"ק מהרא"ש מסטראפקוב זצ"ל שבחג הפסח שלאחר הבר מצוה שלו היה אצל זקנו מרן הדברי חיים בצאנז, כי אביו הרה"ק משינאווע היה אז בארץ ישראל. והוא שאל את זקנו אם יניח תפילין בחול המועד, והשיב לו, הרי אביך הוא חסיד וקדוש, ואתה 'רעביש קינד', ועל כן אל תניח... ואולם מרן זי"ע לא קיבל את הטענה... בתוה"ד אמר לי אז מרן זי"ע: הגה"ק הרב ממונקאטש זצ"ל סבר בתוקף דאין להניח תפילין בחוה"מ (עי' באריכות אות חיים, סימן לא), ונחלק בזה על הרה"ק מבוטשאטש זי"ע שסבר שצריכים להניח, אבל מי לנו גדול מהרה"ק מבוטשאטש שפסק כן...

^ה ראה בספר דברי שלום, מה שסיפר הרה"ק מהרא"ש מסטראפקוב זי"ע: כאשר נסע אדמו"ר הרה"ק משינאווע לארץ ישראל, נסעה אמי הצדיקת ע"ה עם הילדים לצאנז לכל משך זמן שישתהה אבי בארץ ישראל. והנה באותו השנה טרם שנסע אבי נעשיתי אני בר מצוה בין כסה לעשור, ובחול המועד סוכות היה עוד אבי בביתו וצוה אותי שלא להניח תפילין, אמנם כשהייתי בצאנז והגיע חול המועד פסח לא ידעתי איך להתנהג, אם לא להניח תפילין כמו שצוה אותי אבי או להניח תפילין כמו שנהגו כל הבחורים בצאנז וכן כל נכדי זקני מרן מצאנז, והיה לי שקלא וטריא בדעתי לכאן ולכאן, וגמרתי בדעתי לשאול את פה קדוש מרן זקני בעצמו, ונכנסתי לפני ולפנים לשאול את פי איש אלקים נורא והשיב לי: אני אומר, שבחור צריך לעסוק בעיקר בהתמדת לימוד תורה הקדושה על דלתי הש"ס, גמרא ותוספות, ובלימוד החושן משפט בעיון היטב עם הש"ך, להעמיק בעמקי סברותיו ולהגות יומם ולילה, ואין לבחורים להתעסק הרבה בחסידות. והיות שמניעת הנחת תפילין בחול המועד מובא בזוהר הקדוש והוא ענין של חסידות, לכן אני מצוה לבחורים להניח תפילין. עד כאן היו דברי קדשו אלי, ובזה יצאתי מחדר הקודש ותשובה ברורה ביד. אמנם פתאום פתח זקני פתח החדר וקרא אותי חזרה ואמר לי, הנה לאשר אביך הוא איש קדוש ומתנהג בחסידות ממש, וכעת הוא גם יהודי מארץ ישראל [ארץ ישראל איד], ואתה בנו, לכן אל תניח תפילין בחול המועד.

ובקובץ כרם שלמה (אייר תשמ"מ) הובא מכתב בענין זה שכתב הגאון רבי משה צבי לאנדא זצ"ל אב"ד קליינווארדיין ומח"ס שלחן מלכים, וז"ל: סיפר לי הה"צ מו"ה חיים בנו של הה"צ מו"ה ר' שלום אליעזר שליט"א נכד מרן הדברי חיים, כשנעשה אביו בר מצוה אמר אביו הד"ח, יען מנהגינו כהרמ"א והוא אמר להניח תפילין בחוה"מ, אליו אנו צריכים לשמוע, ורק יען שהמחבר בש"ע פוסק שלא להניחם, והזוה"ק מקלל להמניחם, אפשר דנכון שלא להניחם, ועל כן לבחורים היה מורה להניחם, בלא ברכה, כי מעיקרא דדינא חייב להניחן, ורק מדת חסידות שלא להניחם, ובבחורים לא שייך מדת חסידות, והניחם. ודודו

המתין להזדמנות שיעבור לפני התיבה ואז כתב ורשם על גליון הסידור את נוסח התפילה כפי שהתפלל מרן הד"ח כדי שיהיה לנגד עיניו תמיד. מאז התחיל להתפלל בנוסח התפילה הזה, אולם לא עברו ימים מועטים ושוב נזדמן שירד לפני התיבה והבחין זקה"ק מרודניק שמרן הד"ח מתפלל בנוסח שונה לגמרי מהפעם הקודם. שוב ציין לעצמו בסידורו, שפעמים וזקני מתפלל בנוסח אחר. אמנם לאחר שבוע שוב הבחין שמרן הד"ח מתפלל בנוסח אחר לגמרי השונה משתי הנוסחאות הקודמות, ואז הבין שאין לו נוסח קבוע ואין נוסח תפילה אחת דומה לשל חברתה.

מרן אאדמו"ר זי"ע סיפר, כי בילדותם בהיותם בקליינווארדיין התפללו שחרית בקלויז שם, והש"צ שניגש לתפילה אמר "כי לישועתך קוינו כל היום ומצפים לישועה", ושם היה נוכח אז הרה"ק רבי לייבוש מטארנא זי"ע בנו של הרה"ק משינאווא זי"ע, וכששמע את הש"צ מתפלל כך החל לצעוק שמרן הדברי חיים לא היה אומר "ומצפים לישועה", ונעשה שם מהומה גדולה. כששבו לביתם סיפר לאביו זקה"ק מרודניק את כל מה שאירע, וכששמע את הדברים עלה חיוך על פניו ואמר שאף הוא היה באותו מאורע כאשר מרן הדברי חיים הורה שלא לומר ומצפים לישועה, ואמר שבשפניא היה המנהג שכאשר הש"צ אמר "כי לישועתך קוינו כל היום", היו הילדים עונים אחריו "ומצפים לישועה", בדיוק כשם שאומרים אמן וב"ה וב"ש, וברבות השנים הדפיס אחד את הסידור והוא דימה שזה חלק מהתפילה ולכן הדפיס "ומצפים לישועה" כחלק מהברכה. והוסיף זקה"ק מרודניק, אני יכול לומר בתורת ואם לא יגיד, כי כשבויעים בלבד לאחר אותו מעשה שזקני צוה שלא לומר ומצפים לישועה, ניגש זקני לתפילת מנחה בערב שבת, ובאזני שמעתי שהוא כן אמר "ומצפים לישועה"...

אך הרבה פעמים לא יכולנו להחמתק מ"ענינא בישא" ורק בלילה בחסות החשכה הנחנו תפילין (בלא ברכה, כמובן) וקראנו בחפזה פרשה ראשונה של קריאת שמע "ואהבת..." ואחרינו בא תורו של רבינו, שהאר"י יתרו...

אודות ר' מנדל זה מסופר, שאחרי עשרות שנים הגיע פעם ראשונה לנתניה, ומרן זי"ע היה מטייל אז בחוצות קרית צאנז עם כ"ק האדמו"ר רבי חיים מאיר מויז'ניץ זצוק"ל (בעל "אמרי חיים") הרה"ב ר' מנדל עוז לגשת אל מרן זי"ע ולהפסיקו באמצע שיחתם. מרן לא הכיר אותו, כי בוורשא היה ללא חתימת זקן ועכשיו היה זקנו מגודל כיו"ב, אך ברגע שהפליט מפיו את שמו "מנדל" התרגש מרן עד מאד ונפל על צוארו באהבה רבה, והציג אותו בפני אורחו האדמו"ר מויז'ניץ בזה"ל: "מנדל זה היה בשעתו שליח ההשגחה העליונה לגרום לכך שאנחנו נמצאים פה היום..." (לפיד האש).

עי' שפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"א פרשת בהעלותך) שהביא עובדא זז, ומסיים: אז הלך כ"ק אממו"ר והקשיב לקול תפילתו של דו"ר הרה"ק משינאווא זי"ע ושמע שהוא מתפלל את כל תפילת שמונה עשרה בנוסח אשכנז ומאז בחר גם לעצמו להתפלל בנוסח אשכנז. וסיפר לי כ"ק אממו"ר, שכאשר היה בגארליץ וכבדוהו להתפלל לפני התיבה והתפלל בנוסח אשכנז כפי שהיה רגיל, ניגש אליו אביו זקה"ק מגארליץ זי"ע לאחר התפילה ושאלו בפליאה, אברך, מנין לקחת את הנוסח הזה. וכשהשיב לו שכך שמע מהרה"ק משינאווא, נחה דעתו.

והוסיף מרן אאדמו"ר זי"ע לספר, שבוודאי רוח ד' דיבר בו, שכן בשנות המלחמה כשנתגלגל לגטו ווארשא ולא היה עמו התפילין שלו, נזדמן משמים בהשגחה פרטית שהגיע פתאום לידו זוג תפילין עם קשר כמנהג אשכנז, ולא היה לו אז אפשרות להתיר הקשר ולהחליפו לנוסח ספרד, ואז עלה ברעיונו שאולי זו השעה שנתכוון לה אביו הקדוש, ואכן מאז התחיל להניח תפילין כמנהג אשכנז^ט.

האדמו"ר מויז'ניץ: אבל הציבור מניחים 'ספרד'...

מרן שליט"א: כל אחד איך שהתנהג אבותיו...

האדמו"ר מויז'ניץ: אצל זקני כ"ק האדמו"ר האמרי חיים זצ"ל היו גם אשכנזי'שע אידן, והיו שזקני אמר להם להניח אשכנז, להרה"ח ר' דוד לייב אמר להניח אשכנז, והיו שאמר להם לשנות ולהניח ספרד.

מרן שליט"א: מרן אאדמו"ר זי"ע סיפר ששמע מהרב מנאסויד זצ"ל שראה פעם את ר' העניך הרבסט ז"ל, מחסידי צאנז, מתפלל בסידור נוסח אשכנז, ולפשר תמיהתו גילה לו שבהגיעו לגיל המצוות לקחו אביו אצל מרן הדברי חיים להניח לו תפילין, ובשעה שאחז התפילין על ידו פנה אליו ואמר לו, העניך, אתה תתפלל בנוסח אשכנז כי שורש נשמתך מנוסח אשכנז...

האדמו"ר מויז'ניץ: מה היה נוסח התפילה בצאנז?

מרן שליט"א: בכלליות היה נוסח ספרד, אבל היו שינויים קטנים שכן נהגו כאשכנז, כמו 'ברוך יאמרו'.

האדמו"ר מויז'ניץ: אבל הנוסח היה כאר"י...

מרן שליט"א: כמו בסידור בארדיטשוב.

האדמו"ר מויז'ניץ: גם בבעלזא כך.

נהרא ונהרא ופשטיה.

מרן שליט"א: ידוע שאצל מרן הדברי חיים לא היה נוסח קבוע בתפילה.

פעם רצה זקה"ק מרודניק לברר לעצמו את נוסח התפילה, שהרי ישנם הרבה נוסחאות והוא רצה לדעת את נוסח התפילה של זקנו מרן הדברי חיים זי"ע. הוא

^ט ראה שפע חיים (דרשות חורש"י תשמ"א, פרשת חיי), אחר שסיפר מרן זי"ע הסיפור עם אביו, הוסיף: שנים רבות לאחר מכן, כשהייתי באושוויץ אצל הרשעים ימ"ש, איבדתי שם את התפילין שהיו עמי, שהיו בירושה מזקה"ק מצאנז זי"ע [וכן היו לי תפילין עם פרשיות מהרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע], וכשהולכנו אותנו לפנות את גטו ווארשא מצאתי שם באיזה בונקר זוג תפילין שהיו עם קשר אשכנז, ובתוך כל האסירים במחנה לא היה מי שיוכל לשנות זאת לקשר ספרד, על כן בלית ברירה הנחתי עם קשר אשכנז, ומאז נשארתי עם קשר זה. ויתכן מאד שעל זה היתה כוונתו של אאמו"ר זי"ע.

עובדא זז, שהגיעו לידי מרן זי"ע תפילין עם קשר כמנהג אשכנז בגטו וורשא (ראה בהערה הקודמת), סיפר באריכות השריד הרה"ח ר' מנחם מנדל ווידער ז"ל מחסידי בורשא (שחי בערוב ימיו בבני ברק), אשר התקרב אז אל כ"ק מרן זי"ע והיה מסור מאד לטובתו ושרוי במחיצתו בכל עת. היה זה לאחר שהצוררים הארורים בזזו מכ"ק מרן זי"ע את התפילין שהצליח להחזיק ברשותו במשך זמן רב. והנה יום אחד במהלך העבודה בין הריסות הגיטו, נזדמן לידי של ר' מנדל זוג תפילין מעוכות ששרדו מן ההפצצות, והביא אותם בזריזות אל מרן זי"ע. מיד החביא מרן את התפילין במקום סתר שבצריפם וישמרו את הדבר בסוד כמוס, כדי שחלילה לא יתגלה הדבר שנית לצוררים. רק כחמשה ששה יהודים שכנים, אחים לצרה, הובאו בסוד התפילין והתאפשר להם להניחן כשלא היתה מניעה. "כאשר יכולנו להניח ביום, שמחנו כעל כל הון,

אחרות^א...

האדמו"ר מויזניץ: זקנכם הרה"ק מרודניק היה בצאנז...
מרן שליט"א: הוא אכל קעסט בצאנז...

האדמו"ר מויזניץ: והוא היה בנו של הרה"ק מגארליץ זי"ע...
מרן שליט"א: מרן הדברי חיים היה קורא לפעמים לנכדו הרה"ק מרודניק בשם 'ברוך' כמו אביו הרה"ק מגארליץ... הנכדים שגרו שם קבלו בכל שבוע איזה תמיכה ממרן הדברי חיים.

האדמו"ר מויזניץ: יש איזה מימרא מהרה"ק מגארליץ זי"ע על החילוק בינו ובין אחיו הרה"ק משינאווא זי"ע, בנוגע לאמת ושקר...

מרן שליט"א: שמעתי זאת ממרן אדמו"ר זי"ע שזקה"ק מגארליץ זי"ע פנה פעם אל אחיו הרה"ק משינאווא זי"ע ואמר לו, הרי אנשים אחים אנחנו ואב אחד לנו, מדוע אפוא נחלקים אנו בדעותינו בכל ענין, כשאני אומר הן אתה אומר לא וכשאני אומר לא אתה אומר הן. והמשיך זקה"ק לומר, אני אומר לכם, כי שנינו אוהבים מאד את האמת ושונאים את השקר בתכלית השנאה, וההבדל בינינו, כי הדגש אצלך הוא על אהבת

האמת^ב ואילו אצלי העיקר הוא שנאת השקר, ולדוגמא אם אתה תראה הר מלא שקר, תחפש ותבדוק היטב עד שתמצא בו נקודה אחת של אמת, וברוב אהבתך למדה זו תאהב את כל ההר, ואילו אני, כשאראה הר מלא אמת ובתוכה נקודה אחת של שקר, אשליך את כל ההר [שלאג איך מיט די גאנצע בארג כפרות].

הענין מוזכר כבר בספה"ק שפת אמת (פרשת משפטים, ד"ה מדבר שקר) להרה"ק מברעזאן זי"ע^ג.

האדמו"ר מויזניץ: הם יכלו לומר זאת... זיי האבן געהאלטן דערביי...

ה'שפת אמת' היה הרה"ק רבי פייבוש זי"ע...

מרן שליט"א: לאחר פטירת רבי פייבוש זי"ע רצו החסידים למנות את בנו הרה"ק רבי לייבוש זי"ע בעל אמרי יהודה, על מקום אביו, אף שהיה צעיר לימים, אבל כיון שהרגיש בעצמו שאינו ראוי לאותה איצטלא, נסע אל מרן הדברי חיים לקבל עצתו. בהגיעו לצאנז שטח ספקותיו ולבטיו בפני מרן הדברי חיים, בהדגישו שהוא מרגיש באמת שאינו במדרגת אביו הקדוש וממילא אינו ראוי למלא מקומו^ד. אמר

וגם הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל אמר עליו בהספדו (ערוגת הבושם, סוף פרשת ויחי, ד"ה וזוה יבואר): "ענין זה היה גם ברבינו הק' ז"ל, דהוא היה במדרגת דובר אמת בלבבו, כל אמת אמת תפסיה להאי גברא, ואם הוא היה אומר דברי תורה, היה בבחינת אמת".

וכן הוא בהספדו של הגאון המהרש"ם מברעזאן זצ"ל: "והגה"צ מצאנז זצ"ל העיד בתשובות דברי חיים עליו, שאפילו יהבי לי כל חללי דעלמא לא הוציא דבר שקר מפיו, ועתה פרח לו איש האמת, ועל זה יש לנו לדאוג ולבכות ולשוב את ד' באמת".

^א וז"ל: שמעתי בשם צדיק אחד שאמר לחבירו, החילוק ביני לבינך הוא כך, שאתה אוהב מאוד האמת, לכן אף על השקר שיש עדיין בך יראה לך לפעמים שהוא אמת, כי תמיד תחפש למצוא לראות את נקודת האמת שאתה אוהב מאוד, לכן אם נמצא נקודה קטנה של אמת מעורב בשקר, אתה אוהב אם את השקר אגב האמת. ואני שונא מאוד את השקר, לכן גם אם נמצא בי נקודת האמת מעורב בתוך השקר, אני שונא זאת הנקודה אגב השקר, אלא אני רוצה שיהיה כולו אמת, ועיי"ש מה שמפרש עפ"ז באריכות.

וראה עוד בהקדמת ספר ויגד יעקב.

^ב ראה בהקדמת הספר אמרי יהודה: לאחר פטירתו של אבי רבינו, בעל השפת אמת, הפצירו ברבינו ראשי החסידים בעיר ברעזאן שיקבל על עצמו לישב על כסאו של אביו כאדמו"ר מברעזאן, כדי להמשיך את השלשלת ולקרב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים ולהתפלל בעדם לטובה ולברכה ולהשפעות טובות, וכן להיות רועה נאמן לעדתו, להשפיע להם כל צורכיהם בשפע ברכה והצלחה, ברוחניות ובגשמיות. רבינו שהיה אז צעיר כבן כ"ג שנים, מאן בזה, והסכים רק לקבל מהם הפתקאות [קוויטלעך] בכדי למוסרם אח"כ לידי רבו הגה"ק מצאנז כשיסע אליו.

כאשר בא רבינו בפעם הראשונה אחר פטירתו של אביו אל הגה"ק מצאנז הביא לפניו הפתקאות מאנ"ש בעיר ברעזאן, והתנצל לפניו שאינו ראוי לישב על כסאו של אביו, וממאן בזה, ולכן הביא הקוויטלעך אל הגה"ק מצאנז שהוא יצא להם כל הצטרכותם לפקדם בדבר ישועה ורחמים. אולם הגה"ק מצאנז לא הסכים לדבריו אלא אדרבה צווהו שיתחיל לנהוג באדמו"רות, והראה לו אותות אהבה וחיבה, ואף אמר אליו בזה"ל: כשהי' אניכם בחיים חיתו בעוה"ז היה הוא רבי, עכשיו נהיה אנחנו רבי'ס, וחיבקו בידיו הקדושות בחיבה יתירה. אמנם רבינו ברוב ענוות צדקו עדיין לא יכול הי' לפעול בנפשו לקבל על עצמו להנהיג את עדתו כרועה נאמן ולהיות אדמו"ר לחסידים, וענה ואמר להגה"ק מצאנז, שרק עם הרבי ביחד הוא יכול לקבל על עצמו דבר זה, אבל הגה"ק מצאנז לא קיבל את דבריו, והשיבו בתמיה, מדוע תאמרו ככה, אתם תהיו בעזרת

^א ראה עוד שפע חיים (שם): איתא בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת ויקהל, עה"פ קחו מאתכם תרומה) בשם כתבי האר"י (שער הכוונות, סדר שבת, הקדמה) שאין תפילה של יום אחד דומה לתפילת יום אחר, עד ביאת המשיח. היינו שכל תפילת שמונה עשרה היא בבחינה ובמדרגה אחרת, עם כוונות מיוחדות לפי הצירוף של אותה השנה והחודש והיום, ואשר על כן יש לידע שתפילת שמונה עשרה זו שעומדים עתה להתפלל, לא היו יכולים להתפלל כדוגמתה מעת בריאת העולם. כן אפשר לראות בסידור האריז"ל ככוונות של ברוך אתה ה', שיש כוונות מיוחדות לימות החול, ליום השבת, ליום טוב, וכן כוונות מיוחדות לראש השנה וליום הכיפורים, ובשנת השמיטה יש כוונות שונות לתיבות אלו. בזה פירש הבעש"ט הק' (שם) מה שאמרו חז"ל (ברכות כט, א) אודות כל שאינו יכול לחדש דבר בתפילתו, שבכל תפילת שמונה עשרה צריך לחדש דבר כלשהו בנוסח וכוונת התפילה, כי אין להתפלל שתי תפילות באותו אופן... כיון שהנוסחאות משתנים, אזי גם הכוונות משתנים לפי הנוסחא כפי שורשם בגבאי מרומים. על זה אמרו חז"ל (אבות ב, ג) אל תעש תפילתך קבע, שלא יהיה לך תפילת שמונה עשרה קבועה באותו נוסח ובאותה כוונה, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, שבכל עת תבקש דבר חדש מלפני השי"ת.

^ב כמו שהעיד עליו אביו הקדוש מרן הדברי חיים בשו"ת דברי חיים (ח"ב, אורח חיים, סימן א): "ובענין הציצית, אין דרכי לפלפל בדבר שלא ראו עיני ואופן המאשין, ואולם בני הרב כו' האבד"ק שינאווי שלדעתי אינו משנה הדיבור אפילו יהבו ליה כל חללי דעלמא, והוא אמר לי שכלה ראה המאשין יראה שאינו נעשה כלל בידי אדם, ור"י עיוור עיני החכמים ולכן לדעתי ראוי לפסול הציצית".

וראה עוד שם (סימן ב): "והנה זה לא כביר היה אצלי בני הרב הגדול האבד"ק שינאווי וסיפר לי... ועדותו נאמנה עלי למאוד כי ידעתי שלא יכזב בעד כל חללי דעלמא".

וראה בהספדו של הרה"ק בעל כנסת יחזקאל מדעעש זצ"ל (כנסת יחזקאל, סוף פרשת ויחי): "מי לא ידע אשר כל המעלות ומדות שמו חכמים, נמצא בו. ובפרט במדת האמת, כמעט לא יאומן כי יסופר אשר בעולם השקר הזה ימצא איש אשר יחזיק את עצמו כל כך במדת האמת, הוא לא נשא פנים לשום אדם, אף אם כגובה ארזים גבהו, אם היה חושב שהדבר נוגע אל התורה"ק ח"ו, ואמרינן בגמרא (יומא פג, ב) ר' מאיר הוי דייק בשמא, על כן גם אנכי חשבתי, והנה מספר שמו הקדוש מרמז על זה, כי הוא בגימטריא סת"ר, וידוע כי אותיות סתר הוא ר"ת סוף תוך ראש, שהוא מרמז על אמת שהא' הוא אותו ראשון מהא"ב, והמ' הוא אמצעית והת' הוא סוף הא"ב".

האדמו"ר מויזניץ: אבל חסידים זקנים, הם היו יהודים כמותנו וזה יותר מחייב.

מרן שליט"א כבדו בלחיים ואחלו זה לזה.

מרן שליט"א: אמרו שכל השבוע יהיה גשם, ולכבוד הרבי שליט"א נהיה מזג אויר נאה, שיוכלו לצאת...

מרן אדמו"ר זי"ע היה אומר כששאלו אותו למה אין נוסע קצת לנפוש, שהרי כולם מגיעים לנתניה, וא"כ טוב לי כאן...

האדמו"ר מויזניץ: זהו זכיה שאפשר לקיים כל שבוע הכנסת אורחים, בפרט בשבתות, לאלו שבאים למרכז הרפואי כאן. זהו זכיה מיוחדת.

מרן שליט"א: ב"ה. לאחרונה גם הקימו דירות מיוחדות לזה.

האדמו"ר מויזניץ: מגיע ר"ח שבט שבו 'הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר' (דברים א, ה).

זקני הרה"ק האהבת ישראל זצ"ל אמר דאיתא במשנה (אבות ג, יז) אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח, ולא נודע איזה מהם מוקדם. והביא ראיה שהקמח קודש, כי פסח שבו נידונים על התבואה, וכן פסח בגימטריא קמח, קודמת לחג השבועות זמן מתן תורתנו, כי רק כשהקב"ה משפיע פרנסה יכולים לעסוק בתורה. וגם ג' שמות הפרנסה פא"י סא"ל חת"ך הם בגימטריא תר"י, והם במספר אחד לפני 'תורה' שבגימטריא תרי"א, כי הם קודמים לתורה. וזהו 'הואיל משה באר', הואיל הוא לשון התחלה (ספרי, דברים א, ד), בא"ר בגימטריא 'בני חיי ומזוני', שהם יהיו מתחילה, ורק אחר כך 'את התורה הזאת'... וביקש האדמו"ר מויזניץ להישאר ביחידות, ונשאר כמחצית השעה, ואחר כך ליווהו מרן שליט"א החוצה ונפרדו לשלום.

יום חמישי פר' וארא כ"ו טבת

אחר תפילת שחרית ניגשו הגאון רבי זאב וקסברגר שליט"א דומו"צ קרית צאנז טבריה, והעסקן הר"ר משה אהרן כהנא מנכ"ל מוסדותינו הק' בקרית צאנז טבריה ועוזרו הר"ר יקותיאל יהודה בן חיים, לקבל

התפעלה מאד באמרה שכבר שמעה כמה סמיכות מבעלה מרן הדברי חיים אבל סמיכה כזו עדיין לא שמעה, ומיד כתבה קוויטל ורצתה ליתן לו, אבל רבי לייבוש אמר שבשום אופן לא יקבל קוויטל בביתו של מרן הדברי חיים. ורבי לייבוש חזר לביתו, וכשהגיע כבר מצא שם את הקוויטל ששלחה הרבנית מצאנז ע"י דואר אקספרס...

^{טו} ראה בגליון בצילא דמהימנותא (יתרו תשע"ט) מה שספר כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א: הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס הי"ו מירושלים סיפר לי, שבשנת תשכ"ה חלה זקני ה'אמרי חיים' בצהבת שהסתבכה, והוא נסע לקרית צאנז להזכירו לברכה אצל אביכם מרן זי"ע, ובתוך הדברים אמר שכנראה פגעה בו עין הרע ושעשו לו לחש נגד עין הרע. אולם אביכם מרן זי"ע ביטל את הדבר ואמר: מה לו ולעין רעה, אין זה יכול להיות, הרי נאמר טוב עין הוא יבורך... ואז סיפר לו את המעשה שזקני הציע לו לקנות השטח בסמיכות לשיכון ויזניץ כשהוא ממשיך זאת למרכז הגדול של זהב הנמצא במנהטן, שכל אחד הזקוק לזהב יודע לגשת לשם, כי בין כל החנויות בוודאי ימצא מבוקשו...

לו מרן הדברי חיים, שאם בשעה שיהודי יכנס אליו למסור לו קוויטל ולתנות בפניו את כאבו וצערו על חולה שיש לו בתוך ביתו או על פרנסתו המצומצמת - ירגיש על גופו ובשרו את צערו של היהודי כאילו היתה צרתו הפרטית ממש, ידע שהוא ראוי לקבל קוויטלעך ויוכל לפעול ישועה. האמרי יהודה רומז זאת בספרו^{טו}.

האדמו"ר מויזניץ: לעזור ליהודי זה דבר גדול... 'עולם חסד יבנה'...

מרן שליט"א: אם מרגישים את הכאב של השני...

האדמו"ר מויזניץ: בנוגע למדת האמת, יש מכתב שכתב זקני כ"ק האדמו"ר האמרי חיים זצ"ל, מוראדיגע ווערטער, שענה לאחד ששאלו אם להכניס לעסקיו איזה אדם, וענה לאותו שואל, שישתדל לברר אם הלה הוא דובר אמת, וכותב שם שזהו הדבר הראשון אצלו, כי בהעדר מדת האמת - ואינו אומר 'לשקר' אלא שאינו עם מדת האמת - הוא מאד אצלו את כל החן ומחשיך את כל מעלותיו. זקני כתב כן 'ווייל ער האט געהאלטן דערביי'... פעם אמר על עצמו: "א יוד דארף זיין גלייך ווי א לוניל [סרגל]". והוסיף ואמר: "ח.מ. הגר איז גראד ווי א לוניל"...

אביכם כ"ק מרן זי"ע אמר פעם להרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס הי"ו אודות זקני האמרי חיים, שלא יכול להיות שישלוט בו עין הרע...

מרן שליט"א: כיון שהוא בעל עין טובה...

הוא תמיד הזכיר ברוב התפעלות שבשעתו הציע לו האמרי חיים את השטח הסמוך לשיכון ויזניץ, להקים שם את קרית צאנז^{טו}...

האדמו"ר מויזניץ: הרי יש היום בית המדרש 'צאנז' בשיכון ויזניץ... גם פתחו בית הכנסת במנשסתר במקום הישן של ויזניץ...

כ"ק אבי זצ"ל היה אומר, שיותר קל לדבר מ'חסידישע יודן' מאשר על תלמידי הבעש"ט, שהם גדולים הרבה ממדרגתנו וכל אחד יכול לחשוב איך אני מגיע אליהם, וזה לא שייך אלי'...

מרן שליט"א: וממילא אין לומדים מזה.

הש"ת פועל ישועות. וצוה הגה"ק מצאנז להכין השולחן לסעודה, ואכל עם רבינו בקערה אחת, אע"פ שרבינו מ'אן בזה, בכדי להראות אליו עוזו אהבתו.

^{טו} בפרשת בא, וז"ל: וכמו שאמר לי אדמו"ר הקדוש מסאנץ בשעה שבאתי אליו לסמיכה אחר פטירת אאמו"ר, אמר לי בזה הלשון, כשיבואו לפניכם להתפלל עבורם, לא תתפללו מחמת המעוות שיתן, רק תרחמו עליהם ברחמנות ותתפללו עליהם, ויושעו, הגם שיתן מעות יהיה התפילה מצד רחם עליו. וכן כתב עוד בפרשת פינחס: כמו שאמר לי אדמו"ר הקדוש מצאנז ז"ל, אם יבוא אליכם אדם בבקשה, תתפללו עבורו מחמת רחמנות שיהי' לכם עליו, ועי"ז תוכלו להעיר רחמי שמים לאיש המבקש.

וראה בגליון בצילא דמהימנותא (תשא תשע"ט) מה שסיפר הגה"צ גאב"ד ראדומשילא שליט"א: כשנתמנה האמרי יהודה לאדמו"ר לאחר הסתלקות אביו השפת אמת, נסע לצאנז לקבל הסכמה וברכה, ומרן הדברי חיים אמר לו, עד שאביכם היה בעולם היה הוא רבי וכעת נהיה אנחנו רביים... והראה לו אותות קירבה וידידות. והרבנית מצאנז ע"ה ששמעה את הדברים

ובילקוט (ילקוט רמז קע"ו) זש"ה (תהלים ג, ז) שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלקים אלקיך אנכי, וצ"ב הרמז בזה.

במדרש תנחומא (סי' ד') עה"פ (שמות ז, ח) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, ילמדנו רבינו מי שעמד להתפלל ובא הנחש ונשכו מהו שיפסיק, כך שנו רבותינו העומד בתפלה אפילו המלך שואל בשלומי לא ישיבנו, אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל בא ערוד ונשכו וכו' עיי"ש, ותמוה עצם השאלה וכי לא ידע משנה ערוכה בברכות (דף ל' ע"ב) ששנינו דאפי' המלך שואל בשלומי לא ישיבנו ואפי' נחוש כרוך על עקבו לא יפסיק, ובמה נסתפק, וגם תמוה השייכות לפסוק זה.

ויתכן בהקדם דברי כ"ק אאדמו"ר זצללה"ה (דרוש לפרשת תשמ"ב, נדפס בד"ת גליון תרע"ז) לבאר שאלת המדרש, ותו"ד דיל"ד בלשון המדרש ששינה מלשון משנתינו ונקט ובא הנחש ונשכו, והדבר תמוה דבכה"ג שכבר נשכו נחש והכנים בו ארס הרי סכנתא הוא ופשיטא דאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, ובמשנה מיירי רק בכרוך על עקבו שאין בו חשש סכנה, ובגמרא (דף ל"ג ע"א) לא שנו אלא נחש אבל עקרב פוסק, ופרש"י לפי שהעקרב מוכן לעקוץ יותר משנחש מוכן לישוך, וכ"ה בפיה"מ להרמב"ם וברע"ב וכן בריטב"א החדשים נחש סתמא לא הוי סכנה, ובתוס' (ד"ה אבל) הביאו מהירושלמי דאם היה נחש מרתיע לבא כנגדו פוסק לפי שבא כנגדו בכעס מתכוין להזיקו עיי"ש, וא"כ כשכבר נשכו נחש לית דין צריך בשש, ותימה על המדרש שנסתפק בזה ודימהו לדין משנתינו, והביא שמצא אח"כ בספר דרש משה בפרשתן שעמד בזה, עיי"ש לדרכו.

ואמנם יל"פ דשאלת המדרש מהו שיפסיק היינו אם חייב להפסיק במקום סכנתא, או דרשאי להחמיר על עצמו ולהמשיך בתפילה, ועיין במג"א

ברכת הקודש וברכת פרידה, לקראת נסיעתם לארה"ב למען ממלכת התורה החינוך והחסד בקרית צאנז טבריה.

אחה"צ נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא, לתפילת מנחה וסדר הסליחות לימי השובבי"ם. לפני העמוד ניגש הרה"ג רבי מאיר משולם שליט"א בן כ"ק מרן שליט"א, בעליות התכבדו, כהן - הר"ר אליהו כץ מאלעד, לוי - הר"ר מיכאל לוי מפעיה"ק, שלישי - מרן שליט"א, הגבה - הרה"ח ר' יעקב בן ציון שטיינמץ מפעיה"ק, גלילה - הבה"ח החתן מורנו יקותיאל יהודה (בהג"ר ישראל אריה) כץ נ"י מפעיה"ק. מיד לאחר הסליחות התפללו תפילת מעריב, לפני העמוד התפלל - הרב שרגא שמואל בלומנטל משגיח בישיבה"ק.

יום שישי פר' וארא כ"ז טבת

בשעה 6.00 נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לאמירת כל ספר תהלים כנהוג בחצרות קדשנו בימי השובבי"ם, לפני העמוד עבר הרה"ח ר' אליעזר דיקשטיין מפעיה"ק.

שב"ק פר' וארא כ"ח טבת - שבת מברכים שבט

קבלת שבת התפלל לפני העמוד - הרה"ח ר' חיים בלומנטל מפעיה"ק.

בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ג רבי משה גדליה לנדאו שליט"א רב בית מדרשנו ישמח משה בנתניה וראש רשת כוללי יו"ד, מה ידידות - הרה"ח ר' מאיר דוד שכטר מנהל קהלה קדושה קרית צאנז, וזמרו תנו שבח.

בברהמ"ז על הכוס התכבד - הגה"ח רבי שמואל אריה שפירא שליט"א ר"מ בבית המדרש המרכזי פעיה"ק. אח"כ זמרו 'צמאה נפשי וי"ה אכסוף'. ונערך שמחת השלום זכר לבן הר"ר יוסף זאב בלומינג מפעיה"ק (ח"ר מרדכי שפירא מפעיה"ק). ועברו הקהל לקבל פירות.

הפלפול היה עה"פ וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה' וכו', כבר עמדו קמאי לבאר כפל הלשון 'וידבר אלוקים אל משה' ושוב אמר 'וידבר אליו', גם לבאר כוונת אומרו 'אני ה'', והתוה"ק כפטיש יפוצץ סלע וארוכה מארץ מדה.

בסו"פ שמות וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע להם הזה והצל לא הצלת את עמך, ופרש"י וא"ת מה איכפת לך קובל אני על ששלחתני, והדברים תמוהים מאד, וכי ס"ד דצערנו של משה היה רק בגין שנשלח לחנם.

אפייסך בדברים, על כן לא עברתי על ונשמרתם מאוד וגו', עיי"ש בט"ז, והטו"ז בתו"ד שם כתב דכה"ג יש כאן רשות להפסיק אם ירצה, ובפמ"ג במשב"ז עמד בדבריו למה הוי רק רשות, עיי"ש.

וכ"ק אאמו"ר בתו"ד הביא מה שאמר זה ימים רבים לבאר דברי החסיד הנ"ל, במ"ש אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר לו וכו' אני שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה, דהכוונה דאם היה מפסיק בתפילתו היה נראה כאילו ח"ו אינו מאמין לפני מי הוא עומד, וא"כ הו"ל בגדר אביזרייהו דעבודה זרה שהוא ביהרג ואל יעבור, וכמ"ש הרמ"א ביו"ד שם עיי"ש, ולכך בכגון דא רשאי להחמיר על עצמו אליבא דכו"ע, ושוב מצא שכ"כ גם הגר"ש קלוגר בחכמת שלמה סי' ק"ד, שהאריך בזה להקשות ע"ד המג"א והטו"ז הנ"ל במ"ש שבטוח היה שיקבל תשובתו, דהיאך שייד לומר שהיה מוכטח בזה הרי עכ"פ מידי ס"ס לא נפק, ובתו"ד כתב די"ל דרק בשאר מצוות אסור למסו"נ כיון דלא הוי כעומד לפני המלך ואין בזה קידוש השם, אבל בתפילה דהוי כעומד לפני המלך אפי' בדבר קל הוי כמו הני ג' עבירות חמורות ומחויב למסור נפשו על כך עיי"ש.

[עיי"ן ספר חסידים (סי' תשפ"ז) הנה מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל ולא היה פוסק בשביל ההגמון, הרי אם אדם מחמיר על עצמו בתפלה אע"פ שמסתכן בנפשו, בטוב עושה, כמו שעשה דניאל אע"פ שגזר המלך שלא יתפללו, וכן אמרו אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ובהגהות מקור חסד כתב דאזיל בזה כשיטות הסוברים דגם בשאר כל המצוות רשאי האדם למסו"נ דלא כהרמב"ם שאוסר עיי"ש, ולהג"ל י"ל דהס"ח מיירי רק לענין תפילה בלבד דכיון שהוא כעומד לפני המלך הו"ל כאביזרייהו דע"ז שצריך למסו"נ, וע"ע בס' מעיל צדקה לבעל שבט מוסר (סי' אלף שד"מ) וז"ל, דצריך למסור נפשו על התפלה שגם היא נוגע על פרסום אלקותו בהתפלל אליו דייקא ולא לשום כוכב ומזל,

(סי' ק"ד סק"א) שכתב וז"ל, ואם חייב להפסיק במקום סכנה עיי"ן ביו"ד (ר"ס קנ"ז) ובטור, ומעשה דאותו חסיד עם ההגמון (ברכות דף ל"ב ע"ב) צ"ל שהיה בטוח שיקבל תשובתו עכ"ל, וכוונתו דביו"ד שם הובא מה שנחלקו הרמב"ם ושאר ראשונים אם רשאי למסור נפשו על שאר המצוות מלבד שלוש עבירות החמורות, דלהרמב"ם (פ"ה מיסוה"ת ה"ד) אסור למסו"נ ואם נהרג הרי"ז מתחייב בנפשו, ולתוס' (ע"ז דף כ"ז ע"ב) אם רוצה למסו"נ מותר, ושיטת רבינו ירוחם הובא בנימוק"י סנהדרין (דף י"ח ע"א מדפי הרי"ף) דמוחזק בחסידות רשאי למסו"נ על כל מצוות התורה, וה"נ לענין למסור נפשו על תפילה תליא בהאי פלוגתא.

וע"ז הוסיף המג"א, דמה דהובא בגמ' מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך ובא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום וכו', ואמר ההגמון אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי, א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים וכו', נתפיים אותו השר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום, ולשי' התוס' וסייעתו דרשאי למסו"נ על כל המצוות ניחא מה שלא השגיח אותו חסיד אל השר ולא הפסיק מתפילתו, [וכן לשיטת רבינו ירוחם דמוחזק בחסידות רשאי למסו"נ על כל המצוות, ג"כ לק"מ דכיון דחסיד היה הותר לו למסור את עצמו להריגה גם על מצוות תפילה, ולכן קא דייקא בגמ' לומר מעשה בחסיד אחד להורות דמה"ט מסר את נפשו], אבל לשי' הרמב"ם שאסור למסו"נ רק על ג' עבירות תיקשי כיצד הכנים עצמו לכלל סכנה, וע"ז כתב המג"א דצריך לומר שהיה בטוח שיקבל תשובתו, וכעיי"ז כתב הט"ז (סי' ס"ו סק"א) עיי"ש.

ובטו"ז שם כתב עוד שלכן הוסיף לומר 'המתן עד שאפייסך בדברים', דלכאו' יתור לשון הוא והיה די לומר לו תיכף אילו היית עומד לפני מלך בו"ד וכו', אלא דבזה רמז לו התירוץ לומר דמהי"ט היה רשאי להתעלם ממנו כיון דבהכרח דתמתין לי ולא תמיתני תיכף כי אין זה חוק השררה, אלא תחילה תשאלני למה עשיתי כך, וידעתי כי מתוך כך

א"ש דהרי תפלה הוי אבזרייהו דע"ז שחייב למסור נפשו, וזה שמיעט קרא ודברת במ ולא בתפלה דשם אסור להפסיק מפני הכבוד ומפני היראה, והיינו אף שירא שלא יהרגנו לפי דעת רש"י והרע"ב. וקמ"ל קרא שריותא בקריאת שמע דלא הוי כתפלה ומותר להפסיק מפני היראה ודו"ק.

ואמנם כל זה אתיא רק א"נ כהרמב"ם (סהמ"צ מע' ה') דמצות תפילה הוא מה"ת ואתינן עלה מהאי קרא, ושפיר י"ל דע"ז קאי ובכל נפשכם וכן מ"ש ודברת במ ולא בתפלה, אבל להרמב"ן דקרא אסמכתא בעלמא היא, ותפילה אינו אלא מדרבנן, תו לא שייך לדרוש כנ"ל, ואין מקום לחלק בין תפילה לשאר כל המצוות, עיי"ש לכ"ק א"א באריכות.

והנה יש להוכיח דתפילה מה"ת מהא דאיתא בנדרים (דף ל"ה ע"ב) דאיבעיא לגמ' אם כהנים שלוחי דידן נינהו או שלוחי דרחמנא ולא איפשטא, והקשו התוס' בקידושין (דף כ"ג ע"ב ד"ה דאמר) מהא דקאמר התם בגמ' דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי ס"ד שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ושלוחי דידן מצי עביד, והבאנו מכבר דברי הגרש"ק בבנין שלמה (על הרמב"ם ריש הל' תפילה), דיש לתרץ עפמ"ד בגמ' בקידושין שם על הך ילפותא דרב הונא בריה דר"י, ולא, והא עבדא דאיהו לא מצי מקבל גיטיה ושליח מצי משוי, ולא היא, ישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל עבד שייך בגיטין, דתניא נראין הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו, הרי מזה דאם שייך במקצת אותו דבר הו"ל בגדר מצי עבד דמצי משוי שליח, ולפי"ז למ"ד (ברכות דף כ"ו ע"ב) דתפילות כנגד תמידין תיקנו א"כ ישראל גמי איתנהו במקצת תורת קרבנות דהרי רמיא עליה חובת תפילה, ובט"ז (או"ח סי' ק"ב סק"א) ביאר דז"ש ואשי ישראל ותפלתם עיי"ש, הרי שהתפלה בגדר עבודת קרבנות, ומש"ה שפיר י"ל דכהני שלוחי דידן נינהו, וא"כ י"ל דרב הונא בריה דר"י ס"ל כמ"ד תפלות כנגד אבות תקנום, ולכן העבודה הו"ל בגדר מידי דלא מצי עביד דישאל

וכאשר מסר נפשו דניאל ונתקדש שמו יתברך על ידו בהצלתו מן האריות, א"כ כשם שחייב אדם למסור נפשו על קידוש שמו, כך צריך על התפלה שהוא קידוש שמו שמודיע שאין למי להתפלל אלא להקב"ה בלבד לפי שאין אלוך מבלעדי ה', עכ"ל]. ובהמשך הדרוש הביא כ"ק א"א סמך ליסוד הנ"ל דשרי למסו"נ על התפילה, דהנה הא דבשלש עבירות יהרג ואל יעבור נפק"ל בש"ם (ברכות דף נ"ד ע"א, פסחים דף כ"ה ע"א, סנהדרין דף ע"ד ע"א) מקרא דובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך, וכ"ה ברמב"ם (פ"ה מיסודי התורה ה"ז) ומנין שאפילו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת משלש עבירות אלו שנא' ואהבת את ה' א בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך אפילו הוא נוטל את נפשך עיי"ש, ויל"ע בפרשה שניה דקרי"ש שנאמרה ונשנית (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם במאי מוקמינן לקרא, וי"ל להמבואר בספרי (פרשת עקב) והובא בתוס' (ברכות דף ל"א ע"א) ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה, ובמסורת הש"ס עה"ג שכן הוא להדיא בש"ס (תענית דף ב' ע"א) עיי"ש, ולפי"ז אפשר דאהא קאי ובכל נפשכם, ודו"ק, [ויש לבאר עפי"ז מש"כ בספה"ק ליקוטא אמרים להרב (דף קס"ו ע"א מדפה"ם בקונט"א) על מצות תפילה, מכש"כ וק"ו שראוי ונכון ליתן נפשינו ממש עליה והיא חובה של תורה ממש למביני מדע וכו' עיי"ש].

ועד"ז יש לבאר דברי רש"י ביומא (דף י"ט ע"ב) ת"ר ודברת במ במ ולא בתפלה ופרש"י דתפלה בלחש, ובתוס' כתבו נ"ל במ שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ולא בתפלה דאמרינן אפילו מלך שואל בשלומו וכו' עיי"ש, ובתוס' (ברכות דף י"ג ע"א בד"ה ובאמצע) מהירושלמי ודברת במ מכאן שיש לך רשות לדבר במ, והיינו גמי דאמרינן בפ"ק דיומא ודברת במ ולא בתפלה עיי"ש, וברש"י ורע"ב בברכות שם דמפני היראה היינו אדם שהוא ירא מפניו שלא יהרגהו, והקשה הרא"ש (סי' ה') דפשיטא שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, עיין טור (סי' ס"ו) ובכ"ח וט"ז שם, וע"פ האמור

לכל, דלמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם לא דרשינן איש איש ולא ילפינן להא דעכו"ם נדרים ונדבות כישראל, ורק למ"ד דלא דברה תורה כלשון בני"א אית ליה האי דרשא, ולפי"ז מיושב דהא דאיבעי"ל דלמא כהני שלוחי דידן היינו אליבא דמ"ד דדברה תורה כלשון בני"א, דלדידיה אין עכו"ם מקריבין נדרים ונדבות, משא"כ למ"ד דלא דברה תורה כלשון בני"א אה"נ פשיטא דאין כהני שלוחי דידן אלא שלוחי דרחמנא עי"ש.

*

והנה יל"פ במה שנא' כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת, דהכוונה שפרעה ידרוש מכם הוכחה שראויים ישראל לצאת ממצרים, כי יטען עליהם דכיון שחטאו ישראל וירדו ממדרגתם עד שהיו גוי מקרב גוי, ממילא אינם ראויים לגאולה, וכפי שאמר להם פרעה אח"כ (יח, יט) מי ומי ההולכים וכו', לכו נא הגברים ועבדו את ה', ובמדרש (הובא בתו"ש שם אות ל') לכו נא הגברים אין גברים אלא לשון גיבורים שהן כובשין את יצרים, והיינו שביקש שילכו רק אותם שנברו על יצרים שלא נכשלו בע"ז, אבל אותם שחטאו בע"ז לא ילכו, ולכן אמר כנגד אותם שנכשלו בע"ז ראו כי רעה נגד פניכם, רצ"ל שהמה חוטאים ואינם ראויים לצאת כי עלולים לינוק, וכ"ה באלשיך הק' ובאברבנאל שם יעו"ש.

ואמנם הרי בני ישראל עשו תשובה, כדאיתא במדרש (שמו"ר פ"א, סל"ו), עה"פ וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים וכו', רבנן אמרי וירא אלקים שעשו תשובה הבינונים וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה דכתיב (שיה"ש ב') התאנה חנטה פניה, וידע אלקים שאפילו אחד בחבירו לא היה יודע אלא הקב"ה לבדו, וזה מכון את לבו וזה מכון לבו ועושין תשובה, וכ"כ בתרגום יוב"ע בפר' שמות (ב, כ"ה) וחמא ה' צער שעבודהון דבני ישראל וגלי קדמוי ית תיובתא דעבדו בטומרא דלא ידעו אנש בחבריה.

אלא שפרעה טען דמה בכך שעשו תשובה, הלא המה חטאו בע"ז, כמאמה"כ (יחזקאל ב, ו-ז)

ליתנהו כלל בתורת קרבנות וע"כ דהוי שלוחי דרחמנא, אבל הגמ' בנדרים קאי למ"ד דתפילות כנגד קרבנות תקנום, והו"ל בכלל מצי עביד לכך שפיר יתכן לומר דהו"ל שלוחי דידן, עכתו"ד.

והנה כ"ק אאדמו"ר זצלה"ה ביאר (שפ"ח לימה"נ ח"א, עמוד ס"ג אות ב') הפלוגתא אי תפילות אבות תקנום או כנגד תמידין תקנום, דהנה לכאורה יל"ע למ"ד אבות תקנום וכי משום כך נתחייבו בניהם אחריהם בחיוב גמור, והרי מצינו דקיים אברהם אבינו את כל התורה עד שלא ניתנה ואפ"ה חזר הקב"ה ונתן התורה לישראל בסיני, ומשמע שבגין קבלת א"א עדיין לא חל החיוב על זרעו אחריו, וא"כ מ"ד דתפילות אבות תקנום ס"ל דלא הוי חיוב מה"ת אלא דחכמים הם שחייבו להתפלל כעין שהתפללו האבות, אמנם מ"ד דתפילות כנגד תמידין תקנום ס"ל דתפילה מה"ת דילפינן לה מקרא דלעבדו בכל לבבכם ולעבדו בכל לבבכם זו תפילה וכו', ולכך מפרש קרא דלעבדו דרמזו להא דתפילה הוי בגדר עבודה וכעין קרבן, ומשו"ה ס"ל דכנגד תמידין תקנום, עי"ש.

ונמצא דאי נימא דכהני שלוחי דידן נינהו מוכרח דתפילות כנגד תמידין תקנום, והיינו משום דתפילה מה"ת, דאל"כ קשה דמי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ושלוחי דידן מצי עביד, וע"כ צ"ל משום דכל ישראל בתורת עבודה ע"י תפילה שמכוון כנגד קרבנות, דילפינן לה מלעבדו בכל לבבכם, ודו"ק.

והנה נודע מה שהקשה בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' קי"ט) בהא דאיבע"ל אי כהני שלוחי דידן נינהו או שלוחי דרחמנא, אמאי לא פשיט לה מהא דאמרינן בגמ' (חולין דף י"ג ע"ב) איש איש מכאן שעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל, ואי שלוחי דידן היכא מצי עכו"ם להביא קרבן והרי אינהו ודאי דלא משוי לכהני שלוחי דהא אין שליחות לעכו"ם, וע"כ דשלוחי דרחמנא נינהו.

ובאור חדש (קידושין דף כ"ג ע"ב) כתב ע"ז, די"ל דהא דילפינן בגמ' מקרא דאיש איש לרבות עכו"ם שנודרים נדרים ונדבות כישראל אינו דבר השווה

אמת, וכ"כ הרשב"א על שור של אדה"ר וכו' כי חטא אדה"ר וחטא העגל ענינם אחד, וגמרא ערוכה פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ח ע"ב) אדה"ר מין היה וחד אמר כופר בעיקר היה, עי"ש.

ועכ"פ מבואר דחטא אדה"ר היה בגדר ע"ז, ואפ"ה אי' בגמ' (עירובין דף י"ח ע"א) היה רבי מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה על ידו ישב בתענית ק"ל שנה, וחזינן דאהני ליה תשובתו לע"ז, ובטלה הימנו גזירת כיום אכלך ממנו מות תמות וחי תתק"ל שנה, ומעתה איכא הוכחה ברורה שגם על חטא ע"ז מועיל תשובה, ועל כן דייקא רבי מאיר היה אומר כן, דקאי לשיטתו בקידושין (דף ל"ג ע"א) דבין כך ובין כך קרויים בנים, ואפי' פלחו לצלמא וכיון דאיכרי בנים מועיל להם תשובה מדין אב שמחל על כבודו כבודו מחול כמש"כ המפ"י, ועכ"פ כיון דחזינן בארו הגדול אדה"ר יציר כפיו של השי"ת שנכשל בע"ז ואהני ליה תשובה, מכ"ש וק"ו באזובי קיר קמני דעת שחטאו מתוך בלבול הדעת וטירוף הגלות דיועיל להם תשובה אם נכשלו בע"ז.

וע"ז אמר הקב"ה ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, ויל"פ דרמז לו בזה על חטאו של נחש הקדמוני דאף שחטא אדה"ר בעצה"ד ע"י הנחש דהו"ל כע"ז, ורמז לפרעה במטה שנעשה לתנין דמהתנין היינו הנחש הקדמוני מוכח דמועיל תשובה לע"ז, לכך שפיר ראויים כל ישראל לצאת ממצרים.

נודע מש"כ המפ"י (עי' אהבת דוד להחיד"א דרוש ט' לש"ת דף ע"ט טו"ג) דהא אי מהני תשובה על ע"ז ועבירות החמורות תליא בפלוגתא אי עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל, דאי עד ועד בכלל דרשינן שובה ישראל עד ה' עד ועד בכלל, וכן תשב אנוש עד דכ"א דם כפירה אשה, וא"כ שפיר מהני תשובה אפי' על ע"ז ועבירות חמורות, משא"כ למ"ד עד ולא עד בכלל דלא מועיל תשובה אלא עד ה' אלוקיך, וכן רק עד דכ"א (ועיין דבש לפי מערכת תי"ו אות י"ט, לב דוד פרק כ"א, ולאאמו"ר וצלה"ה דברי"צ חו"מ סי' ע"ט או"כ).

ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים וגו' ואומר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני ה' א, ואמרו במד"ר (שמות פמ"ז ס"ב) א"ל הקב"ה למושה כל זמן שישראל עובדין לאלהי מצרים לא יגאלו, לך ואמור להן שיניחו מעשיהן הרעים ולכפור בעכו"ם, הה"ד משכו וקחו לכם כלומר משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן וכו', וכן אי' בילקוט (רמז רל"ד) שע"ז קטרגו עליהם בים סוף שהן עובדי ע"ז, והשתא אי נימא כהגך דיעות (עי' כפ"ת יומא דף פ"ו ע"ב) שעל חטא ע"ז לא מהני תשובה, דכתיב שובה ישראל עד ה', ועד ולא עד בכלל, וממילא עלול לעמוד בטענתו שאין אותם שחטאו בע"ז ראויין ליגאל.

והנה יש להוכיח דמועיל תשובה לע"ז, ממה דאי' בסנהדרין (דף ל"ח ע"א) אדה"ר מין היה עי"ש, ושם בדף כ"ט ע"א, אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני, דא"ר שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען, ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא וכו', וברש"י אין טוענין למסית המסית חבירו לעבודת כוכבים אין טוענין בי"ד בשבילו טענת זכות, אא"כ טוענה הוא, הרי להדיא דהיה בכך חטא דע"ז.

וברש"י בפר' בראשית עה"פ (ג, י"ד) ויאמר ה' אלוקים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה וגו', וברש"י מכאן שאין מהפכים בזכותו של מסית וכו', ובס' צידה לדרך (לבעל הבאר שבע) כתב ע"ז וז"ל, אבל לי קשה קושיא אחרת גדולה היא אלי על פרש"י, וגם בפשט הגמ' גופא אשר יסודו של רש"י בנוי עליו, הלא אין מסית אלא לע"ז דווקא כמפורש באר היטב בדיני מסית הן במקרא הן במשנה וכן פרש"י בהדיא וכו', ואילו הנחש לא הסית את חוה לע"ז, שוב יגעתי ומצאתי בחזקוני שהרגיש בקושיא זו ותרצה יפה וז"ל, וא"ת והא קי"ל דאין מסית אלא לע"ז אלא מדאמר לה והייתם כאלקים שמע מינה היינו דע"ז, עכ"ל, ובשו"ת חות יאיר (סי' קס"ו) הביא דברי החזקוני הללו, וכתב כי בסוד חכמי האמת דברי החזקוני

בינה או"ח סי' י"ד ד"ה וי"ל, דמלעבדו בכל לבבכם ילפינן דמצוות צריכות כוונה מה"ת) דעיקר הכתוב קאי להא דמצוות צריכות כוונה, דעז"א והיה אם שמוע וגו' ולא הבה את ה' אלוקיכם ולעבדו בכל לבבכם להזהיר שצריך לקיים המצוות בכוונת הלב לשם מצוה, ולא קאי קרא לענין תפילה.

וי"ל דהך מילתא תליא בפלוגתא דתנאי, דהנה לכאורה הרי ברישיה דקרא לא איירי כלל בענין תפילה ומנ"ל להוציא הכתוב מפשטיה, דהרי הפרשה מתחילה והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אל ולעבדו בכל לבבכם, א"כ קרא מדבר מכללות קיום המצוות מאהבת ה', ועז"א ולעבדו בכל לבבכם ובפשטות שלא יעשה כמצות אנשים מלומדה אלא יכוון כוונת המצוה, ומהיכי תיתי דנימא דקאי על התפילה, אמנם אי נימא דוי"ו לחלק (סנהדרין דף ס"ו ע"א ודף פ"ה ע"ב ובכמ"ק) וכו' יונתן דכל אחד ואחד בפנ"ע משמע עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, י"ל דתחילה אמר"כ והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אל, ושוב אמר ולעבדו בכל לבבכם בוי"ו לחלק מן הרישא דמדבר על כללות המצוות וכאן קאי על התפילה, אבל למ"ד דלחלק צריך קרא ובלאו קרא שניהם כאחד במשמע ע"כ דקאי על דלעיל מיניה דמיירי מקיום המצוות, ועז"א לאהבה וגו' ולעבדו בכל לבבכם היינו לכוונת המצוה ולא דרשינן לה לענין תפילה, ודו"ק.

ובסנהדרין (דף פ"ה ע"ב) ת"ר אביו ואמו קלל לאחר מיתה וכו' הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר, דתניא איש איש מה ת"ל איש איש לרבות בת טו"א, אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו ואמו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אמר משמע שניהם כאחד ומשמע כאו"א בפנ"ע עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, מנא ליה, נפק"ל מומקלל אביו ואמו מות יומת, ואידך ההוא מיבעי ליה לרבות בת טו"א, ותיפוק ליה מאיש איש, דב"ת כלבנ"א, היוצלמ"ז

ובדרשות חוות יאיר (לבעל האו"ח) הוסיף בזה דתליא בפלוגתא אי דברה תורה כלשון בני אדם, דהנה קי"ל בשו"ע (חו"מ סי' מ"ג סכ"ז) דהנשבע לפרוע עד הפסח צריך לפרוע קודם הפסח דכלשון בנ"א עד ולא עד בכלל עי"ש, ועל כן אם דברה תורה כלשון בנ"א א"כ מ"ש שובה ישראל עד ה' אלוקיך לא עד בכלל כלישנא דבנ"א, ולא מהני תשובה לעבירות החמורות, משא"כ אי לא דברה תורה כלשון בנ"א שפיר י"ל דבלישנא דקרא עד ועד בכלל, ופי' בזה מאה"כ ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאום ה', דאמה"כ תדעו דמהני תשובה לכל עון ולכל חטאות דעד ועד בכלל משום דנאום ה' דהרי מפי הגבורה שמענו ולא בלשון בנ"א ושפיר עד ועד בכלל, ודפח"ה.

מעתה יבואר דברי המדרש דכיון דאמה"כ ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, והיינו להורות דשפיר מהני תשובה על ע"ז, דעד ועד בכלל, והיינו כיון דלא דברה תורה כלשון בנ"א, וא"כ לא דרשינן איש איש דעכו"ם נודרין גדרים ונדבות, וממילא דשפיר י"ל דכהני שלוחי דידן נינהו, דאין לומר דבהכרח דשלוחי דרחמנא נינהו משום דאנן לא מצינן למיעבד, דזה אינו, דשפיר הו"ל כל ישראל בגדר מצי עביד כיון דתפלות כנגד תמידין תקנום, והיינו דתפילה מה"ת ממ"ש ולעבדו בכל לבבכם, וממילא די"ל דגם ע"ז קאי ובכל נפשכם להורות דאפי' נוטל נפשו לא יפסיק מתפילתו, לכך נתעורר לשאול כענין מי שהיה עומד בתפילה ובא הנחש ונשכו אם יפסיק כיון שהוא מסוכן, או שצריך למסו"נ על מ"ע דתפילה, ודו"ק.

*

ועד"ז י"ל עוד באו"א, בהקדם מה שדברנו מכבר דהך מילתא אם תפילה מה"ת תליא בפיה"כ והיה אם שמוע וגו' ולעבדו בכל לבבכם, אם קאי על התפילה כמ"ש בספרי ובגמ' תענית הנ"ל, או כמש"כ המפ"ז (עי' עיין קיצור ספר חרדים בסו"ס זכרו תורת משה, פ"א מצות התלויות בלב, אות י', וזה תוספת החי"א דבחרדים עצמו לא כתב כן], והובא גם באמרי

בתרגום יונתן (במדבר יד, כו) דכשגירש עמרם את יוכבד נשאה אליצפן בן פרנך וילדה לו את אלדד ומידד, ואח"כ החזירה עמרם עיי"ש, (וע"ע בפני דוד להחיד"א פר' תצוה דף צ"ט ע"א).

ואמנם בס' שערי שמים (שער י', דף ס"ט טו"ד, הובא בכרם חמד פר' יתרו) כתב להצדיק את אותו צדיק עמרם, אשר חז"ל (ב"ב דף י"ז ע"א) מנו אותו בין אלו שמו בעטיו של נחש, דכיון דלפני מתן תורה היה לאבותינו דין ב"נ, ובגמ' סנהדרין (דף נ"ז ע"ב) פליגי תנאי דרבי מאיר ס"ל דכל ערוה שבי"ד של ישראל ממיתין עליה ב"נ מוזהר עליה, אין בי"ד של ישראל ממיתין עליה אין ב"נ מוזהר עליה, וחכ"א הרבה עריות יש שאין בי"ד של ישראל ממיתין עליה וב"נ מוזהר עליהן וכו', ופרש"י הרבה עריות יש כגון כל חייבי כריתות ב"נ מוזהר עליהם, דלרבנן אתרבו בני נח מאיש איש לכל האמור בפרשה, לכן ב"נ מצווין גם על עריות שאין בהם מיתת בי"ד, ורבי מאיר לא דריש איש איש לרבווי ולכן ס"ל דלא הוזהרו ב"נ על איסורי עריות שאין בהם חיוב מיתה, נמצא דלשיטת ר"מ לא נצטוו ב"נ על איסור דודתו דהו"ל בכרת ולא במיתת בי"ד, וממילא דלא היה שום איסור לעמרם לקחת דודתו.

והא דלא ריש רבי מאיר איש איש היינו משום דס"ל דדברה תורה כלשון בנ"א, אבל אם לא דברה תורה כלשון בני אדם מרבינן מאיש איש, דב"נ הוזהרו אף בעריות שיש בו כרת.

ובזה יבואר מ"ש מרע"ה למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני, רצ"ל דמרע"ה בגודל צערו על קושי השעבוד, סבר דע"י שליחותו נגרם כל הני יסורים לבני ישראל, והיינו דע"י שהוא נבחר לשליחות זו בכך הוכרע הדין דב"נ לא נצטוו עריות שאין בי"ד ממיתין עליהם, ומינה דלא דרשינן איש איש דדברה תורה כלשון בנ"א, וממילא עד ולא עד בכלל, ונמצא שאין מועיל תשובה לע"ז, וא"כ אין ישראל ראויים להגאל.

וזה שטען לפני הקב"ה למה הרעתה לעם הזה, רצ"ל מפני מה ניתוסף להם עוד צער על סבלותם, ואם נאמר שהיסורים באין עליהן כדי לכפר להם

דאי לחלק לא צריך קרא לא דרשינן איש איש דדברה תורה כלבנ"א, אבל אי לחלק צריך קרא בהכרח דדרשינן איש איש ולא דב"ת כלבנ"א.

מעתה יבואר דברי המדרש דכיון דאמה"כ ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, והיינו להורות דשפיר מהני תשובה על ע"ז ובנ"ל, כיון דעד ועד בכלל כיון דלא דברה תורה כלשון בני אדם, ולפי"ז לא דרשינן איש איש, ועכצ"ל דהא דידעינן דחייב על אביו לחוד ועל אמו לחוד משום דלחלק לא צריך קרא, מעתה י"ל דמ"ש והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה"א, קאי על כללות המצוות, ומ"ש ולעבדו בכל לבבכם על חיוב התפילה, דהרי הוי"ו לחלק בא מן הרישא, נמצא דתפילה מה"ת וע"ז נאמר ובכל נפשכם להורות דצריך למסו"נ על התפילה, לכך נתעורר לשאול כענין מי שהיה עומד בתפילה ובא הנחש ונשכו אם יפסיק, או שצריך למסו"נ על מ"ע דתפילה כיון דהוי כאביזריהו דע"ז, ודו"ק.

*

והנה כ"ק אאדמו"ר זצלה"ה (דרוש לסוכות, שפ"ח ירח האיתנים דרוש פ"ו אות ג') ביאר הענין שסירב משה לילך בשליחותו של מקום לגאול את ישראל, דהיינו מחמת שסבר בדעתו שאינו ראוי להיות שלוחו של השי"ת כיון שהוא בא מביאה פסולה, שהרי עמרם נשא את יוכבד דודתו אשר ע"פ תורה אסורה לו, כאשר לכך אינו ראוי לאיצטלא זו, עיי"ש. וראיתי שכבר כתב הכי המלבי"ם בארץ חמדה פר' שמות (עה"פ ויאמר אליו מי שמך לאיש וגו' ובפסוק כי אהיה עמך וכו') דמשה מואן להוציא את ישראל ממצרים כיון שעמרם נשא את יוכבד דודתו, וא"כ אינו ראוי למלכות עיי"ש, (וכ"ה במשען המים פר' שמות, ובבאר שבע לאא"ז מטאלטשווע פר' בשלח עמוד קכ"ו).

וכע"ז אי' בעמודיה שבעה (ריש עמוד החמישי) דמשו"ה רצו מלאכי השרת לעכב נתינת התורה למשה ואמרו מה לילוד אשה בינינו כיון שמרע"ה נולד מאיסור מחזור גרושתו משנשאת, וכדאי'

אעלך, או ע"י שלוחו של מקום, ועז"א גם עלה לרבות ע"י שלוחא דרחמנא, ולפי"ז לא היה מקום לסירובו של משה לילך למצרים, וכתב שם עוד דהך מילתא דדרשינן גם עלה לרבות ע"י שליח, הוא דווקא אי נימא כמ"ד דלא דברה תורה בלשון בנ"א, דלמ"ד דברה תורה כלשון בנ"א אין לשון גם עלה מיותר לרבות.

ובזה יבואר דברי מרע"ה שטען לפני הקב"ה למה הרעתה לעם הזה, רצ"ל מפני מה ניתוסף להם עוד צער על סבלותם, וכ"ת שהוא כדי לכפר להם על עוונותם הלא כבר שבו בתשובה מיד, ואם תאמר דתשובה בלבד לא מהני על חטא ע"ז, דעד ולא עד בכלל, משום דדב"ת כלשון בנ"א, א"כ לא דרשינן מה שנאמר 'גם עלה' לרבות ע"י שליח, מעתה למה זה שלחתני, הלא הבטחת לגאלם בעצמך, ודו"ק.

וע"ז השיב לו הקב"ה אתה תראה דאמנם האמת כן הוא דתשובה מהני על הכל ולא זו הטעם שבא עליהם קושי השעבוד, והיינו טעמא דמהני תשובה משום דעד ועד בכלל דלא דב"ת כלשון בנ"א, וז"ש וידבר אלוקים אל משה, שאמר לו השי"ת ויאמר אליו אני ה', כלומר דיבורי אינם כדיבורי בנ"א, כי אין דבר ה' כלשון בנ"א, אלא אמירתו של השי"ת הוא אמירת גבוה ולא כאמירה להדיוט, וממילא כיון דברה תורה כלשון בנ"א ועד ולא עד בכלל, וא"כ תשובה מהני על הכל.

וזה שהסמך המדרש מאה"כ שמעה עמי וגו', עמי גם אלו שהם בחי' עם בשפל המצב, גם הם יאזינו לדבר ה' וישמעו הרחוקים ויבואו ויחזרו בתשובה, כי השי"ת פותח שער לדופקי בתשובה, ועל הכל מהני תשובה שהרי עד ועד בכלל דלא דברה תורה כלשון בני אדם, שהרי ואדברה הדיבור שלי אינו כדיבור בנ"א, ולכן אף שנשלת בעונך בחטא ע"ז, מ"מ בכל מצב אלוקים אלוקיך אנכי, לפתוח להם דלתות תשובה, ותשרה שכינה עליהם. ויל"פ עוד מ"ש אלוקים אלוקיך אנכי, עפימ"ד בס' עשר קדושות (מער' ב' אות ס"ח) בד"ת מהרה"ק מהרצ"א מזידיטשוב זי"ע, וז"ל שמעתי מחסידי

על עוונותיהם הלא בני ישראל שבו בתשובה וראוי למחוק את חטאתם, ואם תאמר דתשובה בלבד לא מהני על חטא ע"ז, דמ"ש שובה ישראל עד ה"א היינו עד ולא עד בכלל, והטעם משום דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ למה זה שלחתני, הלא מוטב היה לשלוח שליח אחר ולקבוע דלא דברה תורה כלשון בנ"א, וממילא דעד ועד בכלל ושפיר היה מועיל להם תשובה. והן הן דברי רש"י וא"ת מה איכפת לך קובל אני על ששלחתני, כלומר אני בשליחותי גרמתי להם, דו"ק.

ווי"ש ומאז באתי אל פרעה הרע לעם הזה, רצ"ל לעם הזה שהן בחי' שפלות המצב המכונה עם, העם שנפלו ונכשלו בע"ז, ודייקא מפני שאני נשלחתי מכך נתעורר עליהם הקטרוג, כי אילו היה אחר משתלח לא נתגלגל עליהם כל זאת, ודו"ק.

*

וי"ל עוד עד"ז עפימ"ש במאמר מרדכי (פר' נח דף ו' ע"א מדפה"ס) דהטעם דסירב משה ללכת למצרים היה כי רצה שהקב"ה בעצמם יגאלם ובכך תהיה להם גאולתם עולם, כמ"ש ישראל נושע בה' תשועת עולמים, והיה לו אמתלא מעלייתא על סירובו, שהקב"ה הבטיח ליעקב אנכי ארד עמך מצרים ואנכי אעלך גם עלה (בראשית מ"ו, ד'), הרי דאמר הקב"ה שהוא בעצמו ית"ש יוציא את בנ"י ממצרים ולא ע"י שליח, וכ"ה להדיא במד"ר בפר' שמות (פ"ג ס"ד) ויאמר משה וגו' מי אנכי א"ר יהושע בן לוי משל למלך שהשיא את בתו ופסק ליתן לה מדינה ושפחה אחת מטרונית ונתן לה שפחה כושית, א"ל חתנו לא שפחה מטרונית פסקת ליתן לי, כך אמר משה לפני הקב"ה רבון העולמים כשירד יעקב למצרים לא כך אמרת לו אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, ועכשיו אתה אומר לי לכה ואשלחך אל פרעה לא אנכי הוא שאמרת לו ואנכי אעלך גם עלה.

ובס' שער שמעון (פר' שמות עמוד נ"ו) הביא מהמפ" דלכן אמר הקב"ה ואנכי אעלך גם עלה בכפילא, כדי לרמוז שהעליה ממצרים תהא בא' משני האופנים או ע"י השי"ת בעצמו כאומרו אנכי

ולקחתי, וכנגדם קבעו שתיית ד' כוסות בליל פסח, וכבר רבים הילכו בה לבאר מדוע לא מנו גם את הלשון החמישי והבאתי אתכם אל הארץ וגו' והול"ל ה' כוסות.

בבעל הטורים הביא המסורה 'מורשה' ב"פ, חדא הכא ונתתי אותה לכם מורשה, ואידך (דברים לג, ד) משה מורשה קהלות יעקב, וצ"ב מה מלמדנו.

ויבואר, ובהקדם מה שכתב בספה"ק תפארת שלמה בפרשתן, וזל"ק, יש להבין למה בתחלה נאמר אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, ואח"כ לא נאמר 'אל' להפסיק רק 'לאברהם ליצחק וליעקב' ביחד. לכן הנ"ל לפרש עפ"י הגמ' בפ' הפועלים (ב"מ דף פ"ה ע"ב) דאמר אליהו אוקימנא לאברהם וכו' והדר ליצחק והדר ליעקב, ופריך ולוקמניהו בהדי הדדי, סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמני, ע"כ. הנראה מזה כי בכל עת הגלות עדיין אי אפשר להיות האבות יחד, רק בביאת משיחנו במהרה בימינו.

וזה הרמז כאן כשהוא מדבר בענין גלות מצרים אמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב שמלת אל מורה להפסיק ביניהם, שאי אפשר להיותם יחד כנ"ל. אבל אח"כ אמר הכתוב והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי שזה מורה על הגאולה העתידה במהרה בימינו כי אם על ביאת הארץ יורה הכתוב הלא כל הדור ההוא לא זכו לכנוס לארץ, אך זה מורה על ההבאה האמיתית שלעתיד לבא, כי אז יקומו כל ישיני עפר ויקוים בם והבאתי אתכם אל הארץ, ואז יהיו כל האבות יחד, ולכן נאמר בזה לאברהם ליצחק וליעקב, עכלה"ק.

ועפ"י דבריו הקדושים יובן היטב מדוע חזר להבטיח על הארץ 'והבאתי אתכם אל הארץ' וגו', וגם מדוע לא נחשב 'והבאתי' בין לשונות של גאולת מצרים, כי זהו נבואה על העתיד לבוא בגאולה העתידה. ואכן נגר זה נהוג בליל הסדר להכין כוס לאליהו הנביא שהוא מבשר הגאולה העתידה באחרית הימים.

ואמנם מאחר ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, ומפשט הכתובים מוכן ד'והבאתי' קאי נמי על גאולת מצרים, שיוציא אותם מתחת סבלות מצרים ויקח אותם לעם על ידי שיקבלו התורה במדבר, ומיד

קמאי מגידי אמת שהגאון הק' מהרצ"א מדינוב שאל את רבינו צבי פירוש שאמרו ית' בכל מקום אני ה' וכו', א"כ למה התחיל בעשרת הדברות אנכי ה' הול"ל אני ה', והשיב רבינו צבי כי אנכ"י רומז נוטריקון אשת נעורים כי ימאס, אעפ"י כ' ה' אלוקיד, כלומר אפי' כשהשי"ת יגלה אותנו בגלות המר בחי' אשת נעורים כי ימאס, עם כל זה ה' אלוקיד ולא יהיה לך אלוקים אחרים על פני, עכ"ד, ומקור הדברים איתא ברמ"ע בספרו יונת אלם (פר' ט"ו) והובא בילקוט ראובני פר' יתרו, וז"ל אנכי ה' אלוקיד אנכי נוטריקון אשת נעורים כי ימאס ה' אלוקיד אעפ"כ לא יהיה לך אלוקים אחרים וכו' עי"ש, והר"ת מיוסד על לשון הכתוב בישעי' (נה, ו) בהפטו' רני עקרה, כי כאשר עזובה ועצובת רוח קראך ה' ואשת נעורים כי תמאס אמר אלוקיד, (ופי' במצ"ד, אשת נעורים כמו אשת נעורים אם תמאס בעיני בעלה הנה לא תתמיד המיאוס כי ישוב ירחם כן אמר אלקיד לרחם עליך), ולכן נא' בתחילת עשרת הדברות אנכי ולא נאמר אני ה', להורות שגם כאשר בני ישראל בדיוטא התחתונה בבחי' אשת נעורים כי ימאס עכ"ז ה' אלוקיד, דבכל מצב מועיל תשובה.

וזהו כוונת הכתוב שמעה עמי ואדברה שיבואו כל התועים וישובו למוטב, ואף מי שנכשל בעון ע"ז, עכ"ז אל יתייאש שכן אלקים אלקיד אנכי, כי מה שנא' לשון אנכי להורות שלא ימאס ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב, והבן.

התורה היה עה"פ בפרשתן (שמות ו, ו-ח) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוקים המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'.

ממקראי קדש אלו דרשו חז"ל (פסחים פ"ה ה"א) את ד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי

אח"כ והבאתי אותם אל הארץ וגו', ואיך יתכן שידבר כאן על עת הגאולה העתידה ומדלג על מה שיבואו לארץ בימי יהושע.

ואמנם על פשטות הכתוב נמי לכאן קשה, דהיאך יאמר על יוצאי מצרים 'והבאתי אתכם אל הארץ וגו', והלא נגזרה עליהם גזירה (במדבר יד, לה) במדבר הזה יתמו ושם ימותו וגו', ולא באו כי אם זרעם אחריהם. ועוד יקשה היאך יאמר 'ונתתי אותה לכם מורשה' על ביאתם לארץ בימי יהושע, והרי לא נשארה אצלם כירושה הנשארת, שהרי פסקינן להלכה (ראה רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ה) שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ונתבטלה הקדושה, ואף למ"ד קדשה לעתיד לבוא מכל מקום גלו ישראל מעל אדמתם גולה אחר גולה ולא נשארו בה, ולכן יש הכרח לפרש שקאי על לעתיד לבוא. ברם עדיין מפשט הכתובים משמע שקאי על גאולת מצרים שתסתיים עם ביאתם לארץ בימי יהושע, ומעתה עדיין צ"ב מה שדייקנו מקודם.

ויבואר עפ"י מש"כ בספה"ק ערבי נחל (דרוש לפרשת שלח) בביאור הגמ' בשבת (דף ל"א ע"א) דלר"ש רק בסותר על מנת לבנות במקומו הוא דחייב משום דכה"ג הו"ל מקלקל על מנת לתקן, אבל על מנת לבנות שלא במקומו פטור דהוי מקלקל, דאע"ג שמכוון לבנות במק"א מ"מ השתא מיהת מקלקל. ופריך הש"ס, מכדי כל מלאכת שבת ממשכן גמרינן ובמשכן סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוי, דהא פרקו במקום זה ונסעו למקום אחר להקימו, ומשני שאני התם כיון דכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כסותר על מנת לבנות במקומו דמי, והדבר צריך פירוש דהיאך שייך זה לזה דמחמת שמסעם היה על פי ה' הו"ל כסותר על מנת לבנות במקומו.

וביאר הערבי נחל עפ"י מה דאיתא בזוה"ק וכתבי האר"ז"ל, דאיסור קדשים בחוץ שחייבין עליו כרת הוא מפני דאין מקום להעלאת קרבן אלא בביהמ"ק שהוא באר"י ששם עשר קדושות (כמבואר במשנה דכלים פ"א מ"ו), אלא דא"כ האיך הקריבו בהיותם במדבר ארבעים שנה, ותירצו דעל דרך דמצינו שקיפל הקב"ה את כל אר"י אצל יעקב והניחו תחתיו (רש"י בראשית כח, יג) כך היה כהיות בני"ב במדבר סיני

שבכל מקום שהיו שם בני"ב נתקפל שם אר"י והיה שורה שם עשר קדושות דביהמ"ק, וכן בכל מקום שהלכו נמשך לשם בחי' אר"י עמהם וכו' עי"ש בדבריהם, ודבר זה רמוז בתורה, דנודע דקדושת הארץ הוא בחי' מדת מלכות הנקרא פה, כמבואר בפתח אליהו ז"ל מלכות פה כו', והשתא נמתק דברי הגמ' שרמזו חז"ל בלשון קדשם, שאני התם כיון דכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כסותר על מנת לבנות במקומו דמי, דהכוונה דבאמת לא בנו כלל את המשכן במקום אחר, שהרי עצם המקום בחי' אדמת הקודש דאר"י ששם פרקו המשכן הלכה עמם, נמצא שפרקו והקימו במקום אחד דרקקע זו עצמה הלכה ועברה למק"א, והו"ל סותר ע"מ לבנות במקומו, עכתו"ד ודפח"ח.

ולחבין דבריו הק' של הערבי נחל, יתכן עפ"י מאמרו הנודע של רביה"ק מצאנו זי"ע אל הגאון הקדוש החסיד המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא זצ"ל מסיגומ, שהיה בדעתו לעלות לארץ הקודש, ר' יוסף לייב חושב שיהודי אין יכול להשלים עצמו רק בארץ ישראל, הרי כאשר יהודי מקדש ומטהר עצמו בד' אמות של הלכה זוכה בכל מקום לקדושת ארץ ישראל, עכדה"ק.

וביאר הדברים דהנה יסוד קדושת ארץ ישראל היא בגין היותה ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא, יב), והוא מקום אשר שם שכינה ירדה וניתן להרגיש שם השראת שכינתו, והרי גם מי שדבוק בד' אמות של הלכה השכינה שורה אצלו, כאמז"ל דאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה (ברכות דף ח' ע"א), ועוד אמרו (תמיד דף ל"ב ע"ב) כל העוסק בתורה בלילה שכינה שרויה כנגדו ביום. וכיון דקוב"ה ואורייתא חד (זוה"ק פר' אמור, ח"ג, דף ע"ג ע"א) הרי שעל ידי עסק התורה יזכה האדם להשראת השכינה, וממילא בכך זוכה ממש לקדושת ארץ ישראל, ובכך אין צריך לעלות לשם דייקא.

ולחנ"ל י"ל שלא לתר עם יציאת עם בני ישראל ממצרים באו מיד לארץ ישראל, אף שהיו בפועל במדבר סיני, כיון שע"י שקיבלו התורה במדבר והחילו להתעסק בה ולשמור מצוותיה ולעבוד את

ה', הרי שבאה רצועה מארץ ישראל ונמשך תחתם בכל מקום חנייתם, והרי הם ממש בארץ ישראל כי שכינה היתה עמהם, ואין השכינה שורה אלא על אדמת קדש בארץ ישראל.

וכל זה מרומז בדברי הבוכ"ע שאמר למשה לאמר כן לישראל, לכן אמור לבני ישראל אני ה', דהיינו ששכינתי נמצאת בכל מקום המוכן ומקודש לה, ולכן והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו', ששם אי אתם יכולים לעסוק בתורה ולשמור מצוותי, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים, שאחר יציאתכם ממצרים תקבלו התורה ותקבלו עליכם עול מלכות שמים מלכותי ואלהותי עליכם, ועל ידי זה מיד והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי וגו', ששכינה תהא שרויה עמכם כדרך שהיתה עם אבותיכם הק', ולכן תמיד היו בקדושת ארץ ישראל, ואף אתם ע"י שזחייתי לכם לאלוקים הרי אתם לאלתר שוכנים על אדמת הקודש ארצי ונחלתי.

וזה שרמז המסורה ונתתי אותה לכם מורשה, והיינו שיזכו בני ישראל היוצאים מארץ מצרים לרשת את הארץ, והגם כי במדבר ימותו, מכל מקום יזכו לקדושת הארץ עוד בהיותם במדבר, וזאת על ידי תורה צוה לנו משה מורשה, שבכח התורה הק' ישיגו קדושת הארץ במקומם, ויזכו ויבוא להם רצועה של ארץ ישראל אל חוץ לארץ.

וכן נמי רמז הכתוב על העתיד לבוא, ואמר ונתתי אותה לכם מורשה שהוא כירושה המתקיימת לעד, כי אף שאכן לבסוף גלו ישראל מארצם, אבל זהו רק בהתייחס לגבולות הגשמיים של ארץ ישראל במקומה הגשמי שנתרחקו ישראל משם, אבל הקדושה המעולה הרוחנית שבארץ ישראל היא נחלת עבדי ה' בכל מקום ישיבתם, וכידוע מצדיקים כמה עובדות שלא עלו בפועל לארץ ישראל לרוב גודל מדריגתם שהשיגו קדושת ארץ ישראל במקומם, יען כי עבדו את ה' בכל כוחם ועסקו בתורתו בכל עת.

וזהו שאמרו חז"ל (כתובות דף ק"י ע"ב) כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלו"ה, היינו שמאחר שאין לו אלו"ה שהוא ממעט במלאכת שמים

ובקבלת עול מלכותו, לכן הוא דר בחו"ל, וזה יכול להתקיים אף אם הוא בפועל משוטט בשטחה הגשמי של ארץ ישראל, אך אם אינו ראוי הוא לה אזי רצועה של ארץ העמים באה מתחתיו בכל מקום אשר הוא שם, אבל הצדיק המקדש ד' אמותיו בתורה ובעבודת ה' ויש לו אלו"ה, אזי הוא דר בארץ ישראל בכל מקום בעולם.

וע"ז רמז בעל הטורים בדבריו בביאור המסורה, שבזכות התורה ירשו הארץ כדכתיב (תהלים קה, מד-מה) ויתן להם ארצות גוים וגו' בעבור ישמרו חוקי ותורותיו ינצורו, ע"כ. וזה ממש כדברינו שע"י עסק התורה שהוא כמורשה לו שאוחז בה ולא מתרפה הימנה, הריהו זוכה לירושת ארץ ישראל שהיא נחלתו לעד.

ועוד הביא בעל הטורים דבר המסורה ב"פ' לכן אמור, הכא, ואידך (במדבר כה, יב) לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום, וזה בא ללמד על התנאי השני הזקוק להשיג קדושת ארץ ישראל בנוסף על לימוד התורה"ק, והוא שיתנהג בקדושה ובטהרה שיהיה נוטר ברית. וכדאיתא במדרש תלפיות (ערך ארץ ישראל, בשם הרמ"ק) שכל גבולי הארץ מוקפים נהרות וימים מכל רוחותיה ללמד שאי אפשר לבוא אל הארץ רק כאשר מתנהגים כדת וכראוי בטהרה ובקדושה, שאז יזכו לקדושת ומדרגת ארץ ישראל, יעו"ש.

וז"ש המסורה לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי וגו' והבאתי אתכם אל הארץ, כי ארץ ישראל אינה מקיימת עובדי עבירה ומקיא אותם מתוכה. וגם בזה אינו תלוי במקום הגשמי שהוא נמצא כי אם בקדושה הרוחנית של ארץ ישראל הנמצאת בכל מקום ובכל זמן, ואם הוא עוסק בתורה בקדושה ובטהרה הריהו זוכה לנחלת עבדי ה' ארץ הקדושה. והעצה היעוצה לאדם שיזכה לקדושת הארץ הוא לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום, שעל ידי שישמור עצמו בקדושה ובטהרה אז יזכה ולא תקיא הארץ אותו ויזכה להשיג קדושת הארץ.

ועפ"י"ז יבואר מה ש'הבאתי' אינו נחשב מלשונות גאולת מצרים, כי כאמור ביאה לארץ ישראל יכולה שתתקיים בכל עת ובכל זמן ובכל מקום.

* * *

בתורה יזכו להתעלות גבוהה בתורה הק', אך אינם יורשים אותה ככל ירושה הבאה ממילא (וראה להגה"ק החתם סופר זי"ע בתורת משה בפרשתן שפי' כע"ז).

יום שב"ק

תפילת שחרית התפלל לפני העמוד - השו"ב הרה"ח ר' יוסף ישראלי מיוניאן סיטי.

בעליות התכבדו, כהן - השו"ב הרה"ח ר' יוסף ישראלי מיוניאן סיטי, לוי - הרה"ג ר' נחמיה שלום פריזנט ממונטריאול - נכד כ"ק מרן זי"ע, שלישי - הגאון רבי זאב וקסברגר שליט"א דומו"צ קרית צאנז טבריה, רביעי - החתן שלום אפרים רוטנברג נ"י מצפת עיה"ק, חמישי - החתן מיכאל יהושע פאלק נ"י בן הרה"ח ר' חיים בלומנטל מפעיה"ק, שישי - מרן שליט"א [ונערך מי שברך וקריאת השם לרגל הולדת הבת להר"ר מרדכי רובינשטיין מפעיה"ק (ב"ר אברהם יעקב מפעיה"ק, וח"ר יואל שנק מפעיה"ק), להרב ישראל לנדאו מפעיה"ק (בהג"ר משה גדליה רב בימ"ד ישמח משה בנתניה, וחה"ר יעקב עזרא ראטה מנאמני בית מרן שליט"א), ולהר"ר ברוך יצחק ברנשטיין מפעיה"ק (ב"ר פישל מביתר, וח"ר עמרם בר"צ שנק מפעיה"ק)], שביעי - הרב אברהם דייטש שליט"א משב"ק, הבחור הבר מצוה ישראל נתן נ"י בן הרה"ח ר' נפתלי יחזקאל בורד מפעיה"ק (ב"ר יוסף מירושלים, וח"ר מאיר דוד שטר מפעיה"ק), הרה"ח ר' צבי אביגדור ליכוביץ מנתניה, הבה"ח מאיר יונתן (בה"ר מרדכי שבתי) אייזנברגר נ"י מוויליאמסבורג, אחרון - הרב אלטר יעקב שמעון שר מנהל ת"ת דרכי אבות פעיה"ק, מפטיר - הרה"ג ר' זאב אליהו גוטליב ר"מ בישיבה"ק, הגבה - הר"ר רפאל פארקאש מנהל כולל ערב בבית מדרשנו שפע חיים בויליאמסבורג, גלילה - הר"ר שמעון שווארץ מוויליאמסבורג. ובירכו החודש שבט.

תפילת מוסף לפני העמוד התפלל - הרה"ג ר' נחמיה שלום פריזנט שליט"א ממונטריאול - נכד כ"ק מרן זי"ע. (תוכן התורה בשוה"ט דעתיקא קדישא יבוא אי"ה).

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הר"ר משה יונה כץ מחיפה, לוי - הרב אליעזר סגל מביתר, שלישי - הר"ר שלום אליהו שפירא מלונדון, הגבה - הרה"ג רבי מאיר משולם שליט"א בן כ"ק מרן שליט"א, גלילה - הר"ר לוי יצחק בן דוד מצפת.

בזמירות בשוה"ט התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרה"ג ר' אשר ישע"י מוטצען שליט"א דומו"צ בב"ד זכרון מאיר בב"ב, דרוור יקרא - הרה"ח ר' מרדכי שפירא מפעיה"ק, שבת היום - הרה"ג ר' מנחם מענדל שמרלר מב"ב ראש כולל אלכסנדר בכרכפלד ומח"ס משמר הפתח.

לפני אמירת התורה, זימרו ניגון התעוררות (ניגון לב טהור - פיטסבורג).

עוד יבואר דבר המסורה ב"פ מורשה, עפ"י דברי בעה"ט לדרוש איפכא ולמילף עניין עסק התורה מעניין נחלת ארץ ישראל, כי הרי אמרו חז"ל (עי' תוס' ב"ב דף מ"ד ע"ב) אין לך אדם מישראל שאין לו ד' אמות בארץ ישראל, ונלמד מזה לעניין התורה שכשם שנתתי אותה לכם מורשה שכל אחד מכם יש לו חלק ונחלה בארץ ישראל, כך כל אחד מכם יש לו חלק ונחלה בתורה אשר צוה לנו משה מורשה, כי היא מורשה לכל אחד ואחד מכם, ואי אתה בן חורין להבטל ממנה ולומר אני אין בידי כישרונות להשגת התורה, ואין אני מסוגל ללמוד חמישים דפים גפ"ת בחודש אחד ואף לא שלושים, ולכן מוטב שלא אתחיל כלל, כי ח"ו מלומר כך, אלא כל אחד ואחד אשר בשם ישראל יכונה יש לו חלק מובהק בתוה"ק, ואין הדבר תלוי כי אם אך ורק ברצון שלו, וכאשר ידוע מהגר"א מווילנא זי"ע, ששמע פעם ילדים שהראו עליו באצבע שהוא ה'וילנער גאון', ופנה אליהם ואמר להם 'כל אחד מכם יכול להיות גאון, אלא וויל נאר, שצריכים לרצות לכך באמת. ואם ירצו בוודאי יגדלו להיות גאונים בתורה, כי התורה היא מורשה לכל אחד ואחד מקהילת יעקב.

וזה שסיים בעל הטורים דבריו ואמר 'כתיב מורשה ולא אמר ירושה רמו שמורישין ולא יורשין', וללמד בא שלא יעלה על דעת האדם דמאחר וכינה הכתוב את התורה 'מורשה' הרי היא כירושה הבאה לי ממילא, ואין צורך להתייגע בה, דלא כן הוא, וכנגד זה אמרו חז"ל (אבות דר"נ, פרק י"ז) התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, שלא תאמר הואיל ואבותי הקדושים היו תלמידי חכמים וצדיקים ממילא אירש את תורתם והיא תבוא אחרי, דזה אינו, כי כבר אמרו חז"ל (מגילה דף ו' ע"ב) לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, רק יגעתי ומצאתי תאמן, שאם אתה תתייגע בתורה כפי כוחך אז יוכל זכות אבות שתעמוד לך למצוא ולירש את תורתם שיהיה כמו מציאה בידך, אבל זה לא יתכן ללא יגיעה. וכבר היו רבים שאבותיהם היו גדולי תורה ענקי רוח והביטו וראו מה עלתה עם בניהם שגדלו בורים ועמי הארץ. וזהו מורישים ואינם יורשים שאכן מורישים זכות אבות יכולה לעמוד לבניהם שאם יתייגעו

במסורה, הכא, ואידך, פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו (תהלים קיא, ט), ואידך, יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות (שם קל, ז), ויל"ב הרמוז בזה.

לעיל בסוף פרשת שמות (ה, כב-כג) וישב משה אל ה' ויאמר אדני' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך, וברש"י, למה הרעתה לעם הזה, ואם תאמר מה אכפת לך, קובל אני על ששלחתני.

ולאחר מכן נאמר (שמות ו, א), ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו. וברש"י בשם חז"ל (סנהדרין דף ק"א ע"א), העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאביאם לארץ. ועמדו המפרשים (עי' מזרחי כאן) דהרי מקרא מפורש (במדבר כ, יב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ וגו', ולא משום טענתו למה הרעתה לעם הזה.

ובגוף פרשת מי מריבה אין לנו כל השגה אפי' אחד מיני אלף אלפי אלפים, כי המה דברים העומדים ברומו של עולם גבוה מע"ג גבוה, אולם לפרש כנערים קמנים העוסקים בפשמות פירוש הפסוק, ומעתה יש להבין מהו גדול החטא והפגם, דלכאו' מאי נפק"מ באיזה אופן נעשה הנס, אם שיצאו המים מחמת ההכאה ע"י המטה על האבן, שאף הוא נס גלוי וגדול, או על ידי דיבור בפה בעלמא, ובין כך ובין כך נתקדש שמו ית' וראו הכל נפלאותיו ית"ש, ועל מה יצא הקצף כל כך לומר להם למשה ולאהרן 'יען לא האמנתם בי להקדישני' וגו'.

- ועתה אם שמוע תשמע - שמועיל תשובה -

לכאר כל זאת, נקדים להביא מדברי רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי חודש סיון, מאמר ב, אות ה) בתוספת תבלין ונופך, לפרש מה שנאמר (שמות יט, ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי וגו' ודרשו חז"ל (שבת דף פ"ח ע"א) בפסוק (שמות שם פסוק יז) ויתייצבו בתחתית ההר, מלמד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית ואמר להם

התורה בעידן רעוא דרעוין היה עה"פ בפרשתן (שמות ו, ב-ג) וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שד"י ושמי ה' לא נודעתי להם.

במדרש איתא (שמו"ר ו, ב) אמר ה' למשה חייך היה לך לידע כי טוב אחרית דבר מראשיתו, וצ"ב דהלא משה ראה את בני ישראל בסבלותם אשר נאנחו מן העבודה הקשה המוטלת עליהם, ועמד כשליח להפציר בעדם לטעון ולומר 'למה הרעותה לעם הזה', ועד מתי יהיו נאנקים עוד תחת עול השעבוד, ומהו שהשיב לו הקב"ה ואמר 'היה לך לידע כי טוב אחרית דבר מראשיתו', דבוודאי ידע נאמנה כי הבטחתו של הקב"ה תקויים בוודאות, ועתיד הקב"ה להוציא את בני ישראל ממצרים, אלא שכאמור לא היה בכוחו לסבול סבלם אשר סובלים בעת הזאת ולראות בעיניים, ורצה משה שכבר כעת יחזו הכל בטוב ה' ולא יסבלו עוד.

עוד במדרש (ילקוט, רמז קעו) זה שאמר הכתוב (תהלים ג, ז) שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלוקים אלוקים אנכי. וצ"ב השייכות להכא.

ובבעה"ט כתב 'וארא' ו' ארא, וצ"ב הרמוז בזה. עוד כתב ברמז הפסוק שהזכיר כאן שמות שלשה אבות, וז"ל, ב' דיעקב ק' דיצחק מ' דאברהם והוא בק"ם, והוא בא"ת ב"ש שד"י, לכך נראה להם בזה השם. ובר"ת א' דאברהם י' דיצחק י' דיעקב עולה כ"א כמנין אהי"ה, הרי השם בר"ת ובס"ת. וזהו חונה מלאך ה' סביב ליראיו (תהלים לד, ח), עכ"ל, וצ"ב הרמוז בזה ובוודאי שדברים אלו המה עניינים גבוהים מע"ג גבוה, ואמנם יש לכאר הענין אף על פי דרך הפשט.

עוד הביא המסורה ב"פ 'לכן אמור', חדא הכא (שמות ו, ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה', ואידך (במדבר כה, יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, ואיני יודע מה מלמדנו. כן הביא המסורה עה"פ והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה', ב"פ מורשה חדא הכא, ואידך (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה וגו', וצ"ב.

ולהלן בפרשתן (שמות ח, יט) ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה, ובבעה"ט פדות ג'

ומעשים טובים אין היצר הרע מתגבר עליו לפתותו לדבר חטא ומכשול, מה שאין כן האדם אשר הוא מצווה ועומד מהר סיני לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, עליו מתגבר היצר בכל עוֹזו ונלחם בו בכל כוחותיו עד שכמעט ולא יוכל האדם לעמוד כנגדו, על כן גדול המצווה ממי שאינו מצווה ועושה.

ולזה אף שאמרו בני ישראל 'נעשה ונשמע' בעמדם לפני המעמד הנשגב של נתינת התורה, אכן עדיין לא היו מצווים ומחוייבים בדבר, ולא היה היצר משכים לפתחם להסיתם ולהניאם לדבר עבירה. אכן כעת כאשר עם בני ישראל עומד לקבל תורה מסיני, נתייראו עד מאוד שמא המה אשר קרוצים הם מחומר עכור בשר ודם, ובוודאי לא יוכלו עמוד תמיד באותו מדריגה, ועלולים הם לבוא למרות את פי' ה', כי הלא אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ואל יחטא (קהלת ז, כ), ובוזה נתייראו מאוד שמא לא יוכלו להתנהג בכל תנועותיהם ותהלכותיהם בכל זיו ותנועה כרצונו ית"ש, ויבוא לידי מרידה חלילה בכבוד מלכות שמים. ולזה כשיראו את האש הגדולה עלולים הם לחזור אחורנית. על כן כפה עליהם הקב"ה את ההר כניגית, להורות וללמד שמהעת הזאת יצטרכו לכופף את יצרם הרע ולעבוד עבודתו בשלימות, דמכיון שכעת המה מצווים ועומדים על כן יתגבר עליהם יצרם הרע הם"מ וחיילותיו להדיחם ולהפילם מדרך הישרה ח"ו.

ואכן מכל מקום הבטיחם הבורא ב"ה ועתה אין ועתה אלא לשון תשובה אם שמוע תשמעו בקולי וגו', שאף אם יכשלו רח"ל ויפלו לרשת היצר הרע לבלתי להלך בדרך הישרה, מכל מקום הבורא ב"ה אשר הוא מלך מוחל וסולח יסלח לכל עוונותיהם וירפא לנפשותם לקבלם בתשובה שלימה, וכאשר יבקש האדם מלפני בוראו 'חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו' כי בוש אני במעשי, הרי שהקב"ה יקבל תשובתם באהבה, אתוד"ק בתוספת ביאור, יעו"ש עוד באריכות דבה"ק (וראה עוד עבודת ישראל, לשבועות, ד"ה ועתה אם שמוע).

- ישראל אעפ"י שחטא תמיד ישאר אצלו נקודה פנימית שלא נדחה -

נדע קושיית המהר"ם אש בספרו כתנות אור

אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו וכו', והקשו שם בתוס' (ד"ה כפה) בטעם הדבר שנצרכו לכפיית ההר, והלא הקדימו כבר לאמר 'נעשה ונשמע', ותירצו שחשש הקב"ה שמא יהיו חוזרים בהם כשיראו האש הגדולה. וידוע מה שתמהו רבים שאין התירוץ מובן, כי הלא אדרבה דייקא אחר שיראו בני ישראל התגלות אלוקות בפועל ובחוש, וראו את מלכותו של הקב"ה וכוחו של מעלה, הדעת נותן שמתוך כך יבואו לאמונה יתירה בהשי"ת, ואם כן מדוע חשש שמא יהיו חוזרים. וביותר אחר שנתעלו למדריגות גבוהות ורמות כ"כ עד אשר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה מי גילה לבני רו זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהלים קג, כ) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו (שבת שם), ויצאו לחירות מיצר הרע, וכדדרשו חז"ל (שמו"ר מא, ז) בפסוק (שמות לב, טז) חרות על הלוחות, ומעתה מדוע חשש שמא יחזרו בהם ישראל.

וביאר בקדשו, דהנה ישראל כשרצו לקבל את התורה חששו איך אפשר לקבל התורה ומצוותיה הרחבים מיני ים, והרי כמעט שאי אפשר ליצור חומר לעמוד בה כראוי, ומצד הדין לא מהני תשובה כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (קידושין דף ל"ב ע"ב), על כן הבטיחם השי"ת שיקבלם בתשובה, וז"ש ועתה אם שמוע וגו', אין ועתה אלא לשון תשובה (ב"ר כא, ו), שהורה ולימד לבני ישראל שבכל מצב יועיל להם התשובה.

ובכוונת הדברים יש לומר, כי עם בני ישראל ידעו והכירו בגדלות ורוממות הבורא ית"ש, וידעו כי אם חלילה ימרו את פי ה' לעשות עבירה, הרי שבמעשיהם המה פוגמים באין סוף ב"ה וב"ש, והרי הם כמורדים במלכות החייבים מיתה. וכיון שעתידיים המה לקבל עליהם עול תרי"ג מצוות התורה, ועוד הרבה מצוות וגדרים וסייגים מדרבנן שוב נתייראו מאוד. כי הלא אמרו חז"ל (עבודה זרה דף ג' ע"א) גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, ובתוס' (ד"ה גדול) ביארו מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו, והיינו שזה האדם שאינו מצווה מפי בוראו לקיים מצוות

שלא נדחה מן הקדושה, וכדאמרו חז"ל (סנהדרין דף מ"ד ע"א) ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, ולעולם לא יעקר משורש הקדושה, יען וביען אשר בלבו הוא מקונן על מצבו השפל אשר הגיע שמה, ובכל עת חפץ הוא לתקן מעשיו וליישר אורחותיו.

רק הגויים ובני אומות העולם המה פושעים במזיד במרד ובמעל, וישישים וישמים בתועבותיהם ותאוותיהם אשר המה עושים, ומשכך לא יהיה להם כל שייכות אל הקדושה, לא כן איש מישראל אף אם נפל לדיוטא התחתונה מכל מקום אינו חוטא במרד ובמעל חלילה, כי אם מרוב היצר הרע הבער בקרבו ולבו אונסו, כאשר רוח שטות וטפשות עברה עליו בשעה שעשה מעשה העבירה, ברם רגע קט לאחר מכן הריהו מצטער על כך עד עמקי נפשו. ולפני הבורא ב"ה הבוחן כליות ולב גלוי וידוע כמה צער ועגמת נפש יש לו ואשר לבו עליו דוי על שהגיע לידי כן.

ובזה יש לומר דלכן התשובה מתקבלת רק אצל הבורא ב"ה לברו, ואילו עפ"י מלאכי השרת לא יועיל תשובה, וכדכתיב (שמות כג, כ) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך וגו' השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם וגו', והיינו דמאחר דכל האי דמועיל תשובה לאדם הוא מפאת שבתוכיות לבו חפץ הוא להיות טוב ויש לו נקודה זעירא וקדושה שבה לא נדחה מן הקדושה, הרי שענין זה גלוי רק לפני הבורא ית"ש, ואילו מלאכי השרת אשר אינם יודעים מחשבות שבלב כנודע מרביה"ק הרר"א זי"ע (נועם אלימלך, פר' בהעלותך, ד"ה וישמע משה וגו'; וראה חידושי הב"ח עמ"ס שבת בנדמ"ח בדף י"ב ע"ב, על דברי התוס' שם ד"ה שאין), ואף אי נימא דיודעים הם ומכירים במחשבות והרהורי הלב של האדם, אכן הנעשה בתוככי פנימיות לבו של האדם זה בוודאי אין בידם להשיג ולהכיר, ולפי המלאכים כיון שנדחה האדם מן הקדושה שוב אינו חוזר ונראה. ורק הבורא ב"ה הבוחן כליות ולב הוא היודע מחשבות וצופה נסתרות הריהו רואה ומכיר עד פנימיות נפש האדם אשר במסתרים תבכה נפשו ובוש על עבירות שבידו ומצטער עליהם.

ויורמו בפסוק (תהלים כה, ח) 'טוב וישר ה' על כן יורה חמאים בדרך', והיינו דרק הבורא ב"ה הוא אשר יורה

(פרשת נצבים) היאך מהני תשובה לישראל, הרי כלל גדול הוא בעבודת הקרבנות שכל קרבן שנדחה וחזר ונראה כיון שנדחה שוב אינו חוזר ונראה (פסחים דף ע"ג ע"ב), והנה תכלית כל איש מישראל הוא כמאמר הכתוב (ויקרא א, ב) אדם כי יקריב מבם קרבן לה', והיינו שיהא כל איש יהודי כקרבן כליל ועולה לבוכ"ע, והרי שצריך כל אחד לקדש עצמו להיות תמים בדרכיו ובמעשיו על מנת שיזכה להקריב עצמו כקרבן תמים להשי"ת, ויקדש ויטהר רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו הרוחניים, להיות תמים מכל מקום ברוחניות, ובבחי' מה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה (בראשית יז, א) התהלך לפני והיה תמים. ובאם חוטא האדם ופוגם עצמו באחד מרמ"ח איבריו ושם"ה גידיו הריהו נעשה כבעל מום, א"כ איך יתכן להחשיבו כקרבן ע"ג המזבח, וכיש בו מום אמרה תורה (שם כב, כה) משחתם בהם מום בם לא ירצה, ורק כאשר הקרבן נקי מכל מום והוא שלם בכל אבריו ראוי היא לעלות לאשה ריח ניחוח לה', יעו"ש מה שתי' לדרכו, ובספה"ק האריכו הרבה לתרץ קו' זו.

ואמנם עפ"י פשטות יש לומר, דהנה הגם כי יבוא דבר חטא לאדם, הרי שלבבו שבור בקרבו על כי כה עלתה בידו, ובתוככי לבו ונפשו ישנו נקודה טובה שלא נפגמה ואשר בה חפץ הוא לעשות רצון קונו באהבה וביראה, וע"ד דברי מרן אור ישראל הבעש"ט הקדוש זי"ע עה"פ (איכה א, כב) תבוא כל רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל פשעי כי רבות אנחותי ולבי דוי, דכשאדם מישראל עובר עבירה אינו עושה זאת אלא מאונס היצר המסית, ואפילו בשעת עשיית העון לבו נשבר בעברו על רצון השי"ת אלא שאינו יכול להתגבר על יצרו הגדול, משא"כ הגוי כשעובר עבירה עושה זאת בכל לבו ונפשו, ונהנה כל כולו מעשיית העבירה, וז"ש תבוא כל רעתם לפניך, היינו רעות הגויים שעשויים בכל תוקף רשעותם, אבל לא כן אצל בני ישראל שגם כאשר ח"ו חוטא אזי רבות אנחותיו ולבו דוי, ובוה המלצה גדולה לטובת בני ישראל. עכד"ק.

ומעתה נמצא דאף אם כי כלפי חוץ נדמה כיש בו מום, מכל מקום אין זה אלא כ'מום עובר', וממילא אינו נדחה מן הקדושה, כי בנקודת לבו ישנו נקודה טובה

והוציאם הקב"ה משם, כמו כן יהיה עם כל אחד ואחד מישראל בכל מצב ובכל זמן. כי כאמור בכל יצור נאצל ונברא ישנו ניצוץ קדוש המחיהו. וטעם הדבר שהוא כן שבכל דבר טומאה יש גם כן ניצוץ קדוש המחיה הוא בחי' סוד ה' ליראיו.

ובענין זה נודע דברי הבעש"ט הק' זי"ע (ראה בעש"ט עה"ת פר' וילך אות יב-יג) על הכתוב (תהלים צב, י) כי הגה אויביך ה' כי הגה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און, שגם אויביך הם בכלל ה', שכל חיותם נובע משם הוי' ב"ה וב"ש, יעו"ש באורך (וראה להגה"ק בעל התניא זי"ע בליקוטי תורה, שיר השירים, ועוד). והיינו כנ"ל שגם בתוך הטומאה והזוהמא טומאת ארץ העמים וערוות הארץ גם שם אין מציאות שלא יהיה שם מציאותו ית"ש, כי לולי הניצוץ הקדוש של 'ואתה מחיה את כולם', והשגחתו ית"ש לא היה כלל מציאות של ארץ מצרים ועברתו כי קשתה.

וזה שבא השי"ת ללמד לבני ישראל בעת קבלת התורה, ולכן אמר אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, דהיינו להורות על ענין האמור שגם במצרים ירדה השכינה עמהם כיון שמלא כל הארץ כבודו, אתוד"ק מרנא הדברי חיים זי"ע.

ולפי"ז יש לומר, דבוודאי מי שיש לו נשמה חלק אלו"ה ממעל, ובקרבו שוכנת נשמה אלוקית, הרי שבוודאי יש בו נקודה פנימית שלא נדחה מעולם מן הקדושה, ואף אם חטא רח"ל בעבירות חמורות, מכל מקום כאשר יתבייש בכך, ויבוא לידי שפלות נוראה אשר בגינו שכינתא בגלותא, ובגין מעשיו כביכול אף הושפלה השכינה הק' למקום ירוד ושחור כל כך, וכדאיאתא מהרמ"ק זי"ע (ראה תומר דבורה, פ"א, מידה הב' נושא עון) שאף בשעת מעשה החטא והעבירה הקב"ה זנו ומחיהו, יעו"ש, ונמצא שע"י מה שירד האדם מטה מטה הרי שכביכול השפיל עמו שכינת עוזו ית"ש, ועל ידי הרהור תשובה זו יעורר אותו נקודה הטובה הניצוץ המחיהו אשר בקרבו שיוכל לשוב לפניו ית"ש, ולא ידחה מן הקדושה כלל, כי אם יוכל להתקרב אליו ית"ש כבתחילה.

וכאמור דלכן לא נדחו ישראל מן הקדושה, כיון דאף כשנעשו בעל מום על ידי עבירות שבידם, מכל מקום אין זה כי אם כ'מום עובר', דאין שייך אצל

חטאים בדרך, דמכיון ומכיר הוא את שברון לבו של האדם אשר לבו מר עליו שבא לידי חטא, ובתוכיות נשמתו ישנו נקודה קטנה אשר היא בטהרותה ובזכותה כבתחילה, על כן שפיר 'יורה חטאים בדרך' ומועיל לו תשובה על כל מה שחטא והעווה.

- בכל מצב אף בערות מצרים ישנו מציאות הבורא ית"ש -

רביה"ק מרנא הדברי חיים זי"ע הביא בספה"ק דברי חיים (פרשת יתרו, ד"ה במדרש תנחומא) קושיית המפרשים הידועה על מה שפתח הבוכ"ע בדיבור הראשון במתן תורה אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, ואמאי נקט דייקא אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא אמר 'אשר בראתיך', דטפי רבותא הוא שברא שמים וארץ עולם ומלואו.

וביאר שם בקדשו באריכות בעניינים עמוקים, ותכלית הנרצה מדבריו הק', כי עיקר העיקרים אשר צריך למודעי שלא רק שהבוכ"ע ברא שמים וכל אשר עליה הארץ וכל אשר בה, והוא מהוה כל היות ומבלעדו אין אלוקים, אלא יתירה מזו צריך להשריש בלב שמלא כל הארץ כבודו ואורו מאיר בכל העולם כולו ולית אתר פנוי מיניה, ואפילו במצרים מקום שורש הזוהמא והטינופת אשר אפילו מלאכים יראו ליכנס בתוכה, גם היא היתה חיה וקיימת ע"י הניצוץ הקדוש המחיה אותה ע"ד (נחמ"ט, ו) ואתה מחיה את כולם.

והוא בסוד הכתוב (בראשית מו, ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, שגם בהיות בני ישראל שקועים במצרים בערוות הארץ, גם שם שכינה עמהם שהרי לית אתר פנוי מיניה, ואפילו במקום טומאה וגילולים כמצרים, ואלמלי הסיר הבוכ"ע השגחתו לרגע אחד מיד פקעה ונתבטלה מקור חיותה לגמרי. וכיון שהיה יעקב מתיירא עד מאוד לירד למקום טומאה וזוהמא גדול כל כך, על כן הניח והפס הקב"ה דעתו כי גם הוא ירד עמהם מצרימה להיות עמהם אף בעומק הטומאה והזוהמא.

ולזה אמרו חז"ל (מגילה דף כ"ט ע"א) בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, כי אפי' בעומק הקליפה והזוהמא עדיין המה בידו של הבורא ב"ה, וידעו כי כשם שהיה עמהם בארץ מצרים ערוות הארץ

תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א"ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא (דברים לב, ד), כן ידע היטב מה מצבם של ישראל במצרים שבמשך הזמן נתערבו לגמרי בין הגוים ולמדו ממעשיהם והלכו אחר תועבותם, והבין כי פשוט הוא שכל מה שארע להם עכשיו שהטילו עליהם עבודה קשה הכל הוא ממדת הדין ובדין הוא שיטלו עונש ע"כ. אך בדבר אחד לא נחה דעתו שהרי הם עשו תשובה והתחרטו על מעשיהם, וכשבא אליהם ואמר להם שהבוכ"ע אדון העולם חפץ לקיים הבטחתו לאבות הק' אברהם יצחק ויעקב ולהוציאם ממצרים כי פקוד פקד ה' אותם, מיד קבלו את דבריו ונתמלאו כולם הרהורי חרטה וקבלה על העתיד, כמו שנאמר (שמות ד, ל-לא) וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האותות לעיני העם, ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענים ויקדו וישתחוו, ותיכף ומיד מלכותו ברצון קבלו עליהם מתוך תשובה אמיתית על העבר וקבלה על העתיד, וכ"כ בתרגום יוב"ע (שמות ב, כה) וחמא ה' צער שעבודהון דבני ישראל וגלי קדמוי ית תיובתא דעבדו בטומרא.

ומעתה כשהלך משה לפרעה בשליחות הקב"ה להוציא את עמו בני ישראל ממצרים, לא די שלא קיבל את דבריו למהר לשלחם, אלא הכביד עליהם את קושי השעבוד לענותם תחת סבלות מצרים. והבין משה רבינו וידע שהצער והיסורים הבאים על בני ישראל הם בגין שסרו מן הדרך, ועל כן באו עליהם יסורין הממרקין, אולם כעת אחר שכבר עשו ישראל תשובה והתחרטו על מעשיהם, למה הרעתה לעם הזה ומפני מה עתה הוכבד עתה העול על צוואריהם בקושי השעבוד.

ואלא בהכרח שישנם עבירות שאין מועיל עליהם תשובה בלבד, ובכדי שיזכו לכפרה מעליא יהיו צריכים לבוא על החוטא יסורים קשים ומרים, וכנגד כל הנאה בחטא צריך תיקון רב ביסורים קשים וממרקים. ועל זה אמר למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני, דעד האידנא דמיתי דכששב האדם בתשובה נעשה כבריה חדשה וכקטן שנולד, כי בכח התשובה לבד הוא ממרק כל חטאיו אשר עשה, והנה מאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע להם

ישראל קדושים כלל ענין מום קבוע, מאחר והקב"ה שוכן עמם בכל עת ובכל מצב, וכמו שנאמר (תהלים קל"ח, ח) אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, שגם בתוך הזוהמא הגדולה והקשה ביותר, גם שם נמצא אור אין סוף ב"ה וב"ש, כי הוא המחייב את הכל, ובלתי מציאותו ית"ש לא היה כל מציאות של עבירה כלל, ואף גם אחר שנכשלו בחטא נמי לא היה מועיל להם תשובה, ורק מאחר והשי"ת מאיר מאורו הצח אף אל תוך האפילה. ובכוח אותו ניצוץ קדוש אשר נותרה בנקיותה לא נדחה האדם כלל מן הקדושה, וממילא מועיל לו תשובה תמיד בכל עת ובכל זמן להיות חוזר ונראה.

לאור דבריו הק' של מרנא הדברי חיים זי"ע יאירו גם דברי רביה"ק מוהרצ"א זי"ע שנתיראו בני ישראל מהאש הגדולה, שמא יפלו לידי חטא ולא יוכלו עוד לשוב אליו ית"ש, ובישרם השי"ת כי בכל עת מועיל להם תשובה, כי כאמור לעולם לא ידחו מן הקדושה, כי אף בתוך עומק הקליפות והזוהמא מאירה אורו ית"ש של הבורא ב"ה והשכינה הק' נמצא עמם בכל מצב ובכל זמן, ואף כאשר עמד שר של ים וטען מה נשתנו אלו מאלו הללו והללו עובדי ע"ז (ילקוט בשלח, רמז רלד), מכל מקום מחסדי השי"ת הוא שיש בהם תמיד ניצוץ קדוש אשר לא הועמה ולא נטמאה כלל וכלל, וממילא לא נדחה נפשם ממקור ישראל, ויתקבלו לרחמים ולרצון בתשובה לפני השי"ת.

- טענת משה רבינו למה זה שלחתיני שלא הועיל תשובה לישראל -

והנה מרן אאדמו"ר זי"ע (דרוש ליל שב"ק תשל"ח, נדפס בדב"ת גליון תת"נ) פירש טענת משה רעיא מהימנא אל ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך, ותוד"ק, דהוא לכאוי' תמוה איך בא אדון כל הנביאים לקבול על מעשה השי"ת דודאי הוא תמים במעשיו ויודע את אשר הוא עושה ולא חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא (ברכות דף ה' ע"ב) ומסתמא עפ"י החשבון הכמוס איתו ית', היה צריך להיות כך שתכבד העבודה על ישראל, מחמת איזה סיבה שיהיה. וביאר בקדשו, דודאי ידע משה כי השי"ת הוא

לבני ישראל שבכח עסק התורה הרי שהיצר הרע נימוח, ובוה ישכילו לדעת כי אפי' לב אבן ומי שיש לו לב טיפש ונשחץ המושכו לתאוות והבלי העולם הזה מכל מקום עסק התורה תגביהו ותרוממו לעשותו כבריה חדשה וכקמן שנולד דמי.

ולא ציוה השי"ת על הכאת הסלע, המורה שהאבן הוא יצר הרע נימוח רק על ידי ייסורים הממרקים עוונותיהם של ישראל, ולא באלה הפץ השי"ת האוהב עמו ישראל, כי הקב"ה הוא מלך מוחל וסולח חנון המרבה לסלוח, וחפץ היה לקבוע לדורות עולם ענין זה שניתן לבוא לידי כפרת עוונות על ידי עסק התורה, ואין צריכים לבוא דייקא לידי ייסורים ממרקים.

וזה היה בחי' העון של משה ואהרן, ועל זה אמר להם הקב"ה יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, היינו שישכילו בני ישראל לדעת ולהבין שעל ידי מה שיקיימו בעצמם בחי' הכתוב (משלי ה, כה) עפעפך יישירו נגדך לעסוק בדברי תורה, לא יצטרכו לייסורים הממרקים, ובוה היו יכולים לבטל כח היצר הרע ולקבל עליהם עול תורה ויראת שמים, ועתה בגין מה שהכו על הסלע הראו בכך כי אדרבה צריכים לייסורים ממרקים, ובכך גברו הקטרוגים על ראשי עם קודש, על כן לא תביאו את העם הזה אל הארץ.

ומעתה לפי"ז יבואר היטב מה שאמר לו הקב"ה למשה 'עתה תראה' ולא במלחמת ל"א המלכים, דהנה רש"י הק' עה"פ (שמות ו, יג) ויצום אל בני ישראל, פירש צוה עליהם להנהיג בנחת ולסבול אותם, והיינו שצוה הקב"ה הטוב ומטיב לרעים ולטובים ואשר רחמיו על כל מעשיו על משה להנהיג את בני ישראל במדת החסד והרחמים, ולא במדת הגבורה ומתוך ייסורים.

ולזה כששאל משה רעיא מהימנא את הקב"ה למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני, והבין דלזה נשלח דייקא הוא להוציא את ישראל, כי משה הוא עמוד התורה כנודע, ועל ידי התורה לא יצטרכו בני ישראל לייסורים וחלאים רעים, כי יתמרקו עוונותיהם על ידי עסק התורה. והנה כאשר ראה כי התגברו סבלם עד מאוד, על כן טען למה הרעותה לעם הזה, וביארו חז"ל במדרש ואם תאמר מה

הזה והצל לא הצלת את עמך, ואף שעשו תשובה לא נתכפרו להם חטאתם אשר חטאו בה, ואם כן למה זה שלחתני, כי ממילא לא אועיל בשליחותי, אתוד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע.

- בכח התורה אין צריך לייסורים ממרקים -

נודע מש"כ בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר ה, דרוש יד, אות לט-מ) בשם הגה"ק החיד"א זלה"ה בספרו כסא דוד (דרוש ט, דף ל"ח; ועי' מדבר קדמות, מערכת ת, סי' יח) דאע"פ דאמרו בגמ' (יומא דף פ"ו ע"א) שהיה רבי ישמעאל דורש ד' חילוקי כפרה, מכל מקום מי שעוסק בתורה אינו צריך לכל אלו הד' חילוקי כפרה שהם התעניות והסיגופים, וכתב הבני יששכר דאף שאין ראייה לדבר מכל מקום כיון שפסק הכי רב מובהק פסקינן כוותיה בבי"ד של מעלה יעו"ש.

ומרן אאדמו"ר זי"ע הציג מקורו מדברי הירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח), שבכל קרבנות המוספין כתיב שעיר עיזים לחטאת ובעצרת אין כתיב חטא אלא נאמר שעיר עיזים אחד, אמר להם הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול התורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם, כי קדושת התורה מזככת ומטהרת את האדם ורוחצת אותו מכל סיג ופגם, וגדול זכות התורה לכפר על כל החטאים.

- ביאור הפגם בחטא מי מריבה שלא הורו לישראל שע"י התורה מתכפרים העוונות -

וע"ד הרמז יש לבאר פרשת מי מריבה. דהנה 'סלע' מורה על היצר הרע, וכמו שאמר הנביא לישראל (יהזקאל לו, כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם וגו', ואיתא במדרש (ויק"ר לה, ה) שהיצר הרע דומה לאבן, יעו"ש. ולזה כאשר המרו בני ישראל את פי השי"ת, צוה הקב"ה למשה ללמדם הדרך הישרה שעל ידה יוכלו לשוב אליו בתשובה שלימה, וציווה עליהם דייקא ודברתם אל הסלע, כי לבטל כח הסלע הוא היצר הרע הוא דייקא על ידי דיבורי קודש של עסק ולימוד התורה, וכדאיתא במדרש (ילקוט סי' תשס"ג) 'ודברתם אל הסלע' - שנה עליו פרק אחד והוא מוציא את מימיו. ועל זה אמרו חז"ל (קידושין דף ל' ע"ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואם פגע בכך מנוול זה משכוח לבית המדרש אם אבן הוא נימוח וכו'. וציוה עליהם ללמד

הסלע הוא היצר הרע, ומתוך מה שנענש על כך יבין וידע כי בוודאי לא כן הוא, ושפיר מועיל תשובה בכח עסק ולימוד התורה הק', כי בכח התורה למרק העון בשרשו ולזכך ולטהר את האדם לעשותו כבריה חדשה.

- אין לך מקום פנוי מן השכינה -

בתרגום יונתן עה"פ וידבר אלקים אל משה כתב וידבר ומליל ה' עם משה ואמר ליה אנא ה' הוא דאתגליתי עלך בגו סניא ואמרית לך אני ה'. ויש ליתן טעם במה שהזכיר לו כעת את הגילוי בסנה.

והנה כל פרשת הסנה הוא מדברים גבוהים מע"ג גבוהים. אכן י"ל ע"ד הפשט, דהנה 'סנה' מורה על הרשעים (ראה שמו"ר ב, ה), כי הצדיקים משולים לעץ עושה פרי אשר מוציאים פירות טובים מצוות ומעשים טובים, וע"ד הכתוב (תהלים א, ג) אשר פרו יתן בעתו ועליהו לא יבול, והרשעים הם יבשים המעלים קוצים ודרדרים ואין בהם כל לחלוחית של קדושה.

וע"ז רמז הכתוב (שמות ג, ב-ד) והנה הסנה רומז לרשעים כנ"ל בוער באש והסנה איננו אוכל ואף על גודל חמאיהם אין הם כלים מן העולם. ודבר זה פנה משה רעיא מהימנא לראות ולהבין מדוע לא יבער הסנה שבגין עוונותיהם מן הראוי היה שייאבדו מן העולם כליל.

ואכן בדייקא נגלה אליו הקב"ה דייקא בסנה, והלימוד בזה שאפי' במקום קוצים וברקנים גם שם נמצא מציאותו ית"ש, ואין לך מקום פנוי מהדר שכינת עוזו. והנה איתא במדרש (שמו"ר שם) 'בתוך הסנה', ללמד שאין מקום פנוי מן השכינה, ע"כ, וזהו שהורה לו הקב"ה למשה שגם מי שנתמלא רח"ל בעבירות וחטאים ואין בו כל לחלוחית של מצוה, מכל מקום בתוכיות נפשו ונשמתו ישנו עדיין נקודה טובה שעדיין אינה פנויה מן השכינה, ועל ידי נקודה זעירא זו לא נדחה מן הקדושה, וממילא שפיר יעלה בידו לשוב בתשובה כנ"ל מהדברי חיים. וזה שהורה הקב"ה למשה שלא נאכל הסנה, שלעולם לא יהיה איש מישראל אשר הוא פנוי לגמרי מן השכינה. וכאשר התקרב משה רבינו ע"ה לראות מדוע לא יבער הסנה, ואחז בדעתו כדרך מה שענו החכמה הנבואה (ילקוט תהלים, רמז תש"ב; ירושלמי מכות פ"ב, ה"ו)

אכפת לך, קובל אני על ששלחתני דייקא, דהלא עיקר השליחות אשר לכך נבחרתי לא היתה כי אם שעל ידי התורה יזכו לכפרה ונשיאות חטא ועון בלא יסורים ממרקים, ואולם כעת נוכח אני לראות כי עדיין צריכים הם ליסורים הממרקים, ועל כן קובל אני על ששלחתני.

ועל זה השיב לו הקב"ה עתה תראה ויווכח כי בכח התורה הק' בוודאי הוא לכפר ולשאת חטאו של האיש הישראלי שלא יצטרך לבוא ליסורים ממרקים, והראיה לכך הוא ולא במלחמת ל"א מלכים, ששם נענש שלא יכנס לארץ יען לא האמנתם בי להקדישני, וחלף אשר ידבר אל הסלע הכה את הצור, ושם כאמור נצטוו דייקא לדבר אל הסלע להורות וללמד לבני ישראל שעל ידי לימוד ועסק התורה יתכפרו עוונותיהם, וכאשר שינו ולא עשו כציווי הבורא נענשו על כך, ובזה גופא ילמד כי בוודאי כדברך כן הוא שבכח התורה הק' לכפר על כל העבירות ואין צריכים ליסורים הממרקים.

ויורמו בפסוק ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו', דהנה הא דמועיל תשובה הוא רק לבני ישראל, וכדדרשו חז"ל במדרש (תנחומא צו, ה) עה"פ (במדבר ו, כו) 'ישא ה' פניו אליך ולא לאומות העולם, שלא"ה אין מועיל תשובה, וכבר האריך בבני יששכר (מאמרי סיון, מאמר ב) ליתן טעם בדבר זה מפני מה אין מועיל להם תשובה, ורק בני ישראל הם יש ביכולתם להעלות ארוכה לכל חטא ועון. ולהנ"ל יש לומר, כי רק לבני ישראל עם קרובו אשר קיבלו תורה מסיני, הם יכולים לבוא לתשובה שלימה בכח עסק התורה הק' ואין צריכים ליסורים ממרקים, ועל זה רמז הכתוב ועתה אין ועתה אלא לשון תשובה, אם שמוע תשמעו בקולי היינו שיעסקו בתורה על ידי כן יתכפרו להם כל עוונותיהם, ובדבר זה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולא עשה כן לכל גוי.

ולזה כשטען משה לפני הקב"ה למה הרעתה לעם הזה, ודימה כי אין מועיל להם עוד תשובה כי אם מתוך יסורים הממרקים, על כן אמר לו הקב"ה עתה תראה ולא במלחמת ל"א המלכים, דזה נגזר עליו כמי מריבה יען אשר לא דיבר ולא שנה פרק על

כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקב"ה ואמר לעולמו די, והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית א, יז) אני א"ל שד"י אני הוא שאמרתי לעולם די.

ובענין זה ביאר מרן אאדמו"ר זי"ע (דרשות חורש"י תש"מ, בפרשתו, גרפס בש"ז.) על פי המבואר בספה"ק (ראה אמרי פנחס השלם, שער אמת ואמונה, אות לד) שכל מקום בעולם שהוא יותר רחוק מארץ ישראל הרי מקום זה יותר מגושם, והענין בזה הוא כי מצינו בגמרא (יומא דף נ"ד ע"ב) שנחלקו כיצד נברא העולם, רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא, רבי יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא, ואמרו בגמרא שאנו נוקטים שהעולם נברא מאמצעיתו שהרי שנינו (שם דף נ"ג ע"ב) שבבית המקדש היתה אבן השתיה אשר ממנה הושתת העולם, דהיינו שהעולם התחיל להיברא מאמצעיתו בבית המקדש ובירושלים, ומשם התרחב והתפשט לכל העולם. וכן מצינו בגמרא (סנהדרין דף ל"ז ע"א וברש"י שם ד"ה בטיבורו) שביית המקדש נמצא בטיבורו של עולם. ומעתה ככל שהמקום קרוב יותר לארץ ישראל ולמקום המקדש יש בו קדושה יתירה.

וכמו שמצינו (כלים א, ו-ט) עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות וכו', עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה וכו', לפנים מן החומה מקודש מהם וכו', החיל מקודש ממנו וכו', עזרת נשים מקודשת ממנו וכו', עזרת ישראל מקודשת ממנה וכו', עיי"ש, הרי מזה שכל הקרוב יותר למקום המקדש מקודש יותר, וכן הוא לגבי שאר הארצות, שכל ארץ הקרובה יותר לארץ ישראל שם הטומאה מועטת, וככל שהמקום מרוחק יותר מארץ הקדושה שם הטומאה גדולה יותר.

ולפי שתחילת הבריאה היה במקום קדוש בארץ ישראל, על כן באמצעיתה בבית ה' היה התגלות הקדושה בעליל ושרתה שם יראה עילאה פחד ה' והדר גאון עוזו, וכאשר מצינו בעקב שלימא שאמר על מקום זה (בראשית כח, יז) מה נורא המקום ההוא אין זה כי אם בית אלוקים וגו', כי במקום זה ישנו התגלות הקדושה ביותר. ואמנם היה העולם מתרחב והולך, וככל שהתרחקה הארץ מאמצעיתה ומארץ

חוטא מה עונשו, והשיבו חטאים תרדוף רעה (משלי יג, כא), והנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח, ד) מיד קרא אליו הקב"ה ואמר של נעליך מעל הנליך בי המקום אשר אתה עומד עליה 'אדמת קודש' היא, כי אף בתוך הסנה ובתוככי לבם של הרשעים עדיין ישנו אדמת קודש, נקודה פנימית זעירא אשר שם לא היה רע מעולם, וממילא אין להם כי אם מום עובר, ושפיר יועיל להם תשובה להיות חוזר ונראה.

ועל כן אחר שטען משה רבינו כלפי הבורא ית"ש למה הרעותה לעם הזה, וחשב שמא אין מועיל תשובה כי אם מתוך יסורים קשים ומרים הממריקים החטא לגמרי, על כן השיבו השי"ת וידבר אלוקים אל משה אני הוי"ה דאתגליתי עלך בגו סניא ואמרית לך אני ה', ושם במעמד ההתגלות בסנה הוריתך וגיליתי את דעתי שגם בתוך הסנה מקום קוצים ודרדרים גם שם אין מקום הפנוי מן השכינה, וממילא לכל איש מישראל באשר הוא יועיל תשובה, כי סוכ"ם בתוככי לבו פנימה ישנו נקודה זעירא טובה ופנימית, ועל ידי חלק הטובה שבו אינו נדחה מן הקדושה, וסופו שיזכה לשוב בתשובה שלימה לפני.

- אמר לעולמו די - שבכל מקום דיי לעולמי שאני אלוקי -

והנה הבוכ"ע הוא צופה ומביט וקורא הדורות מראש, ועל כן כשברא אותנו בהאי עלמא, הלא הוא צפה וראה הכל מתחילה, ואעפ"כ בראנו, וזאת לפי שמועיל כח התשובה לאדם. ואיתא בזה"ק (ח"א דף כ"ה ע"א) כי עוד טרם בריאת העולם כבר קמרגו המלאכים דעתידין למחטי קמד, והשיב להם הקב"ה כי כבר הכין כח התשובה תיכף בתחילת בריאת העולם, וכדאמרו חז"ל (פסחים דף נ"ד ע"א) דתשובה קדמה לעולם, ובטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל תשב אנוש עד דכא וגו' (תהלים צ, ג) והקדים הקב"ה רפואה למכה, ועל כן על ידי תשובה יכולים לתקן כל מה שקלקלו, ולולי כח התשובה הרי נח לו לאדם שלא נברא משנברא, כי מה יעשה האדם ולא יחטא. ומרחמי הבורא ית"ש המרחם על בריותיו שהקדים להם רפואה למכה והקדים כח התשובה לעולם.

ונקדים עוד מה שאמרו חז"ל (הגיגה דף י"ב ע"א) בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך

שלא יהיה יוכל להאחו בקדושה, ואף כאשר ירחיק לכת רח"ל, מכל מקום לא יבוא עד מקום אשר אין שם יראת ה' כלל וכלל. וכל מי שהוא מזרע ישראל ויש לו חלק אלו"ה ממעל ורוח אלוקים בקרבנו, הרי שלא יהיה לבו פנוי לגמרי מן השכינה הק'.

ענין זה גילה הקב"ה למושה רבינו ע"ה בתחילת שליחותו להוציא את בני ישראל מצרים, ואמר אליו וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שד"י וגו', ורמז לו ענין זה שאמר הקב"ה לעולמו די, שמוזה ילמד נמי ענין האמור שלא יתכן שיהיה האדם נאבד לגמרי מן הקדושה. וכן רמז לו כמה שאמר לו אני ה' וכדתרגם יוב"ע ואמר ליה אנא ה' הוא דאתגליתי עלך בגו סניא ואמרית לך אני ה', ואף מי שהוא בבחי' סנה כהרשעים שנמשלו לקוצים ודרדרים, גם הוא לא ידחה מן הקדושה לעולם, ובכל עת ובכל זמן ומצב יכולים הם לאחו עצמם בקדושה ולשוב למוטב.

- טוב אחרית דבר מראשיתו -

עפ"י האמור יובן מה שרמז בבעה"ט בראשי תיבות של שמות האבות הק' דעולה כמנין כ"א, מספר שם אהי"ה, דהנה מבואר בספה"ק (ראה דברי אמת לרביה"ק מלובלין זי"ע, פרשת שמות; מאור ושמש, פר' בראשית; אור לשמים, פר' בראשית; מגן אברהם טריסק, פר' מצורע; יטב לב, פר' בראשית) דאהי"ה הוא שם התשובה (זוה"ק ח"ג, דף קכ"ב ע"א), והיינו טעמא כי הוא על שם העתיד, שלשון אהיה פירושו שמכאן ואילך אהיה עובד ה', יעו"ש. והיינו שבשמים ממעל אין בודקים ומתבוננים במעשי האדם מה שעשה עד עתה, כי מאחר ששב בתשובה והחליט בעצמו מאי דהוה הוה מכאן ולהלן חושבנא, מעתה רק על העתיד לבוא יבוא בחשבון, וכאשר ישוב אל ה' ירחמהו כי הוא מרבה לסלוח.

ולזה אמר לו הקב"ה למושה כאשר שאל לאמר 'הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלוקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם, ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם (שמות ג, יג-טו), דרמז לו כאן שלעולם לא יהיה האיש הישראלי נדחה מן הקדושה, ואף אם נפל רח"ל לעמקי שאול, מכל מקום תמיד יכול להיות חוזר

ישראל נעשית יותר ויותר מקום טומאה, ואילו היתה ממשכת להתרחב יותר היה שם מקום טומאה ביותר שלא היו יכולים לעמוד נגדה, ואם היו בני ישראל נדחים שמה כבר לא היו יכולים לחזור אל הר הקודש. ואז גער בה הקב"ה ואמר לעולמו די, בבחי' האומר לים עד פה תבא (סליחות לעשרה בטבת, עפ"י איוב לה, מ). וגער הקב"ה בטומאה שתעצר ולא תתפשט יותר בעולם. כי מטבע הטומאה והארציות להתפשט ולהתרחב בלא גבול, ולהתרחק כ"כ מהקדושה עד שכבר לא יוכלו לחזור לקדושה, והקב"ה גער בה ואמר די שלא תתפשט יותר.

כל זאת מאחר ורצון העליון הוא שבכל מקום ומקום מקצה העולה ועד קצהו לא יהיה מקום אשר הוא פנוי מן השכינה, ובכל מקום שיימצא שם האיש הישראלי יוכל לאחו עצמו אל הקדושה בבחי' אחותיו ולא ארפנו, על כן גער הקב"ה בארץ ואמר עד פה תבוא, ולא נתנו להתפשט יותר מידי, כדי שגם כאשר ירחק המקום מן האדם, יוכל עדיין להרגיש שכנית עוזו וקדושתו, אתוד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע בתוספת ביאור.

ויתבאר בזה מה שדרשו חז"ל (ב"ר מו, ג) עוד בפסוק 'אני א"ל שד"י', שאמר הקב"ה די לעולמי שאני אלוקי, דב' הדרשות הללו עולים בקנה אחד, דהיינו טעמא שלא חפץ הקב"ה שיתרחב העולם עוד ועוד, וגבול ומיצר שם לעולמו, מאחר וחפץ הקב"ה שבכל מקום ומקום יהיה התגלות האורה והקדושה לדעת כי ה' הוא האלוקים וכי לה' המלוכה, ובכח הקדושה אשר ישנו גם במקום ההוא יוכלו להתחזק ולקבל על עצמם עול מלכות שמים ולא ילכו עוד מדחי אל רחי חלילה.

והנה כל אדם מישראל הוא עולם קטן (ראה זוה"ק ח"ג דף ל"ג ע"ב; תיקו"ז דף ק' ע"ב; תנחומא פקודי, ג), ומעתה כשם שבבריאת העולם היה כענין הוזה שלא יהיה מקום פנוי מן השכינה, כן נמי בבריאת האדם, גם שם הניח הקב"ה גבול שלא יהיה מצב שיפול האיש הישראלי ולא יוכל להוסיף ולקום. ובסדר בריאתו נברא האדם באופן הוזה שאף אם יפול רח"ל מכל מקום לא יפול לגמרי, ולא יבוא לידי מצב אשר יהיה לבו פנוי מן השכינה לגמרי, אלא שבכל מצב איך

שלא נבראו אחר שעתידין הם לחטוא לפניו, על זה היה לו לידע כי טוב אחרית דבר מראשיתו, והיינו ממה שנאמר בבריאת העולם (בראשית א, לא) וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, ומעתה בהכרח הוא שמועיל להם תשובה, והיה לו לידע מראשית יצירת הבריאה, שאז הקדים הקב"ה תשובה והכין תרופה לבת השובבה, עוד במרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל הקדים הקב"ה כח התשובה, שיועיל לכל אחד ואחד כאשר הוא, וכאשר ירבה בתשובה וישוב אל ה' אז וירחמהו ויתכפרו לו כל עוונותיו.

זאת תהיה תורת המסורה ב"פ לכן, דאמר הכתוב לכן אמור לבני ישראל אני ה', והרמוז שאף בתוך הגלות המר בתוך שעבוד מצרים ועומק הזוהמא, כאשר הם מלאים לכלוך וזוהמא מכל מקום גם בתוכם אני ה', ונמצא הקב"ה עמהם בכל מצב, והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים היינו כמו שיסד הפייטן (בפיוט כהושעת אלים) 'כהושעת מאמר והוצאתי אתכם, נקוב והוצאתי אתכם, כן הושע נא. כי הבוכ"ע כביכול שרוי בגלות יחד עם ישראל והיה יחד עמהם בגלות מצרים. וכל זה להורות שאף מעומק השאול יכול כל אחד ואחד לצאת ולחזור בתשובה. ולזה סמך ענין לו במה שנאמר לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, שלום מורה על תשובה, וכדכתיב (ישעי' נו, יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, ודרשו חז"ל (ברכות דף ל"ד ע"ב) לרחוק ברישא והדר לקרוב, וגדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים גמורים, ומזה נלמד שבכל מצב ובכל עת מועיל תשובה לכל אחד ואחד, וזהו בכח אותו הנקודה האלוקית הטמונה בקרבן.

- גם אחר החטא יש בהם הניצוץ הקדוש -

והנה אמרו חז"ל (ראש השנה דף י"ז ע"ב) ויעבור ה' על פניו ויקרא, א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפילה, אמר לו, כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם וכו', ברית כרותה לי"ג מידות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר (שמות לד, י) הנה אנכי כורת ברית ועוד דרשו שם בפסוק (שם פסוק ו) ה' ה' א"ל רחום

ונראה, כי אין לך מקום פנוי מן השכינה, ואף כאשר הדבר מוסתר מעיני כל חי ואין ניכר בו כלל כל נקודת קדושה, מכל מקום בתוכיות לבבו ישנו תמיד נקודה אלוקית, וממילא לא יהא נדחה לגמרי ויוכל לחזור בתשובה לפני הבוכ"ע.

זהו שאמר הכתוב וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני הוי"ה וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב המה האבות הק' עמודי העולם, והורה הכתוב שכל אחד ואחד אשר הוא מזרע אברהם יצחק ויעקב לא יהיה נדחה לעולם, ותמיד יוכל לחזור בתשובה שלימה, ומרומז בהם בשמותם ב' השמות הק', שם אהי"ה ושם שד"י (ב' דיעקב ק' דיצחק מ' דאברהם והוא בק"ם, והוא בא"ת ב"ש שד"י), וב' השמות הללו מורים כי מועיל תשובה לאדם בכל מצב ובכל זמן, וזאת מאחר ובתוכיות לבבו ישנה נקודה טהורה וזכה אשר לא נפגמה כלל, ומעתה גם אם הושחר משחור תארו ונפל והגיע עד לשפל המצב, מכל מקום יועיל לו תשובה. וכל זה השיב הקב"ה למשה רעיא מהימנא על אשר טען לפניו 'למה הרעותה לעם הזה' וחשב שמא אין מועיל להם עוד תשובה זולת על ידי יסורים, דלא כן הוא, כי לעולם לא ידחה נשמה ישראלית מן התשובה.

ויבאר מה שהסמיכו בילקוט הפסוק שמעה עמי ואדברה, רצ"ל אף מי שהוא בבחי' עם שהוא מדריגה שפילה, וע"ד הכתוב (שמות לב, ז) שחת עמך, מכל מקום ישראל ואעידה בך, היינו שיש בו עדיין בתוכיות לבבו פנימה נקודה טהורה אשר לא פגם ולא קלקל בה מעולם, וממילא יועיל לו תשובה. וראיה לדבר כי הלא אלוקים אלוקיך אנכי, רצ"ל ממה שפתח הקב"ה במתן תורה ב'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ולא אמר 'אשר בראתיך' וכנ"ל מהדברי חיים זי"ע, כי אף בעומק הקליפה והזוהמא גם שם נמצא אורו ית"ש, ואף גם בטומאת וערוות מצרים נתגלה שם ניצוץ קדוש, וממילא ידע כל אחד ואחד שבכל עת מועיל לו תשובה ויוכל לחזור ולשוב לפניו ית"ש.

וזה שאמר הקב"ה למשה ע"ה היה לך לידע שטוב אחרית דבר מראשיתו, והיינו כתשובה על מה שטען לומר 'למה הרעותה לעם הזה' ונוח להם

וחנון, אני ה' קודם שיחטא ואני ה' לאחר שיחטא. ואפ"ל, שלא יבוא האדם לידי טעות ולומר שרק לטרם שחטא או אז יש בו ניצוץ קדוש וחלק אלו"ה, אולם אחר שחטא וקלקל שוב נתרחק מעם הבורא ב"ה, ומסך המבדיל נפרם בינו לבין קונו כאשר גרשוהו מלפני המלך בבושת פנים, שוב אין לו עוד כל שייכות אל הקדושה. על זה הורו לנו חז"ל, אני הוי"ה קודם שיחטא, וכשם שקודם שבא דבר חטא לידו היה בו נשמה חלק אלו"ה ממעל, במידה זו נמי אני הוי"ה לאחר שיחטא, כי אותו הניצוץ האלוקי הטמון בקרבו לא נפגם כלל וכלל, ובאמת שבתוכיות לבבו חפץ הוא לעשות רצון קונו בשלימות.

וביותר יש לרמוז, עפמ"ש הבני יששכר בכמה מקומות (אגרא דכלה, פר' לך, אות ז; דרך פיקודיך, מצוה רא, אות ה' ועד בכמ"ק) דאותיות הקודמות לשם הוי"ה ואותיות שלאחריו שהם שמות שכותבים במוזוה (פרע"ח שער הברכות, פרק ז; ועיין מגלה עמוקות, פרשת ואתחנן, אופן רד) הם המכסים את שם הוי"ה ב"ה, ועולים בגימטריא 'אני', ועל זה נאמר (דברים כח, סח) והשיבך ה' מצרים באניות, דהיינו שיהא השגחתו ית"ש בהעלם והסתר עי"ש. והרמז כזה שאף בתוך הזוהמא הגדולה גם שם 'אני הוי"ה' ורחמיו וחסדיו המרובים נתונים אף על האדם החוטא, כי לעולם לא יהיה האיש הישראלי נדחה מלפני ה' אלוקיו.

על זה רמז הכתוב לבן אמור הנני נותן לו את ברית"י שלום היינו אותם י"ג מדות של רחמים אשר ברית כרותה היא שאינן חוזרות ריקם, וכל זמן שיעשו לפני כסדר הזה אני מוחל להם, הן קודם שיחטאו והן לאחר שיחטאו, והיינו כנ"ל דבכל מצב ובכל עת יהיה בהם אותו ניצוץ אלו"ה קדוש, וכאשר יעשו תשובה ויתקרבו אל השי"ת או אז יהיו חשובים וגדולים יותר מצדיקים גמורים. וכל זאת למדנו כאמור מפרשתא הדין כאשר היו בני ישראל בארץ מצרים, שאף בתוך ערות מצרים תוקף הטומאה והזוהמא גם שם לבן אמור לבני ישראל אני ה', השוכן עמם בתוך טומאתם גם לאחר שיחטאו.

- ידו של הקב"ה פרוסה לקבל שבים וזהו בכח

עסק התורה -

ענין זה ירמוז נמי במה שאמר עוד הקב"ה

והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה', דהנה אמרו חז"ל (פסחים דף קי"ט ע"א) אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי יהודה נשיאה מאי דכתיב (יחזקאל א, ח) וידי אדם מתחת כנפיהם, ידו כתיב, זה ידו של הקב"ה שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מיד מידת הדין. וזה שרמז הכתוב והבאתי אתכם אל הארץ, ונודע מה שדרשו חז"ל (ב"ר ה, ח) למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, וכמו כן כל אחד ואחד מישראל בפנימיות לבבו יש לו רצון פנימי לעשות רצון קונו, ובאשר לכן אשר נשאתי את ידי רומז להא דידו של הקב"ה פרוסה לקבל השבים אליו באמת, ובכל מצב ובכל עת יועיל להם תשובה, וזהו בכח לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב היינו בכח אותם השמות הק' הסוכבים את שמות האבות הק' שם שד"י ושם אהי"ה כנ"ל.

והנה נודע מהאריה"ק (סידור האריז"ל, הגדה של פסח, פסקא מצה זו) על הפסוק (שמות יב, לט) ולא יכלו להתמהמה, שאילו נשארו בני ישראל במצרים עוד רגע אחד, היו נופלים לשער הנ' שבטומאה והיו מאבדים תקוה חלילה, ולכן הוכרח כביכול השי"ת בעצמו להוציאם. אכן נודע מש"כ האור החיים הק' (שמות ג, ח) שכל זה שאם היו נופלים לשער הנ' לא היה להם תקוה ח"ו, דבר זה היה דייקא קודם שניתנה התורה לישראל שאם היו נופלים לשער הנ' של הטומאה היו יורדים ח"ו לבאר שחת ללא עצה ותקוה לשוב, אבל לאחר מעמד מתן תורה שנתן השי"ת לבני ישראל את התורה"ק המטהרת ומזככת את נפש האדם, כי התורה כלי כפרה הוא לישראל, שוב ניתן היכולת ביד האדם לצאת אף משער הנ' שבשערי הטומאה, כי לכח התורה אין קצבה וגבול ומוציאה את האדם אף מנוקבא דתהומא רבה ועושה את האדם לבריה חדשה, עכתוד"ק.

ועפי"ז יובן המסורה ב"פ 'מורשה', דכיון שרמז כאן הכתוב אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, שידו של הקב"ה פרוסה לקבל שבים, רמז גם העצה היעוצה לאדם שעל ידה יוכל לשוב בתשובה, ולזה גמר אומר ונתתי אותה

לכם מורשה אני ה', והסמך המסורה הפסוק תורה צוה לנו משה מורשה, שעל ידי התורה הק' בזה יזכה האדם לשוב ולהתקרב אל השי"ת אף אם נפל עד שאול תחתיה, וכאמור.

- אות וא"ו מורה על אתון דחיי -

זהו שאמר הכתוב ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, דהנה כאמור ענין זה דמועיל תשובה הוא רק לבני ישראל עם קרובו, ולא עשה כן לכל גוי, והאיש הישראלי אף אם יפול לנוקבא דתהומא רבא עד לשער הנו"ן שבשערי הטומאה, מכל מקום על ידי שישוב אל השי"ת בתשובה שלימה יהיה כבריה חדשה וכקטן שנולד ויקבלו השי"ת באהבה.

והנה פדת כתיב חסר וא"ו, וכתב בשלה"ק (פר' בא, תורה אור, ד) שמעתי מדורשי רשומות שאמרו רמז בזה הפסוק ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה, כי הנה פדת כתיב חסר והיה ראוי להיות מלא וכו'. על כן אמר למחר יהיה האות הזה, כלומר יש מחר שהוא לאחר זמן, ורומז על גאולה אחרונה, אז יהיה מלא באות הזה, עכלה"ק. והיינו דמאחר ולא היתה גאולת מצרים גאולת עולם, על כן כתיב חסר וא"ו.

וי"ל דעל זה סיים הכתוב ואמר למחר יהיה האות הזה, דרומז על אחר שיקבלו התורה, שאז אף אם יפול הנופל עד לשער הנו"ן גם כן יועיל לו תשובה, כי לכל אחד ואחד ישנו אות בתורה הק', וממילא שוב לא יפרד האות וא"ו, [ובאמת שענין זה סובל אריכות בפנ"ע, דלכן מועיל תשובה לכל יחיד ויחיד כיון שלכל אחד מישראל ישנו כנגדו אות בתורה הק', וזאת התורה לא תהא מוחלפת לעולם, ואין כאן המקום להאריך בזה].

ובביאור הענין י"ל, דהנה נודע מהזוה"ק (זוה"ק, פר' ויחי, ח"א דף רמ"א ע"ב) דאות וא"ו הוא אתון דחיי, שהוא צינור הקדושה להוריד משפע עליון משורש השורשים וממחיה החיים, ובבחי' הכתוב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום. וע"ז אמרו חז"ל במדרש (הובא בחוט המשולש, פר' פקודי) עה"פ (בראשית ד, טו) וישם ה' לקין אות, אות וא"ו מסר לו, כי הוא אתון דחיי כאמור, דהרשעים בחייהם קרויים מתים (ברכות דף י"ח ע"ב), ורק כאשר יש לו

לאדם בחי' חיות וניצוץ קדוש מ'ואתה מחיה את כולם', או אז יש לו בחי' האות וא"ו שהוא אתון דחיי. ע"ז רמז המסורה ושמתי פדת בין עמי ובין עמך, רצ"ל שעל ידי החטא נפגם האות וא"ו, ברם כשעושים ישראל תשובה אשר זהו בין עמי ובין עמך, כי לאומות העולם אין מועיל תשובה כנ"ל, על ידי כן יושלם ויתוקן האות וא"ו. ולזה הסמך המסורה ואמר פדות שלח לעמו, רצ"ל אף מי שהוא בבחי' שחת עמך ונפל מדחי אל דחי עד לשער הנו"ן שבשערי הטומאה מכל מקום צוה לעולם ברית"ו וכנ"ל דברית כרותה הוא לי"ג מידות שכל זמן שעושים כסדר הזה אני מוחל להם, ומועיל להם תשובה לישראל תמיד בכל עת. ולזה נקט כאן הפסוק פדות מלא בוא"ו, להורות שעל ידי התשובה נשלם אות ו' אתון דחיי.

ואמר המשורר 'צוה לעולם בריתו', היינו שאין לך אדם מישראל אשר יהיה נדחה מן הקדושה, ולעולם כל אחד ואחד יזכה ותשובתו תתקבל לרצון לפני השי"ת, אף אם כבר נכשל וחטא, כי כאמור אין לך מקום פנוי מן השכינה, וגבול שם הקב"ה שיהיה לכל אחד ואחד מישראל אחיזה בצד הקדושה, וכשם שאמר השי"ת דיי לעולמי שאני אלוקי, כן נמי לגבי האדם אשר הוא עולם קטן, בכל מצב ובכל זמן יוכל לשוב ולעורר הניצוץ האלוקי החבוי בקרבו.

וזה שרמז במה שהסמך המסורה עוד הפסוק כי עם ה' החסד והרחבה עמו פדות והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו, דנודע מספה"ק (ראה בני יששכר, מאמרי חדשי כסלו טבת, מאמר יד אות ג) דסתם עון היינו עון הברית, ואף מי שחטא רח"ל בעבירות חמורות יזכה והקב"ה יפדהו, מאחר דבכל מצב ובכל ענין לא נדחה האדם מן הקדושה, ובכל עת תתקבל תשובתו לרחמים לפני הבורא ית"ש.

וזה שרמז נמי בבעה"ט בריש פרשתן וארא - ו' ארא, דבפרשתא הדין כאשר גילה השי"ת כי התשובה מועלת לכל אחד באשר הוא, רמז כאן ענין האות וא"ו אשר הוא אתון דחיי, בבחי' הכתוב 'ואתה מחיה את כולם', וזהו הצינור הקדוש המקשר כל אחד ואחד אל אביו שבשמים הבוכ"ע, ועל ידי כן בכל מצב ובכל זמן כאשר ישוב אל השי"ת בכל

נפשו ומאודו, הרי ששערי התשובה לעולם יהיו פתוחים בעדו וירחמהו הבורא ב"ה וירבה לסלוח.

*

טייערע אידישע קינדער, הנה באמת מקנא אני בכל אחד ואחד מכם, אשר בימים אלו קיבל עליו עול מלכות שמים שלימה ומפשפש במעשיו לשוב עליהם בתשובה. הנה כבר עברו ב' שבועות מימי השוכבי"ם הק', ומקנא אני בבחורים והאברכים, זקנים עם נערים כל אחד ואחד שהיה להם התעלות ודביקות בבוכ"ע בימים אלו, בעוד שאני לעצמי בושתי ונכלמתי להרים אלוקי פני אליך, שעדיין לא פתחתי ועשיתי מאומה. אכן גם לעת הזאת אל לנו ליפול לזרועות היאוש, ומקוה אני כי אוכל עדיין לשוב אל השי"ת.

עומדים אנו בערב ראש חודש שבט, ונודע מה שרמזו הצדיקים דשב"ט נוטריקון שמרם ברם טהרם, ועל יום ראש חודש שבט כתיב (דברים א) בעשתי עשר חודש באחד לחדש הואיל משה באר את התורה הזאת, וכאמור על ידי התורה הק' אין צריך עוד ליסורים ממרקים, ומעתה כאשר לב יודע מרת נפשו כמה עיווה וקלקל מכל מקום על ידי עסק התורה הק' וקבלת עול תורה, זוכה האדם לבוא לטהרת לבבו ונפש. וזהו שמרם לבל יחטאו ברכם שיזכו לכל הברכות, טהרם ללא יסורין הממרקין, אלא שמירוק וצחצוח החטאים יהיה על ידי עסק התורה הק', ובאופן כזה יטהר לב האדם לעבדו עבודה הישרה.

גלוי וידוע לפני הבורא ב"ה שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות, עם בני ישראל חפצים לשוב ולקבל עליהם עול מלכות שמים שלימה, והבא לטהר מסייעין אותו (שבת דף ק"ד ע"א). וכבר הזכרנו למעלה דברי רש"י הק' שצוה הקב"ה על משה ואהרן להנהיגם לישראל בנחת ולסבול אותם, ונודע מה שדרשו חז"ל (קידושין דף כ"ט ע"א) כל מקום שנאמר צו אינו אלא מיד ולדורות, וציווי הקב"ה לנהוג עם בני ישראל בנחת ולסבול אותם הוא עד היום הזה, ועד היום הזה עומד משה רבן של ישראל לסייע לכל אחד ואחד מישראל לשוב בתשובה, וכנודע מבעל החרדים זי"ע (פרק ז' מפרקי התשובה) שניצוץ קדוש ממשה רבינו

מסייע לכל בעל תשובה החפץ לשוב אל השי"ת, וזהו בנחת שלא יצטרכו למירוק החטא ע"י יסורים קשים ומרים, כי אם בשובה ונחת. ובאריכות הגלות הרי שעצם הדבר שמצטער האדם בעבירה שבאה לידו, ולבו עליו דווי על העבירות שבידו, הרי שזה עצמו מקבל הקב"ה באהבה, אשר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

ויורמו בצירוף היוצא בחודש שבט, שהוא מהפסוק (ויקרא כו, ג) המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, רצ"ל דאף אם ח"ו ירד האדם לדיוטא התחתונה עד אשר המר ימירנו ולא הלך בדרך התורה והמצוות, מכל מקום והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, ועל ידי שישוב אל השי"ת, הרי שזדונות נעשין לו כזכויות, ותתקבל תשובתו מאחר ולא נדחה מעולם, עד אשר יהיה תמורתו קודש.

זכני לקדש רמ"ח איברינו ושם"ה גדינו, י"ה זכות אבות יגן עלינו, שיגן ויאיר בעדינו, שגם זרעם יהיו בחיים, והתלמידים יוכלו להתקרב אל הבורא ב"ה ולתקן את אשר קלקלו, בקבלה גמורה ואמיתית מאי דהוה הוה מכאן ולהלן חושבנא, ועל ידי קדושת ושמירת העיניים שנוהרים בקיום הלאו ד'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (במדבר טו, לט), ממילא יוכלו לזכות ל'והאר עינינו בתורתך' ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך. יהי החודש הבא עלינו לטובה סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשנו, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די ויאמר למלאך המשחית הרף, ויריק על כלל ישראל שפע רחמים וחסדים.

ראש חודש שבט הוא אחד מארבעה ראשי שנים (ר"ה פ"א מ"א), וביום זה ישנו המתקה גדולה, ובכח כל אחד ואחד להתקרב אליו ית"ש, ויזכו על ידי כן לברכת שמים מעל ברוחניות ובגשמיות בגוף ובנפש, ובכל בתי בני ישראל ישכון אורה ושמחה, ויזכו לימים מאירים ושמחים, ויקויים בנו היעוד (זכרי' יד, ג) ויצא ה' ונלחם בגוים וגו', ויעשה בהם כלה וינצח הס"מ הוא יצר הרע, ועל ידי כן יעלה ביד כל הנשמות העשוקות בעומק הטומאה להתקרב אל השי"ת, ובקרוב נזכה להגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

תפילת ערבית התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' זאב אליהו גוטליב ר"מ בישיבה"ק.

מוצש"ק

ועידת 'הכתר' לרוכשי הבנין לישיבה"ק בחיפה

זה חודשים מספר אשר מנהלי מוסדותינו הק' בחיפה הרה"ח ר' יוסף יהונתן שנק הי"ו, הר"ר צבי אלימלך לוינשטיין הי"ו והר"ר חיים שלמה לוי הי"ו מכתתים רגליהם בין אנשי שלומינו לזכותם להיות שותפים ומרוכשי הבנין - בנין נוסף לישיבה"ק דברי יציב בחיפה, ובכך לסלק את המפגע הרוחני הקיים בבנין הסמוך לישיבה"ק, ולהרחיב גבולות הקודש.

במוצאי שב"ק התאספו למעלה ממאה וחמישים רוכשי הבנין לוועידה היוקרתית והמפוארת 'ועידת הכתר' שהתקיימה בהיכל הגדול פעיה"ק, אשר שינה את מראהו בפאר והדר והואר באור יקרות.

בכניסה לאולם הוקם מתחם קבלת פנים, כשבתוככי האולם עוצבו בקפידה שולחנות הישיבה ובמת הכבוד בעצובים מרשימים ומושקעים.

סעודתא דדוד מלכא משיחא הוגשה בהרחבה בתפריט עשיר ומשובח שהוכנה ע"י הר"ר דוב מרדכי שימון מב"ב. הסעודה נתרמה ע"י הרה"ח ר' משה טורנר הי"ו ממאנסי לע"נ הוריו הרה"ח ר' יהודה ב"ר שבתאי ומרת חנה חיה ב"ר ברוך ע"ה.

בברכת ברוכים הבאים קידם את פני הנאספים מנחה הועידה הר"ר יקותיאל יהודה גנזל ראש כולל תורה לשמה בחיפה.

דברים נרגשים מעומק הלב הביעו מנהלי המוסדות הר"ר צבי אלימלך לוינשטיין והר"ר חיים שלמה לוי, בדבריהם המשותפים מסרו את תודתם והערכתם העצומה לתורמים, ושיתפו את הנוכחים בשרשרת התרומות שהתחילה ע"י הנחשון הנגיד הרה"ח ר' מנחם מנדל רייך הי"ו מקרית הבעש"ט לפני ראש השנה, ובהמשך בעיצומו של יום הכיפורים ע"י הנגיד הרה"ח ר' יחיאל מיכל רוזנברג בונה ומקים היכלי תורה תפילה וטהרה בכל מקומות מושבות חסידי צאנז, ומשם המשיכה שרשרת כאשר תורם לתורם מצטרף עד להשלמת היעד של רכישת הבנין. רגעים מרגשים עת קיבלו התורמים, מעטפה מאת בחורי הישיבה המעריכים את הנעשה עבורם, והקדישו את שעות הלימוד שלהם בימי השובבי"ם בתענית דיבור לזכות התורמים, כאשר כל תורם קיבל תעודה ייחודית עם פרטי שעות הלימוד של בחור מתלמידי הישיבה אשר למד והקדיש לזכותו.

כהכנה לקראת סעודת מלוה מלכה עם כ"ק מרן שליט"א ערך המשפיע הרה"צ ר' חיים יצחק קאפ שליט"א נכד צדיקי בית לעלוב, התוועדות בשילוב סיפורי צדיקים וניגוני דביקות, בליווי חבר המשוררים מקהלת מלכות ובעל המנגן הר"ר עקיבא גרומן.

בשירה ובזמרה, קבל הקהל את פני כ"ק מרן שליט"א אשר הופיע כבוד לפאר את המעמד ולהוקיר

את התומכים רוכשי הבית.

מרן שליט"א ערך שולחן לחיים, ונטל ידיו לסעודתא דדוד מלכא משיחא, וזימרו אתקינו סעודתא וכו', והגישו דגים.

כאן כיבד המנחה את נואם הכבוד הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א רב בית מדרשנו היכל צבי בירושלים, כשבדבריו עמד על דברי הגמ' בחולין (פה, א) רבי חייא נפל ליה יאניבא בכיתניה, אתא לקמיה דרבי אמר ליה שקול עופא ושחוט על בוביתא דמיא דמורח דמא ושביק ליה, וברש"י יריח התולעת ויברח ששונא הוא לדם עוף. וביאר הענין, עפ"י הנודע מה שעשה ר' חייא שלא תשתכח תורה מישראל וכו', ובמהרש"א ביאר שם שר' חייא בדייקא היה צריך לעשות הכל לבדו, ולזה בא אל רבינו הקדוש היאך נעשה כן בפשתן זה שנזרע ע"מ שלא תשתכח תורה מישראל שיבואו זדים וליצים ויקלקלו, וע"ז אמר לו רבינו הקדוש דבמקום אשר 'מורח דמי', היינו במקום אשר ישנו ריח של מסירות נפש מבני ישראל אשר הכניסו דם ויזע על מנת לעשות שלא תשתכח תורה מישראל, הרי שבוודאי מיד יברחו כל כוחות הטומאה.

בדבריו הרחיב עוד על מצוה נדירה זו של גאולת בנין זה למען בחורי החמד, ולעמוד לימינו של צדיק כ"ק מרן שליט"א בהעמדת דורות של תלמידים תלמידי חכמים יראים ושלמים.

לאחמ"כ זימרו כל הזמירות למוצאי שב"ק. [למשתתפים חולק זמירות למוצאי שבת בהוצאת מכון 'תפילה ישרה', תשוח"ח להם על אדיבותם הרבה בהדפסת הזמירות לרווחת המשתתפים].

את דבר הישיבה הביא הגה"צ אב"ד קהלתינו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, אשר בדבריו הביא מדברי כ"ק מרן שליט"א, שכל צער ועגמת נפש הבאה על האדם הכל הוא מדוקדק בדין ובחשבון. וכן נמי יש לומר שכשם שכל אחד היה בכלל העינוי והשעבוד, ממילא יש לכל אחד ואחד היכולת והכח ליטול חלק בבנין המשכן לה'.

וכמו כן נמי בענין מה שנתאספו כאן, לפעול למען מקום קדוש אשר יושבים והוגים בו בחורי חמד על התורה ועל העבודה, וקונים לעצמם קניינים בתורה חסידות ויראת שמים, כשעיקר המטרה הוא ליטול ממקום זה את בחי' ה'סור מרע', שלא יכשלו בראיות אסורות ושמועות אשר אינם טובים, ויוכלו להתגדל כראוי וכיאות. ובוודאי צדקה וזהב כדוגמת זה שנתרם על מנת שהמשכן לה' יהיה בקדושה ובטהרה, בוודאי כל אחד ואחד הוא חשוב ומרוצה לפני הקב"ה.

את דבריו סיים בברכה לכל אחד שיש לו הזכיה ליטול חלק בדבר זה, ולסייע למנהלי המוסדות אשר נטלו העול על שכמיהם. ובוודאי שכל התורמים יתברכו בכל ברכות התורה וסייעתא דשמיא וברכות לרוב.

הס הושלך בקהל עת פתח כ"ק מרן שליט"א בדברות קדשו לכבוד המעמד ולכבוד הנאספים, וזהו תוכנם:

נתאחרה השעה ואין ברצוני לעכב הציבור, ומה גם שכבר שמעו כאן דברים נחמדים. אכן בהכנסים הנה הרהרתי לעצמי נקודה חשובה.

הנה פעמים הרבה ישנם כאלו המדמים דמאחר והרגלו לענין מסוים, שוב אין הם יכולים להשתנות ולהפסיק מהרגלם. וכדוגמת מי שהחל להשתמש באותו כלי קטן הריהו מדמה כי באם ילקח אותי הכלי מידו שוב לא יוכל להתקיים, ועלול לבוא לידי שגעון חלילה. ועוד דוגמאות כגון אלו שמדמים שאין בכוחם להשתנות למעליותא.

אכן כשנכנסתי הנה למקום זה, מיד נוכחתי לדעת דבוודאי אין הדבר כן, כי הן היום התפללנו כאן במקום הזה, וכן רגילים אנו להתפלל כאן הרבה, והנה המקום הוא מקום חדש עד שלא הכרתי כלל פני המקום. ומכאן יש אות וסימן ברור שבוודאי יכול כל אחד ואחד להשתנות, אלא שצריך לכך רק רצון אמיתי. ובאם חפץ האדם שיהיה לו נחת מצאצאיו, ויזכה לגדל דורות יראים ושלמים ללא עגמת נפש, הרי שבהכרח עליו להשתנות למעליותא.

ובפרט שבשמים ממעל אין שכחה לפני כסא כבודו, וכל אחד ואחד עתיד ליתן דין וחשבון על כל דבר ודבר, על כל ראייה ועל כל הרהור, וכל שכן על כל מעשה, וזהו אמונה פשוטה שמאמין כל אחד ואחד מבני ישראל, ומעתה בוודאי שהחי יתן אל לבו להיטיב ולשנות מעשיו.

היה פעם מעשה בבחור אצלנו בישיבה ביוניאן סיטי שלא התנהג כראוי על פי תקנות הישיבה, והמשגיח החליט להוציאו מהישיבה, נכנס הבחור אל מרן אאדמו"ר זי"ע בבכיה והבטיח שמהיום והלאה ישנה דרכו וכו', ומרן אאדמו"ר זי"ע - שהיה רך הלבב באופן אשר לא יאומן כי יסופר ולא היה יכול לשמוע כשאדם בוכה - קיבל את דבריו ואמר לו שיכול להיכנס לישיבה. כששמע זאת המשגיח נכנס אל מרן אאדמו"ר זי"ע ואמר שהבחור אינו יכול להיות בישיבה כי התנהגותו אינה הולמת וכו', ומרן אאדמו"ר זי"ע אמר לו שהבחור היה אצלו והוא הבטיח שיתנהג כדת. ואמר המשגיח שהוא מכיר טוב את הבחור הזה, וכבר הבטיח כמה פעמים ולא הועיל כלום ולכן אין לסמוך עוד על הבטחתו.

וכששמע זאת מרן אאדמו"ר, נרעש מאד ודמעות זלגו מעיניו ואמר למשגיח, אם כן הרי אבדה תקוותי, כי הנה אני זקנתי ועדיין לא עשיתי שום דבר טוב, ובכל יום אני מבטיח להקב"ה שהיום אהיה טוב, ואם לשיטתך אי אפשר לסמוך על הבטחה של בחור בן י"ח שנים כיון שכבר הבטיח כמה פעמים, מה אני כבר יכול לומר... וכמוכן שנסתתמו טענותיו של המשגיח... ומרן אאדמו"ר זי"ע לא אמר זאת מן השפה ולחוץ, אלא שבאמת סבר כך. [ואותו בחור נתגדל והקים משפחה לתפארת וזכה לבנים ובנות סביב לשולחנו כשתילי זתים].

וזהו יסוד מוסד ועיקרי בעבודת האיש הישראלי בעולמו, לידע כי אין הדבר תלוי אלא בי (יבמות דף ע"ח ע"ב), ואין שום גבול וקץ עד כמה יכול האדם לעשות שינוי בעצמו, ותמיד בכל עת יכול הוא לשנות עצמו ולהיטיב מעשיו. ועל זה אמרו חז"ל (סנהדרין דף ל"ז ע"א) חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם, ואף אם לפי מצבו השפל שעומד בו כעת הרי שכביכול לא היה כדאית הבריאה כולה, אכן עליו לידע שבוודאי יש בידו לבוא ולהתעלות למדרגה כזו שיגיל וישמח הקב"ה במעשיו, עד שבעבורו בלבד יהיה כדאי לברוא תבל ומלואו.

וביותר עפ"י הנודע מאמר רביה"ק מצאנו זי"ע בשם זקנו הגה"ק בעל חכם צבי זי"ע כמה שאמרו חז"ל (מגילה דף ז' ע"ב) מיחייב איניש לבסומי בפוריא וכו', דבכל מקום שאמרו חז"ל לשון חייב, חיובו במסירות נפש (עי' סידור בית יעקב, דיני פורים, סימן ז, ס"ק ו; ועי' שדי חמד, מערכת ה, כלל צב, ד"ה וכמה שתמהתי), ונמצא שכשאמרו חז"ל 'חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם', הרי שאין לזה גבול, וכל אחד ואחד מישראל באשר הוא יכול לבוא ולהגיע לבחי' זו שכל בריאת העולם, וכל היצורים והנבראים הנמצאים בו כל אלו לא נבראו אלא בשבילו שיבוא הוא להאי עלמא.

ומעתה מה' יצא הדבר, לערוך מסיבה זו וסעודתא דדוד מלכא משיחא במוצאי שבת קודש פר' וארא אחר ב' שבועות מימי השוכבי"ם כאן במקום הזה, וערכו המקום בפאר והדר בשינוי מראה וצורה ביופי וחוץ, שעל ידי כן בא אלינו רוח תקוה

ותקומה שבוודאי יעלה ביד כל אחד ואחד להשתנות למעליותא, ואף מי שכבר זקן ובא בימים והורגל במעשיו, יכול הוא להשתנות מן הקצה אל הקצה ולהיטיב דרכיו ללכת באורחות יושר.

*

הנה אין מן הצורך כלל להאריך בענין מטרת ההתאספות כאן, ובפרט שהכל כבר נתנו והתחייבו על סכומים הגונים.

עלינו לידע כי זהו זכיה גדולה ונשגבה לכל אחד שנתן חלקו בכך. דהנה נודע מש"כ החיד"א (ראש דוד, פר' תשא) לבאר מאמר חז"ל (בבא בתרא דף י' ע"ב) שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כוחה של צדקה, אמר להן צאו וראו מה פירש דוד אבא פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד (תהלים קיט, ב). עפ"י הנודע מש"כ בספרי מוסר (ראה באר היטב אר"ח הל' תענית, סי' תקעא, סעיף א; ראשית חכמה, שער התשובה, פרק ב; שער היחודים ותיקון עונות למהרח"ו, פרק ו, יחוד ה; אור לישרים, דרוש הראשון, ועוד) שכשהאדם חוטא לפני ה' ופוגם בנפשו על ידי ריבוי חטאיו, אזי גם אם הוא מקיים אח"כ איזה מצוה או עוסק בתורה אינו נזקף לזכותו, כי הקליפות ונגעי בני אדם שנבראו מחמת מעשיו, המה יונקים מכח מצוותיו ומוסיפים מזה חיות.

והעצה ותבונה לנגד זה, הוא על ידי שיעסוק במצות צדקה וגמילות חסדים, כי על מה שהאדם נותן משלו לחבירו להיטיב לו, על זה אין הקליפות שולטים לקחתו, ולכן על ידי זה גורם שמירה לכל שאר המצוות שגם כן ישארו אצלו, ויעלו לפני ה' לזכותו, וכמאמר הנביא (ישעיה נד, יד) בצדקה תכונני רחמי מעושק כי לא תיראו, שבזכות הצדקה תכונן המצוות על מכונם ומקומם, ואלו הקליפות העושקים המצוות יתרחקו ממך וממצוותיך ולא יירא שיקחו הימנו המצוות. (וראה כתבי האריז"ל, שער הכוונות, ענין תפילת השחר, סוף עמ' קיד; דבש לפי, מע' וי"ו, אות יד, ומע' קו"ף אות לא).

ובזה יש ליתן טעם להא דקי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דמאחר ועל ידי העוונות מפסיד האדם חלקו, הרי שאם עוונותיו מרובין אינו בדין לקבל עליהם שכרו משלם מיד, ורק אחר מירוק כל

עוונותיו בעונש הגיהנום בעולם הזה ובעולם הבא, או אז יזכה ויחזירו אליו זכות המצוה לקבל על כך שכרו משלם. אכן זכות מצות צדקה ומצות התורה המה זכויות שלעולם אינם נמחקים, ותמיד יקבל על כך שכרו משלם.

וזה ששאלו את שלמה בן דוד עד היכן כוחה של צדקה, רצ"ל האם עניינה כשאר תרי"ג מצות התורה, שבגין העבירות ימחה זכות המצוה, או לאו. ואמר להן שלמה צאו וראו מה פירש אבא פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, שעל ידי שמפזר ונותן לאביונים וגומל חסדים לזולתו, אזי צדקתו עומדת לעד, היינו מצוותיו שעושה עומדים לו לעד, ואינם נאבדים לבין הקליפות, יעו"ש בדבה"ק.

ומעתה במצוה רידן שהוא שילוב של צדקה ותורה יחדיו, כאשר האריכו כאן מקודם, שבצדקה זו מסייעים להרבצת תורה וללימוד התורה במהרה, הרי שבוודאי זכות מצוה זו אינה נמחית כלל.

ובפרט בימי השוכבי"ם אשר מבואר בספה"ק (ראה ראשית חכמה, שער הקדושה, פרק י"ז) דתיקון לפגם הברית הוא על ידי מצות צדקה, יעו"ש, ולהנ"ל יבואר כי זכות מצות צדקה אינה נמחקת לעולם כנ"ל.

ולזה נמי על מצות צדקה שפיר איכא שכר מצוה בהאי עלמא, וכמו שאמר הכתוב (מלאכי ג, י) ובחונני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די, דבהיות וזכות מצות צדקה אינה נמחקת והיא קיימת לעולם, על כן שפיר בדין הוא ליטול שכר על כך גם בהאי עלמא.

ומעתה חשיבות גדולה הוא זכות מצות צדקה זו, ובוודאי נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם שכר פעולתך (אבות יב, יט), והקב"ה לא יוותר חייב וישלם לכל אחד ואחד מאוצרו הטוב, והקב"ה משלם מדה במדה, והצדקה הגדולה ביותר שעושה הקב"ה ומשלם לעושי רצונו בעולם הזה הוא מה שזוכים לראות אידיש נחת דורות ישרים ומבורכים.

ועיקר הברכה היא מה שכל אחד ואחד יוכל הוא בעצמו לעסוק בתורה ולישב על התורה ועל העבודה, ומי שקבע עד עתה עתים לתורה שעה אחת במשך היום, הרי שמיום זה והלאה יוכל ללמוד

מטעם המוסדות הוענק מידי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שי מיוחד לאות יקר והערכה להנגיד הרה"ח ר' מנחם מענדל רייך הי"ו אשר כזכור היה הנחשון לסייע ברכישת הבנין. מנחת הערכה מאת תלמיד י הישיבה חרוט ע"י קסת ודיו ע"ג קלף.

לאחמ"כ ברכו ברכהמ"ז, בברכהמ"ז על הכוס כיבד כ"ק מרן שליט"א את הרה"ח ר' יוסף יהונתן שנק הי"ו מנהל מוסדותינו הק' בחיפה למעלה מיובל שנים במסירות נאמנה.

אחר ברכת המזון נקראו לעלות נדיבי העם לקבל מידי הקודש תשורת הערכה כתר תורה מפואר מכסף. (על הכתר נחרט: כתר תורה לפודה היכל התורה. מידי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א).

הנהלת מוסדותינו הק' שיגרו ברכות תודה לכל העוזרים והמסייעים, ובראשם הר"ר שמחה יונה פולק שעזר במסירות על כל צעד ושעל, הר"ר יקותיאל יהודה גנזל שלוה את כל הפרוייקט בעצה בתבונה ובמעש. להר"ר שמואל שטמר שהפיק את המעמד בטוטו"ד וסייע לאורך כל הדרך. ולאברכי הקהילה בחיפה וברחבי הארץ כל אחד בשמו הטוב יבורך שהיטו שכם בעזרה וסיוע להצלחת המגבית והמעמד.

יום ראשון פר' בא כ"ב טבת

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה ישראל נ"י בן הרה"ח ר' נפתלי יחזקאל בורד מפעיה"ק (ב"ר יוסף מירושלים, וח"ר מאיר דוד שכטר מפעיה"ק).

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יוסף זאב בלומינג מפעיה"ק (ח"ר מרדכי שפירא מפעיה"ק), ולבן הר"ר זאב מאיר שר מפעיה"ק (כה"ר אלטר יעקב שמעון מפעיה"ק, וח"ר ליבוש כץ גבאי בית מדרשנו ע"ש רביה"ק מקאלשיץ ז"ע בב"ב).

לפנה"צ הגיע מרן שליט"א לביקור חולים אצל הגה"צ רבי יעקב יחזקיה סופר שליט"א גאב"ד קה"י טורנטו, השוהה לרפואה כאן במרכז רפואי צאנו, וזהו תוכן השיחה:

מרן שליט"א התעניין בשלומו ובבריאותו וכו' ושאל אם מקפיד לילך וכו'.

יהודי צריך להיות תמיד 'הולך'... כל ענין בגשמיות הוא השתלשלות מרוחניות... הרופאים אומרים תמיד שצריכים לילך...

גאב"ד טורונטו: בפרשת שמות נאמר מה שאמר פרעה הרשע (שמות א, י) ונלחם בנו ועלה מן הארץ, דלכאורה מה הפריע להם שילכו משם. רק שכל כח הקיום של הגויים בא מהניצוצות שיונקים מהיהודים, ואם הם יצאו משם לא יהיה להם קיום, ומזה פחדו.

מרן שליט"א: אכן איתא מהאריז"ל (שער המצוות, פרשת ראה, ד"ה ועתה נבוא לבאר; פרי עץ חיים, שער קריאת שמע, פרק ג) על מה שאמרו חז"ל (ברכות ט, ב) לגבי בני ישראל שיצאו ממצרים 'שעשאוה כמצולה שאין בה

ב' שעות בכל יום, וכן מי שלמד ב' שעות שיוכל ללמוד ד' שעות וכו'. ובעצם לימוד התורה טמונים כל הברכות כולם.

זכותו של מרן אדמו"ר ז"ע אשר הוא בתפילתו ובדמעותיו פעל הכל, כשאני לא עשיתי מאומה ורק נזהרתי לבל אקלקל חלילה, ובעיניו הצופיות כתב במכתב קדשו כבר בעת ייסוד בית מדרשנו בחיפה, שיהיה המקום לבית שמגדלין בו תורה ויראו לקבוע בו ישיבה, וככח דמעותיו ותפילותיו אשר התחנן וביקש שלא ייבוש המעיין ולא יקצץ האילן, זכינו ונתקיים מקום תורה זו.

כאשר הכניסו לי הרשימה של כל הנותנים באתי לידי התפעלות גדולה, כאשר מכיר אני הרבה מן הנותנים אשר התאמצו למעלה מכוחותיהם להפריש מממונם לענין נחוץ זה, לבד משאר הצדקות אשר המה מפרישים ונותנים מכספם, הברכה אחת היא שזכות גדולה זו יעמוד לכל אחד ואחד ליטול עמו לביתו שפע ברכאין טבין, להריק ברכה עליו ועל ביתו עד בלי די בכל העניינים, בבני חיי ומזוני רויחי, רפואות וישועות, ופרנסה בריוח ועשירות גדולה, כי ב"ה הציבור גדול, וישנם עוד הרבה בניינים שצריכים ליישבם ובבחי' מוסיף והולך.

הברכה אחת היא לכם, יעזור השי"ת שנוכל כולנו למלאות השליחות אשר שלוחי דקמאי אנן שלוחיו של כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע, ונזכה לקדש שם שמים בכל מעשינו, ובזכות מצות צדקה נזכה לישועת ה' השלימה, וכנודע מ"ד במדרש (מדרש תהלים, פרק כ; הובא בפרשת דרכים, ריש דרוש יח) בזכות צדקה שעושים אלו עם אלו אני מושיעם, שנאמר (ישעיה סג, א) אני מדבר בצדקה רב להושיע. ובספה"ק (מגלה עמוקות, פר' לך) שבזכות מידת החסד עמודו של אברהם אבינו יבוא משיח צדקנו, וכאשר הבטיחו הקב"ה לאברהם 'בך חותמין'. ובזכות מצות הצדקה נזכה לישועתן של ישראל.

יהי החודש הבא עלינו לטובה סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשנו, ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה, ונוכל לשמוח איש בשמחת רעהו בשמחות תמיד, עדי נזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

בעלזא, שיסע על שבת אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בתל אביב, ושיקשיב לדברי תורה שיאמר בשבת ויחזור בפניו אליהם לאחר השבת. במהלך סעודות השבת אמר הרה"ק מהר"א מבעלזא דברי תורה על מה שאומרים בפיוט ביוצרות של שבת החודש, "הנה זה בא לפרקים", שהגאולה העתידה לא תבא בפעם אחת, אלא לפרקים, כמו גאולת מצרים, שלא היתה בבת אחת. לאחר השבת כשחזר ר' יחזקאל על הדברים, נאנח מרן אאדמו"ר זי"ע על כך שמשיח לא יבוא תיכף ומיד אלא יבוא לפרקים, וכשביקר אחר כך אצל הרה"ק מבעלזא, אמר לו: שמעתי שהרבי אמר שמשיח יבא לפרקים... האמנם לא היה די במה שעברנו עד עתה, כל הצרות והפורענויות וחורבן כלל ישראל?... ענה הרה"ק מבעלזא: ראו נא מה שכתוב בהמשך, זמון לגאול רצוצים מארקים, וכי ראוי להביא את משיח בזמן כזה שבני ישראל שבורים ורצוצים ועדיין לא באו לתקומה אחר החורבן? צריכים קודם כל לקיים את הכתוב שם, 'חשרת מים למלאת ריקים, טעות לרוות וירקים, טלאים בו להקים', ורק כשנקומם את כלל ישראל כמעמד הראשון ונשקם כל החורבות, נפעל להביא את משיח צדקנו...

אחר תפילת מנחה כתב מרן שליט"א אות בספר התורה שנכתב ע"י הר"ר יצחק לרנר מלונדון (ב"ר שלום מלונדון, וח"ר חיים זעליג פלזן מאנטווערפן).

יום שני פר' בא ר"ח שבט

בתפילת שחרית התפלל מרן שליט"א הלל לפני התיבה ועלה רביעי לתורה.

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן החבר מיכאל יהושע פאלק נ"י בן הרה"ח ר' חיים בלומנטל מפעיה"ק (ב"ר יהושע פאלק ז"ל, חתן המשב"ק הרב אברהם דייטש שליט"א), ע"ב הרה"ח ר' יצחק פסח שמרלר מחיפה.

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל. בין הנכנסים היה שלוחא דרבנן הרה"ח ר' משה שמעון ראטה מב"ב, לרגל התמנותו מטעם יהדות התורה אגודת ישראל לעמוד ולשרת ולייצג את בני היהדות הנאמנה תושבי ארץ ישראל מול גורמי השלטון השונים. מרן שליט"א ברכו בברת הצלחה וסייעתא דשמיא וכן הורה לו מרן שליט"א לעלות לציון הק' של כ"ק מרן זי"ע לשאת תפילה להצלחה וסייעתא דשמיא.

אחר קבלת הקהל, הגיע מרן שליט"א לאולמי מרכז החסד פעיה"ק, להשתתף בשמחת השבע ברכות של החתן מורנו שמואל נ"י בן הגאון רבי אברהם שרגא שטיגליץ שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' בשכונת הגפן בביתר עילית, ע"ב הגאון רבי יצחק אהרן ישראלי שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' באשדוד. מרן שליט"א

דגן, היינו שהוציאו משם כל ניצוצי הקדושה ולא נשאר עד אחד.

לכן נצטוו ישראל שלא לשוב מצרימה (דברים יז, טז), וכבר היה מדובר לגבי הרמב"ם שהלך לגור במצרים (ועי' רמב"ם, הלכות מלכים ה, ח).

גאב"ד טורונטו: הגה"צ הרב מקטמון זצ"ל מביא מהגה"צ הרב מצעהלים זצ"ל שהבא לבקר חולה נעשה כחפץ של מצוה.

ומביא עובדא שפעם היה בביה"ח שערי צדק, ולפתע הגיע אליו לבקר כ"ק האדמו"ר הבית ישראל מגור זצ"ל, ועלה ברעיונו על הפסוק (בראשית יח, א) וירא אליו ה' באלוני ממרא, וברש"י לבקר את החולה, ולכאורה מהיכן ידע רש"י זאת. אלא שמקשים העולם למה לא נאמר "וירא ה' אל אברהם", ומתרצים שאז היו חושבים שצריכים לבקר רק חולה צדיק כאברהם ולא כל אדם. וזהו שנתכוון רש"י, דכיון שכתוב וירא אליו, ולא אל אברהם, בא לגלות שצריכים 'לבקר את החולה' סתם, היינו כל חולה שהוא ולא דווקא צדיק כאברהם... היו לו שיינע רעיונות'...

מרן שליט"א: שמעתיו הרבה, הוא היה מגיע כאן כל שבת מברכים.

גאב"ד טורונטו: אני גם הייתי כאן פעם בשבת מברכים, כשעוד היה הבית מדרש שבנה ר' נחמיה קורן... והסדר היה שמרן זי"ע היה מגיע בכל שבת מברכים ואמר שם דרשה.

פעם הייתי בשבת בראשית, וזה היה הזמנים שיכולתי ליסוע מהישיבה כי היה בין הזמנים, והיה אז שבת מברכים חודש חשון, ואמר דרשה שלימה בפלפול על כל הוויכוח של קין והבל. איני זוכר כל הפרטים, אלא רק זאת שרמז במה שאמר קין "השומר אחי אנכי" (בראשית ד, ט), שזה שייך לאנכי ה' אלקיך של מתן תורה... היה שם כמה עלטערע אידן, הרה"ח ר' ישראל ערליך ז"ל ועוד...

מרן שליט"א: הוא היה מקטמון...

גאב"ד טורונטו: ר' נחמיה קורן... גם היה שם הגה"ח ר' משה מענדל ווינקלר ז"ל, שהיה ת"ח גדול... ועוד הרבה מהזקנים שהם היו מדור המייסדים של קרית צאנז. והודה למרן שליט"א על השירות הנפלא שמקבל ששם בבית החולים בכל התחומים וכו'.

ושוחחו על המצב בארץ ישראל וכו'.

גאב"ד טורונטו: עדיין צריכים עוד את הישועה...

מרן שליט"א: זהו 'ביטערע גלות', ואין כח להמתין עד הגאולה...

כבר נודע מאמר הצדיקים 'ביז צום קרעטשמע דארף מען אויך א גלעזל ברוינפן'. ופירשו בזה דבר אמרינו (זמירות ליל שב"ק) 'עוד בגלותי לגאלני', שעוד בזמן הגלות נזכה לבחי' גאולה. כי בא מועד...

בשנת תשט"ז כשהיה מרן אאדמו"ר זי"ע בארה"ק, ובשבת החודש היה בצפת, ובערב שבת אמר למקורבו הרה"ח ר' יחזקאל רייך זצ"ל, שבמקורו היה חסיד

ערך שולחן לחיים, ואיחל לחתן ולמחותנים, אח"כ קם לריקוד של שמחה, ובסיום חזר לביתו.

יום שלישי פר' בא ב' שבט

בערב קיבל מרן שליט"א קהל.

יום רביעי פר' בא ג' שבט

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה אברהם יהושע נ"י בן הרב יוסף שלמה קלוגר משגיח בישיבה"ק בב"ב (ב"ר יצחק צבי מב"ב, וח"ר שלום רינגל מב"ב).

בחצרות קדשינו

לקראת ועידת ההוקרה ושבת קודש בני היכלא

מנהלי היכלי התורה והחסד שבו בביקור ממושך בארה"ב
לקראת שבת שבו לארה"ק מנהלי היכלי התורה והחסד דחסידי צאנז, לאחר ביקור ממושך בקרב בני קהילותינו הקדושות ברחבי ארה"ב, בפניהם הביאו את דבר המוסדות הק', לקראת ועידת ההוקרה ושבת קודש 'בני היכלא' שתתקיים אי"ה לראשונה עבור תומכי ומחזיקי התורה והחסידות בחצר קדשינו – ידידנו הנכבדים טובי העין והלב בארה"ב המוזילים זהב מהונם למען היכלי התורה והחסד דחסידי צאנז.

את השבועות האחרונים עושים כאמור מנהלי המוסדות"ק מוה"ר בר יוחאי שמעון הי"ו ומוה"ר זאב קליין הי"ו בארה"ב, שם הם מצרפים עוד ועוד נדבכים ועמודי תווך להחזקת ממלכת הפאר לתורה, לחינוך ולחסידות בחצר קדשינו, כאשר הם זוכים לתמיכה מרשימה ואיתנה בקרב מאות מאנשי שלומנו וידידינו בארה"ב אשר הבטיחו זה מכבר את מקומם בוועידת ההוקרה ושבת קודש בני היכלא.

עם שובם מהביקור המוצלח, מוסרים המנהלים היו כ"י: "בכל עת שאנו שבים מביקור בקרב קהילות הקודש דחסידי צאנז בארה"ב, אנו שבים נפעמים ונרגשים למראה אנשי שלומנו המקבלים אותנו בסבר פנים יפות ברוח נדיבה ויד תומכת, אולם הפעם מדובר בחוויה עוצמתית ומרגשת במיוחד, לשוב משבועות ארוכים בקרב אנשי שלומנו, בהם נחשפים אנו למראות ועוצמות של מסירות נפש למען החזקת התורה ולומדיה, של נתינה מכל הלב למען מפעלות חצר הקודש, מקרב כל הגילאים והמעמדים, כולם כאחד ממוקדים במטרה לסייע בהחזקת ממלכת הפאר לתורה לחינוך ולחסידות בצר קדשינו!"

כאמור, ימי הועידה ושבת קודש ייערכו אי"ה בראשותו של הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, בימים חמישי עד מוצאי שבת קודש תצוה זכור, ט-י"א אדר הבעל"ט, במלון מפואר ויוקרתי בהשתתפות מאות מאנשי שלומנו המרימים תרומתם ההגונה קודש למען החזקת מפעלות הפאר של ממלכת היכלי התורה והחסד דחסידי צאנז, אשר ייהנו מאירוח מלכותי ומלא תוכן, במשך 3 ימים של עונג וגם שמחה, רגש והתעלות, אחדות והתרוממות, בהרחבת הדעת, הגוף והנפש.

תכונה וציפיה נרשמה בקרב אנשי שלומנו המשתתפים הרבים שכבר הבטיחו את מקומם, עם פירסומי הועדה המכינה על הפרטים הראשוניים לקראת הועידה המיוחדת ושבת קודש, כאשר המתענגים בה יזכו

לשמוע פרפראות ודברי הגיגים מאת אורח הכבוד הרה"צ רבי יעקב שלמה מייזליש שליט"א מלימינוב, נואם הכבוד מגיד מישרים הנודע הגה"ח רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א, כשאת שרביט ההנחיה יטול פה מפיך מרגליות הרה"ח ר' ישראל שטערן שליט"א. בשיר וזמרה ובהתרוממות טפחיים מעל הקרקע, יעברו הימים הנעלים בנעימים, יחד עם מיטב אמני הנשמה אשר יטיבו נגן בתרועת לב, בשבת זיץ – ליל שישי עם הבעל מנגן הנודע ר' אברהם מרדכי שווארץ, תפילות שבת מרוממות עם החזן ר' יואל אויש, ומסיבת מלוה מלכה מפוארת עם ר' שלמה זלמן האראוויץ ומקהלת שירה.

לסיכום ביקורם המוצלח בס"ד, מבקשים מנהלי היכלי התורה והחסד מוה"ר בר יוחאי שמעון ומוה"ר זאב קליין, יחד עם מוה"ר יצחק מאיר וינקלער - מנהל משרדי מוסדות"ק בארה"ב המסור בלב ונפש להצלחת המסע, להביע הערכתם והוקרתם לכלל אנשי שלומנו ברחבי ארה"ב בפרט, ולמאות התומכים המסורים ונדיבי הלב אשר כבר הצטרפו לחברי בני היכלא והביעו נכונותם להצטרף ללגיונו של מלך בתמיכה הגונה למען החזקת התורה ולומדיה וכל מפעלות חצר הקודש.

בדברי תודה והערכה מוסרים הם כי "בסייעתא דשמיא מופלאה ראינו הצלחה וברכה במעשי ידינו ובשליחות הקודש שלנו, כאשר מאות מאנשי שלומנו נענו לקריאת הקודש והצטרפו לחברי בני היכלא, ובימים הקרובים נמשיך לעשות ולפעול כדי לצרף עוד ועוד מקרב אנ"ש תושבי ארה"ב, כדי שבזכות התומכים הנכבדים, להמשיך ולהרחיב גבולות התורה והחסידות, להרבות כבוד התורה ולומדיה וכבוד בית צאנז לתפארת ולשם. יחד נרחיב ונבסס את גבולות התורה והחסידות בחצר קדשינו, בזכותכם!"

"שפע" - הגיליון הי"א והעשיר בתוכן ערכי מבית שפע חיים ורחמים, מחולק בימים אלו לצד ה'שפע שמחות

בשבוע שעבר חולק בבתי אנ"ש ה'שפע שמחות' של חודש שבט היו"ל ע"י מפעל החסד 'שפע חיים ורחמים', ולצדו יוצא לאור הגיליון הפופולארי 'שפע' בגיליונו האחד-עשר, מתוך מטרה של קודש, להחדיר ערכי הצדקה והחסד של 'שפע חיים ורחמים'

כמו קודמיו, כל-כולו עשיר בתוכן יקר ערך ומקורי, מוקדש באופן בלעדי לערכי הצדקה והחסד שעליהם מושתת מפעל החסד "שפע חיים ורחמים", ואחד העיקרים שבהם: השגת דירות לאברכי אנ"ש.

בגיליון שורה של מאמרים וסיפורים מרתקים על ערכי הצדקה והחסד במשנת רבוה"ק עובדות, שיחות

למען התורה הקדושה ולומדיה בטהרה אמן ואמן.

מהנעשה ונשמע בשיבת 'היכל התורה'

ביום א' ער"ח הגיעו התלמידים לעיר חיפה שם הגיעו להתפלל בציון התנא רב אבדימי דמן חיפה כידוע הסגולה להתפלל אצלו בער"ח, כשהגיעו התלמידים נאספו לתפילת רבים בתוך הציון להעתיק על הכלל והפרט.

סיום הלכות כשרות המאכלים בהיכל התורה

ביום ד' פר' בא ג' שבט התאספו ובאו כלל תמיד היכל התורה למעמד הוקרה וחלוקת תעודות הצטיינות לקבוצה נבחרת מתלמידי ההיכל אשר לאחר עמל ויגיעה רבה שלמדו ועסקו בענייני כשרות המאכלים והמסתעף נבחנו על כל החומר הנלמד ועתה זוכים הם לקצור פירות ולקבל תעודת הצטיינות שבה מקבלים את ההסמכה שראויים הם להשגחה ויודעים את הבעיות הנוגעים במטבח היהודי, בתי מלון ומטבחים ציבוריים.

המעמד נערך בהיכל הישיבה בראשות הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהילותינו הק' בארה"ב שליט"א, כן הגיע להשתתף ולקחת חלק במעמד רב העיר הרה"ג רבי קלמן בר שליט"א אשר עומד לימין צרכי 'היכל התורה' כל השנה ללא לאות. כן הגיע להשתתף נזר העסקנים לבית צאנז הרה"ח ר' יעקב שמעון שר שליט"א אשר עינו וליבו נתונים לכל צרכי 'היכל התורה' בכל ימות השנה בכלל ובפרט כעת במסגרת הלימוד המיוחדת של לימוד הכשרות. במעמד אף נוכחו כמה מצוות עיריית נתניה אשר פועלים רבות לתלמידי 'היכל התורה' בכל עת. בתחילת המעמד נשא דברים המנה"ר הרה"ג ר' אפרים פישל גרין שליט"א, והרחיב בשבח הבחורים אשר מדי שבוע בשבוע יגעו ועמלו בחומר הנלמד במסגרת המיוחדת, כן הודה לנזר העסקנים הרב יעקב שמעון שר שליט"א על פעולותיו הכבירים למען ההיכל ואף הודה להנהלת היכלי התורה והחסד אשר עומדים לימין ההיכל בכל עת.

אח"כ דיבר המג"ש שמסר השיעורים הרה"ג ר' שלום דוב שפיצר שליט"א. כאן נשא דברים הגה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהילותינו הק' בארה"ב שליט"א והרחיב בענייני הכשרות כמה זה נחוץ וחשוב לדעת בכל

וידיעות מכלי ראשון, ובהם בין השאר:

א. איזה היתר מצאה עקרת-בית חכמה לפזר הון רב לצדקה למרות שיש כאן חשש גזל? ב. איך מעולם לא נהיים עניים מלאת צדקה, ובמה זה מתקשר לפירות שבהם מרבים בט"ו בשבט? ג. היכן נעלמו הכרים והכסתות של בית מרן זי"ע בעיר קלויזנבורג? ד. מה נעשה בחודש האחרון כדי שעוד ארבעים אברכים יזכו לקורת גג משלהם? ה. מי שמע את האסיפה הסודית בבית הרב? ובמה הוא איים למחרת היום? ו. כיצד ייתן שמחיר של דירה עולה, והמחותנים משלמים פחות? ובמדור החדש "שפע שמחה": היכן התקיימו החתונות בקרית צאנז נתניה, לפני המלון והגרויסע זאל? גם מדור הילדים "שפע פאר קינדער" לא נזנח כמובן, וכעת בפרקו השלישי: מה הזעיק את האימהות אל התלמוד תורה בה למד מרן זי"ע כילד בן שלוש? מדור זה מעוטר בציור חינוכי של ילד בשם 'זלמן לייב' המלווה את המדור.

על כל אלו ועוד תוכלו להתענג בתענוגים בגיליון י"א של 'שפע' שיצא לאור וחולק לפני כשבוע לקראת חודש שבט תשפ"ג, מבית שפע חיים ורחמים.

משלחת של הנהלת רשת הכוללים 'מרכז התורה' יצאה ללונדון לגייס נדיבי עם למען ממלכת הפאר של 14 הכוללים

השבוע, ביום שלישי שנכפל בו כי טוב, יצאה משלחת של הנהלת רשת כוללי האברכים "מרכז התורה" קרית צאנז נתניה, מתוך מטרה לפקוד בתים של נדיבי העם, מוקירי רבנו ותלמידיהו, ולגייס סכומים נכבדים למענם של למעלה מארבע מאות האברכים הלומדים בארבעה-עשר הכוללים המפוארים של "מרכז התורה".

במשלחת נמנים מוה"ר יודל שפירא הי"ו, מנהל "מרכז התורה", ואתו-עמו הרה"ג רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א ראש הכולל בבית שמש ובעל 'מעדני אשר', הנודע במתק שפתותיו ובהרבת התורה שלו בנועם ובחן בקרב אלפים מישראל.

השניים ישהו בלונדון במשך שבועיים ימים. ברכותינו צרופות בזאת שיוכו לסיעתא דשמיא בכל אשר יפנו ולנשיאת חן בעיני אלקים ואדם, יראו ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם ויזכו להגביר חיילים לתורה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

העומד לימינו בהפצת דברות הקודש

בבית פזרשני 'היכל צבי' בירושלים עיה"ק

הר"ר שמואל שטיגליץ הי"ו

לרגל השפחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שפחת הולדת הבת תחי

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' יוסף הי"ו - פעיה"ק

לחותנו הרה"ח ר' דוד דייטש הי"ו - ירושלים

ולזקנו הרה"ח ר' מנחם שטיגליץ הי"ו - פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

701

הודעה חשובה

לאנשי שלומנו:

חשוב מאד לדעת
שבעוד ימים ספורים,
תסתיים האפשרות
להצטרף ל'ביטוח
הבריאות המקיף'
עם סל ההטבות
המפליגות לחסידי
צאנז. לכן, החכם
עיניו בראשו, ומי
שעדיין לא הצטרף,
ימהר לעשות זאת.
יהי רצון שאך ששון
ובריאות ישכנו
בקרבתנו תמיד!

בית יהודי על כל פרטיה ודקדוקיה.
רב העיר הרה"ג רבי קלמן בר שליט"א הרחיב אודות
הענין שכמה נחוץ היום משגיחי כשרות אך הנה
התלמידים למדו את הנושא הזה בהחרבה גדולה ובעיון
עמוק, אך בכל זאת אף שזה ישמש להם הרבה בחיים הרי
הם צריכים כעת להישאר בישיבה ולהגות עוד בתורה
כשאיפת כ"ק מרן זי"ע ויבדלחט"א כ"ק מרן שליט"א.
בסיום המעמד עברו כל במצטיינים לקבל את
התעודות מידי רב העיר שליט"א כשהוא מברך כ"א
במאור פנים.

פיות הבחורים מלאים שיר ושבח קדם נזר העסקנים
לבית צאנז הרה"ח ר' יעקב שמעון שר שליט"א. כן
משגרים תלמידי ההיכל ברכת יישר כוח מעומקא דליבא
למשגיח המסור בלו"נ להצלחת התלמידים בכל עת
ועונה הרב משה דוד שר שליט"א אשר עינו וליבו תמיד
נתונים למען התלמידים. תשוח"ח.

רצוף אהבה: אש התורה בוערת בימי השובבי"ם בבתי מדרשנו, בהיכלי הכוללים והישיבות

שלושה שבועות של ימי השובבי"ם עומדים מאחורנו
ושלושה שבועות עדיין לפנינו, אך ב"ה לא השבית גואל
מבית יהודה, וימי השובבי"ם ממשיכים להאיר בעוז
ובתעצומות בתוככי חצר קדשנו כאשר אלפים מאנ"ש,
אברכים, בעלי בתים ותלמידי הישיבות, פקודת הקודש
שמרה רוחם, להעביר ימים אלו בקדושה ובטהרה ואש
התורה בוערת בבתי מדרשנו בלימוד רצוף עם תענית
דיבור.

"ימי השובבי"ם המה ימי תשובה כפי שגילה לנו
האריז"ל, אבל החכם עיניו בראשו לעשות תשובה מתוך
שמחה על שהקב"ה נתן לנו הזדמנות יקרה זו בפרשיות
שעוסקות בגלות ובגאולה" - דיבר בקדשו כ"ק מרן
אדמו"ר הגה"ק שליט"א, והדברים ניכרים בהחלט על
המוני האברכים והבחורים הניגשים אל שובבי"ם
ותיקונינו בנועם, במתיקות ובשמחה של מצוה.

"צאנזע חסידים, אשרינו!" - זוהי הקריאה הנרגשת
שנשמעה השבוע שוב ושוב במשרדי "בחצרות החיים",
לאחר שבשבועות האחרונים, השבועות הראשונים של
שובבי"ם, התקבלו במשרדי "בחצרות החיים", עשרות
אלפי שעות לימוד בתענית דיבור שנלמדו מתוך אהבת
ה' ויראת ה' בתוככי בתי מדרשנו, בהיכלי הכוללים
והישיבות, על המוני אנ"ש העושים רצון צדיק בחרדת
קודש. הייתה זו התרגשות מיוחדת לראות כמויות כה
גדולות של פתקאות המעידים על כותביהם כי בני עליה
הם וכל מגמתם לעלות ולהתעלות. כל הפתקים הועברו
אל הקודש פנימה ע"י הגה"צ אב"ד קהילתנו הק'
בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, והמה נמצאים על
שולחן המלך בכל התקופה הזו, ובוודאי יפקדו כולם
בפקודת ישועה ורחמים.

כפי שפורסם, מתקיימים מבצעים מיוחדים, לעידוד
מבצע זה של ימי השובבי"ם המכונה 'רצוף אהבה'. כלל
הלומדים בכל יום לכל-הפחות שש שעות ולמעלה
בקודש, נכנסים להגרות הקודש על 'דעם רעבנ'ס
תהלים', והוא ספרי התהלים שבהם שופך שיחו כ"ק מרן

כאשר כל הסכומים נכנסים מיהודים טובים ומאנ"ש שרוצים לזכות במצות הכנסת כלה, ובלי שום תקציבים מעבר.

אולם כאמור בתקופה האחרונה הצטברו מקרים קשים שזועקים בעד עצמם: הגיעו מים עד נפש! ואשר לכן בברכתו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, יוצא השבוע מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו, מנהל מפעל "אחים לשמחה", אל אחינו מעבר לים לזכותם במצוה נשגבה זו של הכנסת כלה תחת החופה, ממשפחות במצב כלכלי איום, ובהם יתומים ויתומות ועד שאין כאן המקום להאריך.

אנ"ש בארה"ב שרוצים לסייע בכל מה שצרים בעניין נשגב זה שצדיקים בכל הדורות מסרו את נפשם עליה, יוכלו לפנות כבר עכשיו אל ר' ישראל גולדשטיין במס' הטלפון: 972-52-7129114.

עם התחדשות מרכז 'שמחם'; השבוע התקיימה אסיפה ראשונה במסגרת המיזם 'איגוד חברים'

מזל טוב, צאנזע חסידים. הנה ימים באים, בחסדי ה' הולכים לקראת מהפך, לקרוע את ים סוף ולגמור כמה שיותר שידוכים בחסדי ה' המזווג זיווגים. בשבועות האחרונים התחדש מרכז 'שמחם' בכוחות צעירים ורעננים, וכבר החל בגיוס של פעילים שונים כדי להביא בסיעתא דשמיא את אור השמחה לכמה שיותר בתים בישראל.

מנהלי מרכז 'שמחם' מוה"ר ישראל חיים בלומנטל הי"ו ומוה"ר מרדכי שבתי גולדשטיין הי"ו, מוסרים כי כבר בימים אלה התקיימה האסיפה הראשונה במסגרת המיזם 'איגוד חברים', מיזם שמפעיל 'מצ'ינג שידוכים', כאשר כל החברים בכיתה בו נשארו כמה שעדיין מצפים לישועה, מתגייסים לקרוע את הים בסיעתא דשמיא, ולגייס כל אחד הצעות מתאימות והעברתם לשדכנים של 'שמחם'.

בפני האברכים נשאו דברים מנהלי מרכז שמחם וכן העסקן הרב מרדכי אריה ברגר. באסיפה הותוו דרכי פעולה, חולקו דפים למילוי, מונו נציגים שיעמדו בקשר רציף עם מרכז 'שמחם' והוקם קו טלפון ייעודי. בשבועות הקרובים יתקיימו בעז"ה אסיפות נוספות

אדמו"ר שליט"א בכל יום ו' מימי השובבי"ם – אשר נרכשים ע"י בחצרות החיים בכל שבוע בנפרד, וכן על י"ב חלות מהשולחן הדומה למזבח של מרן שליט"א. בנוסף לזה, כדי לחזק ולעודד את החצי השני של ימי השובבי"ם ייערכו הגרלות מיוחדות לכל אחד משבועות הנ"ל, שייערכו בין כלל הלומדים שש שעות ולמעלה בתענית הדיבור, ההגרלות ייערכו לאחר ימי השובבי"ם על בעקיטשעס וספרי חסידות, כאשר על כל שבוע נערך הגרלה מיוחדת.

בנוסף לכל הנ"ל מתקיים השנה המבצע הגדול של נועם קדושת השבת, לעידוד הלימוד במיוחד בימי שישי ושבת קודש באופן של שמירת הרציפות בשעות קדושות אלו. במסגרת זו מופצות בימים אלה בהיכלי הישיבות ובחבורות חוברות לעדכון הלימוד של עש"ק וש"ק בפרשיות בשלח, יתרו, משפטים. החוברות של השבועות הקודמים, שמות, וארא ושל השבת הקרובה פרשת בא, יימסרו ע"י הבחורים בשבוע הקרוב אל הגה"צ אב"ד ארה"ב וראש הישיבה שליט"א. בחורי החבורות יוכלו למסור לראשי החבורות או בטלפקס של בחצרות החיים 1539-8848013, והכל יימסר אל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. כמו כן יתקיימו בעז"ה הגרלות יקרי ערך בין כלל משתתפי מבצע זה.

מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו, מנהל מפעל החסד 'אחים לשמחה', יוצא בקרוב לארה"ב למגבית השנתית הגדולה

בשבועות הקרובים יוצאת משלחת מיוחדת של "אחים לשמחה" אל ארה"ב, בראשות מנהל הארגון, העסקן הנמרץ מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו, זאת לנוכח כמה מקרי מצוקה מטלטלים שהגיעו אל "אחים לשמחה", בהם משפחות של יתומים ושל משפחות שנקלעו למצב כלכלי קשה שעלול ח"ו למוטט אותם, ואין להם פרוטה לפרוטה עבור הבן או הבת המתעתדים להקים בתים נאמנים בישראל.

בימים כתיקונם, מסייע "אחים לשמחה" לקהילות מאנ"ש בתמיכה מכובדת בעת שמחת נישואין הצאצאים. רק בשבועות האחרונים חולק למעלה מחצי מיליון \$ לעשרות חתנים וכלות מאנ"ש! גם גיוס הכספים הזה נעשה בעמל מרובה, בעבודה זיספית,

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הר"ר יחזקאל לאווי הי"ו

אב"י בבארא פארק

לרגל השמחה השרויה בפעונו

שפחת הולדת הבת תחי'

בפזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת פזל טוב

לאביו הרה"ח ר' שלום פרדכי הי"ו - וויליאמסבורג

ולחותנו הרה"ח ר' שמעיה לעפלער הי"ו - בו"פ

**אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיא**

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הר"ר משה יחזקאל בלומענברג הי"ו

אב"י בבארא פארק

לרגל השמחה השרויה בפעונו

שפחת הולדת הבת חנה תחי'

בפזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת פזל טוב

לאביו הרה"ג ר' פאיר הערש שליט"א

אב"י בבארא פארק

**אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיא**

כבר מעכשיו את סכום השעות רצופות אשר ילמדו בימי השבועיים. מה שיחזק ויתן את הכוח להוציא לפועל את השאיפות והרצונות וכמחווה של שותפות פרטית בין כל בחור ובחור עם הנדיבים בעם רוכשי הבנין הסמוך לשיבתינו לרווחת הבחורים ברוחניות וגשמיות.

ברגעים אלו נעשה ההיכל כמקרה והחלו הבחורים זה אחר זה למסור פתקי התחייבותם וההר בוער באש עד לב השמים, השמות והשעות הוכרזו בהנחיית הרב יעקב יהודה מילר שליט"א כשמרגע לרגע גובר סכום השעות הכללי וקנאת סופרים תרבה חכמה, עדי הכריזו בקול אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו הסכום האגדי של 27,474 שעות רצופות לימי השבועיים הבעל"ט.

ימי השבועיים החלו בהתמדה נפלאה, וביום ב' לסדר שמות זכו לשמעו'ס פתיחת ימי השבועיים מפי הגה"צ ראש הישיבה שליט"א, מדי מספר ימים מתפרסמים עושי מצוה סכום השעות שנלמדו כבר להמרצת הלומדים.

ביום חמישי לסדר שמות התעלו לסדר מיוחד 'חמש שעות רצופות' בו למדו כולם ממש בהתלהבות נפלאה ללא הפסק, כותלי ביהמ"ד להטו וקול התורה נשמע ברמה אשרי עין ראתה זאת. בסיומם פצחו בריקוד הודאה לנותן התורה טפחיים מעל הקרקע.

לאחר מעריב נערך חבורה מרוממת וסעודת מצוה בו עברו בסך זה אחר זה הרבה מסיימים מבין התלמידים וערכו יומא מסכתא, והמנהל הרוחני הגרצ"א לייפער שליט"א נשא דברים נרגשים במעלת עמלי התורה בהודאה על העבר ובקשה על העתיד.

דומות, בנוסף לאסיפה מרכזית עם שדכנים ופעילים, שתעודד כספית ומורלית את העסק בענייני השידוכים. "כולם כאחד חדורי שליחות וחדורי מטרה לנענע את עולם השידוכים בצאנז, ולהביא לידי גמר טוב עוד ועוד שידוכים, ומה' יצא הדבר בעז"ה" אומרים ב'שמחם'.

מרכז 'שמחם' מפעיל את משרדיו ברח' החוזה מלובלין 26 בקרית צאנז נתניה. ליצירת קשר, להצעות, ולהעברת תרומות להגברת הפעילות: 09-8851588.

ימי השבועיים ב'שיבה"ק דברי יציב בחיפה

עם פתיחת ימי השבועיים התקיים ערב הכנה מיוחד ב'שיבתנו הק' מתירתא דברי יציב' בחיפה בליל שישי פרשת ויחי בהיכל הכינוסים הסמוך ל'שיבתנו'. במהלכו נשא שמוע'ס הכנה מרגש המשפיע הרה"ג ר' אלימלך משה שטמר שליט"א מב"ב, שהכריז וקרא ברוך שהחיינו וקיימנו וסחף את הבחורים למחוזות התרגשות ושמחה בבוא הימים הנעלים לקראתנו.

המנהל רוחני הרה"ג ר' צבי אלימלך לייפער שליט"א החרה החזיק אחריו בדברים נרגשים בו סיפר על מכתבים שקיבל מבוגרי הישיבה בשנים החולפות בו תיארו איך ימי השבועיים עשו מהפיכה לטובה בליבם וביכולתם להתחבר ללימוד התורה להבנה וליגיעה.

כן פרס את סדרי ומבצעי השבועיים למהלך השבועות הקרובים בו מלבד השעות רצופות' וסדרי ה'חמש שעות' ישקיעו בדגש על ובשכבו ידע לפני מי הוא שוכב... סדרי השכיבה והקימה לפני"ב ב'שיבה'.

כאן יצא במיזם מיוחד בו יקבלו על עצמם הבחורים

נסא דברכתא

ברכות נאמנות למזל טוב שגורות בזה קדם ידידינו היקר מזהב ומפז, האבר"ך המוכשר, מופלא בתורה ובחסידות ומצויין ביראה טהורה, לשונו עט סופר מהיר, מחשובי סופרי המלך, אשר פריז יתן בעט"ו בכתבת דברי תורה של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, בעריכת הפלפולים בלילות חנוכה מידי שנה בשנה

הרה"ג ר' שמעון פלדמן שליט"א

אב"י בביתר עילית

לדגל השמחה השרויה במעונו שמחת הולדת הבן נ"י

יה"ד שאך טוב וחסד ישורור תמיד באהלו כל הימים, ויזכה לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי הלציו,

מתוך רוב שפע, לעלמי עלמייא

המאילים מקרב הלב

חברי מכון 'עץ החיים'

חברי מערכת 'בצילא דמהימנותא'

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודב

ע"י הרה"ח מוה"ר משה טורנר הי"ו - אב"י במאנסי

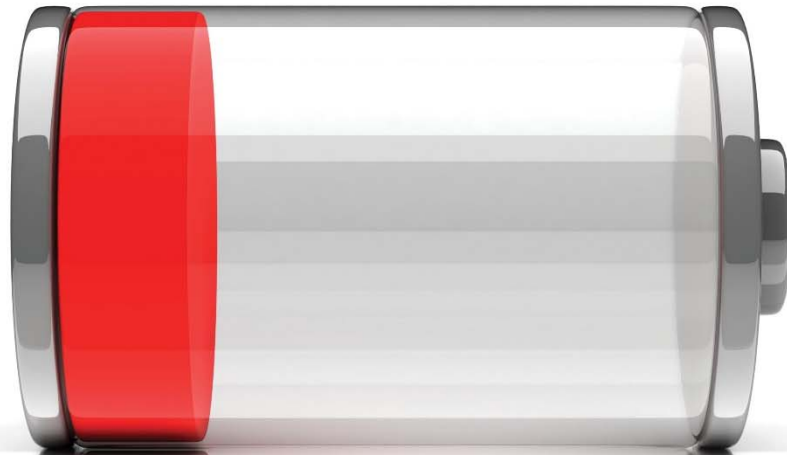
לע"נ אביו היקר ירא שמים מרבים, יקר הערכין, מפארי עדתנו הקדוש, איש חמודות

הולך תמים ופועל צדק, קירב רחוקים לדרך התורה, הרבה פעלים לתורה וחסד

הרבני החסיד מוה"ר יהודה ב"ר שבתאי טורנר ז"ל

נלב"ע בשם טוב ביום ז' שבט תש"מ

בעזרת השם יתברך

”נקבל בברכה את הרגע האחרון!”

**הרגע האחרון כבר כאן!
פחות משבוע נותר!**

בעוד יומיים זה קורה: היום האחרון להסדר עם חברת הביטוח.
היום האחרון בו יהיה אפשר להצטרף לביטוח הבריאות המקיף
עם כל ההטבות המיוחדות לחסידי צאנז

תצטרף. כבר מאוחר: 03-9092002

מיזם ההצלה
הגדול של
עזר לקהל

והצלת!

מבטחים את כל אנשי ביטוח בריאות מקיף

בטחון
מטריח בטוח | פנסייה | פיננסיים

עזר לקהל
בארה"ק
מטריח בטוח | פיננסיים | פיננסיים

בעזרת השם יתברך

שַׁעֲרֵי הַזְדַּמְנוֹת נִנְעָלִים

ביום שני הקרוב, השערים ננעלים!

היום האחרון בו תוכלו להצטרף לביטוח הבריאות
המקיף עם ההטבות הייחודיות לחסידי צאנז

תצטרף. כבר מאוחר: **03-9092002**

מיזם ההצלה
הגדול של
עזר לקהל

והצלת

מבטחים את כל אנשי בביטוח בריאות מקיף

בטחון

עזר לקהל
בארה"ק

ישותקים | YES!

3:15 PM

קוצים לעזוד בהשבת האבודה? בבקשה!

כעת,
נשאר רק
לצלצל!

האברהם

להצטרפות: טל" 09.88.515.88 שמחם - הבית להקמת בתים

טהרינו - פר' יתרו תשפ"ג

מיזם טהרינו להתעורר מול פגעי הטכנולוגיה, מיועד לכל אחד ואחד!

707

אתכוונתם אפיק? כן! כן!

באה זה אתבטא דאשה? אה זה אואר בשטח?

כינוסי חיזוק:

היות והסכנה מפגעי הטכנולוגיה אורבת לכל אחד ואחד, בכל גיל ובכל מצב, והחשיפה לסכנה מגיעה בהפתעה, על כן חובה להתעורר לכה"פ אחת בשנה לעמוד על המשמר, ולהשתתף בכינוסי ההתעוררות שיתקיימו בעז"ה בכל אתר ואתר, כדי לצבור כוחות ולדעת את הזכות לעמוד בנסיגן גדול זה. בהוראת כ"ק אדמו"ר הגה"ק שליט"א שהתפרסמה אשתקד, חובה גמורה על כל אחד ואחד להשתתף בכינוסים.

פלאפון:

פלאפון שאינו מאושר ע"י ועדת הרבנים לענייני תקשורת אסור בשימוש. בשנים האחרונות הוצף השוק במכשירים פרוצים ופסולים הנושאים עליהם חותמת כשרות מזוייפת, מכשיר כמו שיואמי ועוד רבים. בעז"ה יפורסמו רשימת המכשירים שיש בהם חששות זיופים, על הציבור לבדוק את כשרות המכשירים שכרשומם.

מחשב:

במידה ויש מחשב עם חיבור לאינטרנט, אימייל או כל סוג חיבור מכל אפשרות שהיא, חובה גמורה לחוסמו ע"י חסימת נטפרי במסלול צאנו (בקבלת הילדים למוסדות החינוך תשמש החסימה האמורה כתנאי מהותי). בהוראת רבני הוועדה שליט"א, תיחסם האפשרות להעברת סרטונים במסגרת החסימה, למעט ע"פ אישור מיוחד.

בדק בית:

קייאיק אכשיריק רביק שאין הציבור אוזע דפרצות הקייאות בהק, וכדלהלן:

נגנים: חובה לבדוק שאין בהם כל אפשרות צפיה או חיבור אינטרנטי, כמו"כ יש להקפיד לרכוש רק עם הכשר 'לכתחילה'.

מצלמות: יש להסיר את הוויפיי (Wi-Fi) המצוי בכל מצלמה בימינו, ניתן להסירו ע"י חברת אאוט-נט במספר 0722-613-613.

רכבים: במערכת מולטימדיה המורכבת ברכבים החדשים ישנה אפשרות לחיבור אינטרנטי חובה להסירו, (ניתן להסירו ג"כ דרך חברת אאוט-נט וכן במספר טלפון 052-7139816)

משקפי מציאות מדומה: אין מקומם בבית חרדי כלל.

